

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

**HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
DEĞERLER BAĞLAMINDA HAYAT BİLGİSİ DERS
KİTAPLARI İLE YÜZ TEMEL ESER LİSTESİNDEKİ
ULUSAL MASALLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

Zeynep DEMİREL BALIK

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2016

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

**HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
DEĞERLER BAĞLAMINDA HAYAT BİLGİSİ DERS
KİTAPLARI İLE YÜZ TEMEL ESER LİSTESİNDEKİ
ULUSAL MASALLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

Zeynep DEMİREL BALIK

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2016

HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ DEĞERLER
BAĞLAMINDA HAYAT BİLGİSİ DERS KİTAPLARI İLE YÜZ TEMEL
ESER LİSTESİNDEKİ ULUSAL MASALLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Zeynep DEMİREL BALIK

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YAYLA

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2016

KABUL VE ONAY

Zeynep DEMİREL BALIK tarafından hazırlanan “Hayat Bilgisi Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Kazandırılması Açısından Yüz Temel Eser Listesinde Yer Alan Yerel Masalların İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 15.07.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ali Osman ENGİN (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YAYLA (Danışman)

Doç. Dr. Zihni MEREY (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..... Yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

15.07.2016

Zeynep DEMİREL BALIK

TEŞEKKÜR

Araştırmanın ortaya çıkmasından sonuçlanmasına kadar geçen sürede rehberliğini ve emeğini esirgemeyen her şeyden önemlisi hoşgörü ve anlayışını eksik etmeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr Ahmet YAYLA' ya, katkılarından ve verdiği dönütlerden dolayı Doç. Dr. Zihni MEREY' e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen değerli aileme ve eşime, ayrıca çalışmalarımda desteğini esirgemeyen saygıdeğer arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

DEMİREL BALIK Zeynep. *Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Değerler Bağlamında Hayat Bilgisi Ders Kitapları İle Yüz Temel Eser Listesindeki Ulusal Masalların Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2016.

Araştırmanın temel amacı MEB'in düzenlediği Yüz Temel Eser listesindeki yerel masalların, Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması öngörülen değerlerin aktarılmasında ne gibi katkısının olabileceğini ortaya koymaktır. Bunun yanı sıra Hayat Bilgisi ders kitaplarında da bu değerlerin nasıl ele alındığını ortaya koymak ikinci bir amacımızdır. Bu bağlamda incelenen kitaplardan hangisinin hangi değeri daha iyi kazandıracığı noktasında öğretmenlerde, eğitimcilerde ve ebeveynlerde fikir oluşturması amaçlanmaktadır. Ders kitapları ve masal kitapları incelenerek değerler eğitiminde bu kitaplardan yararlanılıp, yararlanılamayacağı üzerinde fikir geliştirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde içerik analizi yöntemi kullanılarak Hayat Bilgisi ders kitapları incelenmiş, ikinci bölüm ise betimsel bir çalışma olduğundan, nitel araştırma tekniklerinden genel tarama modeli kullanılmıştır.

Sonuç olarak incelenen ders kitaplarının Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan bütün değerleri kapsadığı ancak bu değerlerin dışında kalan birçok değeri barındırmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle ders kitapları Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerleri aktarmada yeterli olmakla beraber bunların dışında kalan değerleri aktarmakta yetersiz olmaktadır.

MEB'in 2004 yılında tavsiye ettiği Yüz Temel Eser'deki yerel masalarda ise Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerlerin tamamının etkili bir şekilde işlenmediği tespit edilmiştir. Bazı değerlerin sıklıkla yer aldığı, bazı değerlerin ise bir-iki örnekle sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu nedenle özellikle az yer alan değerlerin

geliştirilmesinde Yüz Temel Eser listesinde yer alan masal kitaplarıyla sınırlı kalınmamalıdır.

Bunun yanı sıra Yüz Temel Eser listesinde yer alan masal kitaplarında, Hayat Bilgisi öğretim programında yer almayan birçok farklı değer yer aldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle yerel masalların değerler öğretimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler

Hayat bilgisi öğretim programı, hayat bilgisi, ders kitabı, masal.

ABSTRACT

DEMİREL BALIK Zeynep. *An Examination Of The Stories İn “A Hundred Main Books” With Regards To Transmission Of The Values That Are Identified İn The Social Studies Curriculum, Master Thesis, Van, 2016.*

The main aim of this research is to disclose whether, and if so, how the stories in ‘a hundred main books’ which are compiled by MONE in 2004 can contribute to transmitting students the values that are identified in the humanities subject curriculum. Furthermore, it aims at revealing how such values are taken into consideration in the humanities textbooks. Therefore, it is presumed that teachers, practitioners and parents will have an idea about which textbooks promote which specific value or values. By examining the textbooks and the story books this study has sought out whether these books can be utilised in values education.

In the first part of the research, content analysis has been used in examining and analysing the textbooks. In the second part, as this was a descriptive study, the general examination model, which is a qualitative research method, has been used.

Overall, it has been found out that the humanities subject textbooks that were examined in this study only include the values identified in the social studies curriculum. Therefore, whilst they seem to be sufficient in transmitting the values targeted in the humanities curriculum, they are not sufficient enough to transmit students any other values. In the stories that are included in ‘a hundred main books’, it is seen that the targeted values are not taken into account in an efficient way either. In some books only a number of values are engaged with whilst others are not given any considerable thought.

Therefore, it is suggested that in transmitting certain values these books should not be seen as enough. Furthermore, it has been found out that the story books in the series of ‘a hundred main books’ include many different values than the humanities curriculum. Consequently, it is suggested that local stories can make a positive contribution to values education.

Key Words

Science of life curriculum, Science of life, textbook, story.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER	xii
TABLOLAR DİZİNİ	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1.PROBLEM.....	1
1.2.AMAÇ.....	3
1.3.ÖNEM.....	4
1.4.SINIRLILIKLAR.....	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
2.KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1.DEĞER NEDİR?	6
2.2.DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ	7
2.3. DEĞER – EĞİTİM İLİŞKİSİ.....	9
2.4. DEĞERLER EĞİTİMİ.....	10
2.5. DEĞER EĞİTİMİNDE TEMEL İLKELER.....	12
2.6. DEĞER EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARI	13

2.6.1.Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı (Telkin Etme)	13
2.6.2.Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Açıklama)	14
2.6.3.Değer Analizi Yaklaşımı	15
2.6.4.Ahlaki İkilem Yaklaşımı (Öğrencilerin Bilişsel Ahlâkî Gelişim Düzeyini Yükseltme).....	16
2.7.DEĞER EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ	17
2.8.TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI.....	19
2.9.HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GENEL BİR BAKIŞ	20
2.10. HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA (1. 2. 3. SINIF) YER ALAN DEĞERLER	22
2.11.DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÇOCUK EDEBİYATININ YERİ.....	23
2.12.DEĞERLER EĞİTİMİNDE YÜZ TEMEL ESERİN YERİ	24
2.13.DEĞER EĞİTİMİNDE MASALLARIN YERİ	25
2.14. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
3.YÖNTEM.....	33
3.1.ARAŞTIRMA MODELİ.....	33
3.2.EVREN VE ÖRNEKLEM.....	34
3.3.VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	35
3.3.1. Dokümanlara Ulaşma.....	36
3.3.2. Dokümanları Anlama	36
3.4.VERİLERİN ANALİZİ	37
3.5. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK	37
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	40
4.BULGULAR VE YORUMLAR	40
4.1. HAYAT BİLGİSİ DERS KİTAPLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	40
4.1.1. Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabı Bulguları	40
4.1.2. İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabı Bulguları	44
4.1.3. Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabı Bulguları.....	49

4.2.YÜZ TEMEL ESERDE YER ALAN YEREL MASALLARDA DEĞERLERE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	55
4.2.1.Özsaygı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	55
4.2.2.Özgüven Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	55
4.2.3.Toplumsallık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	58
4.2.4.Sabır Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	59
4.2.5.Hoşgörü Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	60
4.2.6. Sevgi Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	62
4.2.7.Saygı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	67
4.2.8.Yardımseverlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	70
4.2.9.Doğruluk ve Dürüstlük Değerleri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	76
4.2.10. Adalet Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	78
4.2.11.Yeniliğe Açıklık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	84
4.2.12.Vatanseverlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	85
4.2.13.Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	86
4.2.14.Barış Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	88
4.2.15.Aile Birliğine Önem Verme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar ...	89
4.2.16.Bağımsızlık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	91
4.2.17.Bilimsellik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	92
4.2.18.Çalışkanlık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	92
4.2.19.Dayanışma Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	94
4.2.20.Duyarlılık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	95
4.2.21.Estetik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	97
4.2.22.Misafirperverlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	97
4.2.23.Özgürlük Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	99
4.2.24.Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	100
4.2.25. Sorumluluk Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	101
4.2.26.Temizlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	101
4.2.27.Cesaret Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	102
4.2.28.Affetme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	103
4.2.29.Eğitime Verilen Önem Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	104

4.2.30.Vefa Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	105
4.2.31.Merhamet Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	105
4.2.32.Allah İnanıcı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	106
4.2.33.Ahret İnanıcı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	107
4.2.34.Fedakarlık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	108
4.2.35.Dua Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	109
4.2.36.Sözünde Durma Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	111
BEŞİNCİ BÖLÜM	114
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
5.1.SONUÇ	114
5.2.ÖNERİLER.....	119
KAYNAKÇA	121
EKLER.....	130
Ek 1. İlköğretim Öğrencileri İçin 100 Temel Eser Genelgesi.....	130
ÖZGEÇMİŞ.....	136

KISALTMALAR VE SİMGELER

Akt	:Aktaran
c	:Cilt
Çev	:Çeviren
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÖP	:Öğretim Programı
S	:Sayı
S	:Sayfa
TDK	:Türk Dil Kurumu
%	:Yüzde

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
<u>Tablo 1.</u> Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler.	23
<u>Tablo 2.</u> Araştırmanın Evrenini Oluşturan Hayat Bilgisi Ders Kitapları İle Yüz Temel Eser Listesinde Yer Alan Ulusal Masal Kitapları.	35
<u>Tablo 3.</u> 1. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabının Frekans ve Yüzde Dağılımları	41
<u>Tablo 4.</u> 2. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabının Frekans ve Yüzde Dağılımları	45
<u>Tablo 5.</u> 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabının Frekans ve Yüzde Dağılımları	49
<u>Tablo 6.</u> 1. 2. 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Toplu Frekans ve Yüzde Dağılımları	53

EKLER LİSTESİ

<u>Ek 1. İlköğretim Öğrencileri İçin 100 Temel Eser Genelgesi</u>.....	130
---	------------

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi tartışılmış, araştırmanın amacı belirtilmiş, araştırmanın önemine ve araştırmayla ilgili sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1.PROBLEM

Eğitim, bir toplumun veya bireyin sahip olduğu kültürü, bilgiyi, inancı, beceriyi, değerleri, sanatı vb. kendisinden sonra gelenlere aktarma sürecidir. Kısaca eğitim, kişinin davranış örüntülerini değiştirme sürecidir. Sokrates eğitimin amacının dogmatik ve ön yargılı olmayan, açık zihinli, erdemli ve evrensel değer ve doğruların olduğuna inanan bireyler yetiştirmek olduğunu ileri sürer. Platon ise; eğitimin amacını, iyi ve doğru vatandaş yetiştirmek koşuluyla, adaletli bir topluma ve devlete ulaşmak olarak belirtir. John Locke' a göre eğitimin amacı, toplumun mutluluğunu ve refahını ileri götürecek insanlar yetiştirmektir (Çüçen, 2001).

Eğitim, toplumsal bir olaydır; toplumsal ortamlar ve toplum ise bu olayı yani eğitimi biçimlendiren ve belirleyen en önemli etkenlerdir (Dewey, 1996; Akt. Şahin, 2006). Bu açıdan yaklaştığımızda eğitim toplumdan etkilenmekte, toplum da eğitimden etkilenmektedir. İkisi arasında devamlı bir ilişki söz konusudur.

Toplumsal bir varlık olarak insan, toplum içerisinde yaşamak ve içinde yaşadığı toplumun değerlerini, inançlarını, davranış biçimlerini dikkate almak zorundadır (Doğan, 1993). Eğitimin işlevi de toplumun amacı doğrultusunda yönelim bulur. Yani toplumun amacına göre, eğitimin işlevi de değişiklik gösterir (Şahin, 2006). Bir toplum ise değerleriyle hayat bulur. Toplumda var olmak isteyen bir birey için toplumdaki değerleri özümsemek ve bunları hayatında etkili bir şekilde kullanmak onun öncelikli hedeflerinden biri olmaktadır. Eğitim de bireyin etkili bir şekilde topluma uyumunu gerçekleştirmek amacına ulaşmayı hedeflediğinden değerleri de kapsamlı ve bir birey olarak değerli olan insana en iyi kazandırılacak şekilde düzenlenmeli, bunlar

programlara toplumda kullanıldığı biçimlerde yansıtılmalıdır. Bu da “değer eğitimi” kavramını önümüze çıkarmaktadır.

Değer eğitimi, bir yönüyle değerleri aktarma ve kazandırma işidir. Değer eğitimi, eğitimin ve etiğin çok yönlü olarak bir araya gelmesinden oluşur. Değer eğitimini, eğitimin sadece bir yönü olarak ele almak yanlıştır. Zira değer, eğitim modelinin ruhudur (Dilmaç, 1999).

Modernleşmenin dinamiklerini yönlendiren endüstriyalizm ve kapitalizm, yarattığı yapısal değişikliklerle “değerler sistemine” baskı uygulamaktadır. Böylece süreçte kurumsal değişmelerin yaşanması kaçınılmaz olmaktadır. Bu değişim ise günümüzde çok hızlı gerçekleşmektedir (Önür, 2007). Teknolojideki gelişmeler, televizyon, telefon ve internet kullanımının yaygınlaşması değişimin hızlı olmasını olanaklı kılmış bu da değerler üzerinde ağır tahribatların oluşmasına neden olmuştur.

Bireylerin bilgi akınına maruz kaldığı bir ortamda her toplum kendi geleceğini temsil eden çocuklarına “iyi bir eğitim” vermek zorundadır. Bu eğitim de ancak kontrollü ve programlı bir şekilde gerçekleştirilebilir (Keskin, 2008). Değerlerin öğrencilere kazandırılması, örgün eğitim kurumları için hazırlanan öğretim programları aracılığıyla bir plan çerçevesinde yapılmaktadır. Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler, değerlerin kazandırılmasında etkin olarak görev alırlar (Turan, 2009). Öğretmenin bir model olarak öğrenciler üzerinde etkisi çok fazladır dolayısıyla değerlerin kazandırılmasında en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Değerleri doğru olarak uygulayan öğretmen, değerleri kazandırmada da oldukça etkili olacaktır.

19. ve 20. yüzyıl başlarında modern eğitim anlayışının oluşum sürecinde etkili olan pozitivistimin, gerçeklik ve değer arasında radikal bir ayırım yapması bir zamanlar eğitim müfredatının önemli bir parçası olan değer ve erdemler eğitiminin eğitim programlarındaki değerini yitirmesine neden olmuştur (Kenan, 2007).

Değerler davranışlarımıza yön gösteren ilkeler olduğundan değerlerin eksik öğrenilmesi ve zayıflaması durumunda kişilikler de yetersizleşecektir. Yaratıcılık ve üreticilik özellikleri azalacak, bunun yerine yıkıcı, saldırgan ve geriletici eğilimler güç kazanacaktır (Hökelekli, 2006).

Eğitim programlarında, ders kitaplarında, değerlerden bahsediyoruz ancak bunların toplum hayatına yansımalarına baktığımızda değerlerin kullanımıyla ilgili birçok problemin olduğunu görmekteyiz. Kaymakcan (2007), eğitim/öğretim programlarında hoşgörünün yer aldığını ancak bunun etkili verilemediğini söyler. Buna kanıt olarak da okullarda şiddet eğilimli eylemlerin artmasını gösterir. Bu problemlerin temelinde değerlerin eğitim ve öğretim sürecinde yeterince kazandırılmadığı, içselleştirilerek verilmediğı, derslere iyi yansıtılmadığı, kullanılan materyallerin yetersiz kaldığı vb. nedenler sayılabilir. Bu durum değerler eğitiminin nasıl verilmesi gerektiğı sorusunu da beraberinde getirir.

Değer eğitiminin, değerlerin aktarılmasının ve kazandırılmasının bir boyutunu da çocuk kitapları oluşturur. Öğretim programlarında çocuğun okuma kitapları vasıtasıyla birçok yönünün geliştirilmesi amaçlanır. Bunlardan biri de çocuğun içerisinde yaşadığı toplumun maddi ve manevi değerlerine sahip olması, bunları kendi yaşamında içselleştirip kullanmasıdır. Bu noktada karşımıza Şu soru çıkmaktadır: Bir eğitimci veya ebeveyn olarak, çocuklara hangi kitapları okutmalıyız?

“Çocuklara yönelik olarak yazılan kitapların çocuğun zihinsel, dilsel, sosyal, ruhsal gelişimine katkı sağlaması bu anlamda eğitici ve öğretici nitelikte olması, çocukta kişilik gelişiminin sağlıklı bir şekilde oluşumunun sağlanması açısından önem taşımaktadır” (Çolaker, 2009). Bu nedenle kişiliğin oluşumunda en önemli dönemin çocukluk olduğu gerçeğı göz önüne alındığında çocuklara doğru kitaplar sunmanın gerekliliğı de kendiliğinden ortaya çıkar. Bu kitaplar, çocuklara toplumların hayatında önemli yeri olan değerleri aktararak onların doğru davranışları kazanmalarını sağlamalıdır (Çintaş, 2009). Bu çalışmada bizim de cevabını aradığımız sorular bununla ilişkilidir.

1.2.AMAÇ

Araştırma temel olarak Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerler bağlamında, Hayat Bilgisi ders kitaplarında ve 100 Temel Eser listesindeki ulusal masal kitaplarında değerlerin yer alma düzeyini ve değerlerin masal kitaplarında nasıl yer aldığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu bağlamda incelenen kitapların hangi değeri

daha iyi kazandıracığı noktasında öğretmenlerde, eğitimcilerde ve ebeveynlerde fikir oluşturması amaçlanmaktadır. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Hayat Bilgisi ders kitaplarının ve 100 Temel Eser listesinde geçen ulusal masal kitaplarının değerlere yer verilme düzeyi nedir?
2. Hayat Bilgisi Öğretim Programında yer alan değerler, Yüz Temel Eser listesindeki ulusal masal kitaplarında nasıl yer almaktadır?

1.3.ÖNEM

İnsan hayatını sürdürürken değer yargılarını kendine temel alır. Eğitim süreci de bu değerlerin aktarılması ve kazandırılmasında kilit noktalardan birini oluşturur. Ancak toplum hayatına değerlerin aktarılması ve bunların kullanılıp kullanılmadığına baktığımızda birçok problemle karşılaşmaktayız. Bu da bizde süreçte bu değerlerin iyi aktarılmadığı kanaatini oluşturmaktadır.

Milli Eğitim'in genel amaçlarında ve ilköğretim ile orta öğretimin genel amaçlarında değerlere vurgu yapılsa da değer eğitimi konusunda ülkemizde yeterli çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok dini ve ahlaki değerlere önem verilmiştir. Batı toplumunda yaşanan çözümler oransal olarak ülkemizde daha azdır. Ancak haberleşmenin kolaylaşması ve dünyanın küçülmesiyle batıda yaşanan çözümler ülkemizde de görülmekte; boşanma oranları artmakta, okulda, sokakta şiddet yayılmakta, aile bağları ve toplumsal bağlar zayıflamaktadır. Bütün bunlar değer eğitime daha fazla önem verilmesinin gerektiğini işaret etmektedir (Tokdemir, 2007).

Eğitim, öğretim, eğitim programı, değer eğitimi ve öğretiminin temel amacı kendini gerçekleştiren, çevresine duyarlı, olumlu davranışlar sergileyen bireyler yetiştirmektir. Bunu gerçekleştirmenin yollarından biri de edebiyattan özelde de çocuk edebiyatından geçer. Geleceğimiz olan çocuklarımıza okutacağımız kitapları bilinçsizce seçmek sadece amacımızın gerçekleşmemesiyle kalmaz, sorunlu bireyler yetişmesine de neden olur.

Yapılan alanyazın incelenmesinde değer aktarımı ve kazandırmanın bir boyutunu oluşturan çocuk kitaplarında “değer”in yeriyle ilgili çalışmaların yetersiz kaldığı ve bu yönüyle çocuk kitaplarının incelenmediği, özelden de masalları konu alan hiçbir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Bu alışma, Hayat Bilgisi ders kitapları ve masal kitaplarında değerlerin nasıl yer edindiğini, ne sıklıkta yer aldığını ve bu kitapların değerler eğitiminde materyal olarak kullanılıp kullanılmayacağını ortaya koyacak olmasından dolayı önem taşımaktadır. Değerler eğitimi kapsamında bu türden çalışmaların alan içerisinde pek yer almadığına belirterek; bu çalışmanın, alanda önemli bir boşluğu dolduracağını da ümit etmekteyiz. Ayrıca bu çalışma, değerler eğitimi, çocuk edebiyatı ve eğitim/öğretim programı ekseninde daha sonra yapılacak araştırmalara kaynaklık edecek olmasından dolayı da önem taşımaktadır.

1.4.SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

1. 2011-2012 Öğretim Yılında okutulan Hayat Bilgisi ders kitapları ile;
2. 2009 Öğretim Yılı Talim Terbiye Kurulu'nca kabui edilen Hayat Bilgisi Öğretim Programı ile;
3. MEB tarafından tavsiye edilen 100 Temel Eser listesinde yer alan ulusal masallar ile;
4. Hayat Bilgisi Öğretim Programında yer alan değerlerle sınırlandırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.DEĞER NEDİR?

Değer kavramının farklı disiplinlere girmiş olması bu kavramın tanımının yapılmasını oldukça güçleştirmektedir (Dilmaç & Ekşi, 2007). Bu durum birçok değer tanımının ortaya çıkmasına ve değerın farklı anlamlarda kullanılmasına sebep olmuştur.

Değer (*wert, value, valeur, kıymet*) kavramı, felsefe, psikoloji, sosyoloji ve yönetim gibi birçok farklı disiplinin konusudur. Bu yönüyle felsefe, psikoloji, sosyoloji ve eğitim bilimlerinin üzerinde durduğu en önemli konuların başında değerler gelmektedir. Değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (TDK, 1988); düşünme biçimini, davranışları ve olaylara verilen tepkileri belirleyen, okulun sahip olduğu özellikler (MEB, 2002); bireyin ya da toplumun edindiği ve geliştirdiği değerlerin bütünü; bir kimsenin farklı durumlarda gösterdiği sürekli davranışlara yön veren köklü tutum ve inançlar (Oğuzkan, 1981); bir nesneyle ona ilgi duyan özne arasındaki ilişki (Büyükdüvenci, 2002) gibi pek çok şekilde tanımlanmıştır (Turan ve Aktan, 2008).

Değer, insanın ihtiyaç duyan, isteyen, amaç edinen bir varlık olarak eşyayla gerçekleştirdiği bağlantıda ortaya çıkan veya beliren olgudur (Kılıoğlu, 1990; Akt.Koçak, 1999). Güngör (1998; 28) değeri "bir kimsenin, çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, onların istek ve niyetlerini ya da davranışlarını değerlendirirken başvurduğu kriter" olarak tanımlanmaktadır.

Kuçuradi (1998)' ye göre değer ve değerler birbirinden farklı şeylerdir. Değer, bir şeyin kendisiyle aynı cinsten olan şeyler arasındaki yeridir. Değerler ise var olan şeyler, imkanlardır. İnsanın değeri başka insanın değerleri başkadır. Tepe (2002)' ye göre de bir sanat eserinin değerinden bahsedilebilir ancak değerlerinden bahsedilemez. Bir tablonun değeri vardır bundan bahsedebiliriz ancak tablonun değerlerinden

bahsetmeye kalkarsak içi boş bir kavram karşımıza çıkar. Tablo değerlere sahip değildir ama o tablonun yaratıcısı olan ressam birtakım değerlere sahiptir.

Bundan hareketle değerler kısaca kişiye ve gruba yararlı, istenilen ve beğenilen şeyler olarak tanımlanabilir. Buna göre değer; olgunun kendinden çok, ona atfedilen önemlilik (Şen,2007). Toplumsal anlamda değerlere baktığımızda değerlerin toplumun kültüründen etkilendiğini ancak toplumun geçirdiği değişimlerin de değerleri etkilediğini ve değiştirdiğini görebiliriz (Elkatmış, 2009).

2.2.DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ

Yukarıda aktardığımız tanımlardan hareketle değer olarak ifade ettiğimiz kavramı, davranışlarımıza yön veren, toplumda kabul edilmiş köklü tutum ve inançlar olarak ifade edebiliriz. Bir olgunun toplumsal değer olarak nitelenebilmesi için şu özellikleri taşıması gerektiği belirtilmiştir: (Tezcan, 1987):

1. Grubun veya toplumun üyelerinin çoğunluğu tarafından paylaşılmış ve kabul edilmişlerdir. Herhangi bir bireyin kanaatine bağlı değillerdir.
2. Değerlerin toplumun genel refahının korunmasına ve toplumun ihtiyaçlarının tatminine neden olduklarına inanılır. Bu sebeple toplumun üyeleri tarafından ciddiye alınır.
3. Toplumsal değerleri kabul eden üyeler, yüksek değerler için fedakarlıkta bulunmaya, dövüşmeye ve hatta ölmeye razıdırlar. Çünkü değerler duyguları da içerirler.
4. Değerler birçok insan tarafından onaylandıklarından ve anlaşmaya dayandıklarından soyut olarak insan zihninde yer etmiş kavramlardır.

Değerler aynı zamanda doğru ve yanlış ayırt etmemize yardım eden temel inançlardır. Hayata denge ve anlam katarak, toplumu oluşturan bireylerle birlikte yaşamamıza imkân tanırırlar. Değerler, bireyin kendisinin ve diğerlerinin yaşantısının niteliğini yükseltirler ve doğuştan getirilmeyip gözlem ve etkileşim sonucunda yaşayarak öğrenilirler (Bostom, 1999; Akt., Akbaş, 2004).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında değerlerin özellikleri şu şekilde vurgulanmaktadır:

- 1- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- 2- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- 3- Sadece bilinç değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- 4- Değerler bireyin bilincince yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- 5- Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir (www.meb.gov.tr).

Öte yandan değerlerin genel özelliklerini Schwartz ve Bilsky' e göre şöyle ifade edebiliriz:

1. Değerler, inançtır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
2. Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.
3. Değerler, özgür eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkarlık değeri, evde, iste, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.
4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.
6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir (Kağıtçıbaşı & Kuşdil, 2000).

Değerlerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç boyutu vardır. Değerlerin bilişsel yönü, değerlerin farkına varmayı ve kavrayarak nerede kullanacağını bilmeyi kapsar. Değerlerin duyuşsal boyutunda ise iyi kötü, olumlu olumsuz gibi

yargılar ve duygusal tepkiler bulunmaktadır. Psikomotor boyutta ise bilişsel ve duyuşsal yönden meydana gelen öğrenmelerin davranışlara yön vermesi söz konusudur. Değerin davranışlara dönüşebilmesi için bilişsel ve duyuşsal yönden tamamlanmış olması gerekir (Akbaş, 2004).

2.3. DEĞER – EĞİTİM İLİŞKİSİ

Bir ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin önem verdiği ve eğitim sistemine de yansımış olan değerlerle başlar. Bu değerler eğitimin çerçevesini, amaçlarını ve yönünü belirler (Doğan,1997).

Değerler bizi kötü davranışlardan alıkoyan, zihin içerikleri ve inanışlarıdır (Bolay, 2003). Etkili bir eğitim ve öğretim sonucunda bireylerden beklenen iyi davranışların gerçekleşmesidir, değerler yapısı itibariyle bunu gerçekleştirdiğinden eğitim ve öğretimde önemli bir yer tutmaktadır. Değerler üzerine yoğunlaşmış bir öğretim süreci sonunda iyi diye nitelediğimiz davranışların yaygınlaştığını görmek olası bir durumdur.

Toplumsal bir varlık olarak insan, toplum içerisinde yaşamak ve içinde yaşadığı toplumun değerlerini, inançlarını, davranış biçimlerini dikkate almak zorundadır (Doğan, 1993). Eğitimin işlevi de toplumun amacı doğrultusunda yönelim bulur. Yani toplumun amacına göre, eğitimin işlevi de değişiklik gösterir (Şahin, 2006). Bir toplum ise değerleriyle hayat bulur. Toplumda var olmak isteyen bir birey için toplumdaki değerleri özümsemek ve bunları hayatında etkili bir şekilde kullanmak onun öncelikli hedeflerinden biri olmaktadır. Eğitim de bireyin etkili bir şekilde topluma uyumunu gerçekleştirmek amacına ulaşmayı hedeflediğinden değerleri de kapsamlı ve bir birey olarak değerli olan insana en iyi kazandırılacak şekilde düzenlenmeli, bunlar programlara toplumda kullanıldığı biçimlerde yansıtılmalıdır. Bu da “değer eğitimi” kavramını önümüze çıkarmaktadır.

2.4. DEĞERLER EĞİTİMİ

Değerler eğitimi, en genel anlamıyla, “örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır.” (Ekşi, 2013).

Değer eğitiminde akla gelen iki önemli konu vardır. Bunlar; değerlerin öğretilbilirliği ve değerlerin özümsemekle benimsenmesidir. Değerlerin öğretilbildiği, bunun çocukluktan başlayıp yoğunluğu azalan şekilde hayat boyu sürdüğü bilinir. Çünkü öğrenme yaşam boyu sürer ve her öğrenilenin değerlerle bir bağı mutlaka bulunur. Yeni öğrenilenler ya bir değeri pekiştirir ya da yeni bir değere işaret eder (Tokdemir, 2007).

Değer eğitiminin iki amacı vardır: Birincisi insanların daha karakterli bir hayat sürmesini ve hayatlarından tatmin ve mutlu olmalarını sağlamaktır. İkincisi ise toplumun iyiliğine katkı sağlamaktır. Geniş anlamda değer ve ahlak doğrunun yanlısın, ahlaki olgunlaşmanın, istek, arzu ve tercihin ne olduğunu açıklar (Kirschenbaum, 1995 Akt; Akbaş, 2007).

Değer eğitiminin zamanı ve yeri yoktur. “Ne zaman değer eğitimi verilmeli?” sorusunun cevabı her zamandır. Ancak kişiliğin şekillenmesinin temelleri küçük yaşlarda oluşturulmaya başlandığından değer eğitiminde yaşamın ilk yıllarının önemi daha büyüktür (Doğanay, 2006).

Değer eğitiminin yapıldığı yerlerden biri de okuldur. Okul toplumun bir parçası olarak toplumda ne varsa içerisinde barındıran bir kurumdur. Okul hem kendi değerleri ve hem de toplumun değerlerini bir arada yaşatan bir kurum olarak öğrencilerin yeni değerler kazanmasında ve olumlu değerleri benimsemesinde önemli role sahiptir. Değerleri insan şekillendirir. Değerler de milli benliğin temelini oluşturur. Bu sebeple ailede, okulda, çevrede, eğitim kurumlarında kısacası her yerde değerlerin yaşatılması ve kazandırılması önem kazanır. (Tokdemir, 2007). Okulun öğrencilerde iyi ve sağlam

bir karakter oluşturabilmesi için ahlaki ve insani değerleri pekiştiren ve bu değerlerin uygulandığı bir mekan olması gerekmektedir (Hökelekli,2011).

Değerlerin eğitimi ile ilgili yapılan tartışmalarda çoğunluk, okullarda değer eğitiminin yapılması gerektiğini savunmuştur. Ancak hangi değerlerin öğretileceği ve değerlerin nasıl öğretilip öğrenileceği hep tartışma konusu olmuştur. Buna karşın okullarda değer eğitiminin yapılmamasını, bunun din kurumlarında ve ailede yapılmasını, değerlerin bireysel olduğunu ve değer eğitiminin çok zaman alıcı olduğunu savunanlar azınlıkta kalmıştır (Leming, 1997; Akt, Tokdemir, 2007).

Kaymakcan (2007), eğitim programlarında hoşgörünün yer aldığını ancak bunun etkili verilemediğini söyler buna kanıt olarak da okullarda şiddet eğilimli eylemlerin artmasını gösterir. Bu durum değerler eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği sorusunu da beraberinde getirir.

Okullarda öğrenciler bilişsel alanın yanında, insanlara karşı saygı göstermek, hoşgörülü olmak, başarılı olmak ve yardımsever olmak gibi değerleri, trafik kurallarına uymak gibi toplumsal kuralları, derslere veya öğretmenlere karşı olumlu tutum geliştirmeyi ve karşılaştıkları durumlara tavır almayı öğrenirler. Demokratik toplumlarda eğitim kurumları sadece bilişsel amaçlara ulaşmak için değil insanı insan yapan bütün değerlerini içermelidir (Akbaş, 2004).

Bireylerin bilgi akımına maruz kaldığı bir ortamda her toplum kendi geleceğini temsil eden çocuklarına “iyi bir eğitim” vermek zorundadır. Bu eğitim de ancak kontrollü ve programlı bir şekilde gerçekleştirilebilir (Keskin, 2008). Değerlerin öğrencilere kazandırılması, örgün eğitim kurumları için hazırlanan öğretim programları aracılığıyla bir plan çerçevesinde yapılmaktadır. Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler, değerlerin kazandırılmasında etkin olarak görev alırlar (Turan, 2009). Öğretmenin bir model olarak öğrenciler üzerinde etkisi çok fazladır dolayısıyla değerlerin kazandırılmasında en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Değerleri doğru olarak uygulayan öğretmen, değerleri kazandırmada da oldukça etkili olacaktır.

İnsan hayatının her döneminde farklı bir zihne ve zekaya sahip olduğuna göre her dönemdeki ahlak anlayışı ve değer algılayışı da farklı olacaktır (Güngör, 1995). Her dönem kendine has birtakım özelliklere sahiptir. Yaşa bağlı olarak insanların zihin yapıları değişmekte, algılamaları farklılaşmakta, dünyaya bakış açıları ve dünyayı anlamlandırmaları farklılık göstermektedir. Bu durum insanların değeri ve değerleri de değişken bir yapıda algıladıklarını göstermekte bununla birlikte eğitim ve öğretimde de bunun dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır.

2.5. DEĞER EĞİTİMİNDE TEMEL İLKELER

Hökelekli (2011), değer eğitiminde temel ilkeleri şu şekilde sıralamıştır;

- Çocukta iyi bir karakter yapılanmasını amaçlayan değerler eğitimi ayrı bir ders olmayıp, bütün ders programları ve okul içi etkinlikleri içine alan bir müfredat çerçevesinde yürütülmelidir.
- Değerler eğitimi, eğitim kurumları yanında aile ve mahalli kurumlarla dayanışma ve destek içerisinde yürütülmelidir.
- Değerler eğitimi, “yaşam boyu eğitim” ilkesine uygun olarak anaokulundan başlayıp üniversiteye kadar okul hayatının her kademesinde temel değerleri teşvik eden, amacı olan, inisiyatifli ele alan ve kapsamlı bir yaklaşım içinde ele alınmalıdır.
- Değerler eğitimi ve akademik öğrenme bir bütün olmakla beraber, ahlaki standartları yükseltmeye öncelik verilmeli, akademik başarı onu izlemelidir.
- Manevi kirlenmenin yaygın bir durum aldığı günümüzde etkili bir değerler eğitimi, olumlu değerleri kazandırmanın yanında, çocuk ve gençleri kuşatan olumsuz alışkanlık ve davranış eğilimlerini tedavi edici ve etkisiz kılıcı bir yol izlemelidir.
- Yapararak ve yaşayarak öğrenme bilişsel alanda olduğu gibi, ahlak ve değerler alanında da en etkili yöntemdir; öğrenciler en iyi yapararak ve yaşayarak öğrenirler.
- Günümüz toplumlarında ahlaki ve kültürel çoğulculuk gerçek bir durum olarak karşımızda durur. Toplumun farklı kesimleri arasında, bazen sınırları

iyice belirgin olan farklı ve birbirine zıt ahlak ve değer anlayışları görülür. Bu durumda değerler eğitimi, toplumun her kesiminde saygın kabul edilen, evrensel, ortak insani değerlere ve toplumsal taleplere göre düzenlenmelidir.

2.6. DEĞER EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARI

Değer eğitimi ve değerlerin öğrencilere uygun bir şekilde kazandırılması ile ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda geçmişten günümüze kadar farklı yaklaşımların kullanıldığı görülmektedir (Doğanay, 2006).

Bireyler arasındaki ahlaki gelişim farkı eğitim yolu ile azaltılabilir. Bireyin ahlaki gelişimini bilmek, ahlak eğitimi açısından önem taşımaktadır. Eğitimciler, bunu bildikleri takdirde eğitimi buna göre yönlendirerek, daha etkili bir eğitim sağlanmasına olanak tanımış olurlar. Aynı zamanda, anne babanın ve öğretmenin, gencin kişilik ve ahlaki gelişimi hakkında bilgi sahibi olması, iki neslin arasındaki kuşak çatışmasını azaltacaktır (Aydın, 2003). Bu durumu sağlayabilmek için de değer eğitimi yaklaşımlarını etkili bir şekilde kullanmak oldukça önem kazanmaktadır.

Naylor ve Diem (1987)' e göre esas olarak değerler eğitiminde dört yaklaşım bulunmaktadır. Bunların değerler telkini, değerler ayrımı, değerler analizi ve ahlâkî muhakeme olduğunu belirtmişlerdir.

Doğanay (2006) ise değerler eğitimine yönelik yaklaşımları tıpkı Naylor ve Diem (1987) gibi dörde ayırmıştır:

1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı (Telkin Etme)
2. Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Açıklama)
3. Değer Analizi Yaklaşımı
4. Ahlaki İkilem Yaklaşımı (Öğrencilerin Bilişsel Ahlâkî Gelişim Düzeyini Yükseltme)

2.6.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı (Telkin Etme)

Aşağıda değerler eğitimine yönelik olan bu dört yaklaşım incelenmiştir.

Değeri telkin etmek, yani öğüt vermek daha çok anne ve babaların başvurduğu bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, “Yeterince söyler ve gösterirseniz insanlar sonunda sizin istediğiniz gibi davranacaktır” (Akbaş 2004: 71) anlayışı söz konusudur.

Bu yaklaşım değer kazandırmak amacıyla kullanılan en eski yöntemlerdendir. Bu yaklaşımda öncelikle kazandırılacak değer belirlenir, programlanmış etkinlikler aracılığıyla ile değerler kazandırılmaya çalışılır Sorgulama olmaksızın değerlerin kabul edilmesine dayanan bu yaklaşım hakkında yapılan araştırmalar öğretmenler için bu yöntemin yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. (Doğanay, 2006).

Nitekim öğrencinin aktif olmaması, öğretmen ve öğrenci arasında karşılıklı paylaşımın olmayışı, olayların dramatize edilemeyişi bu yöntemin etkililiğini sınırlandırmaktadır.

2.6.2.Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Açıklama)

John Dewey’in çalışmalarından etkilenerek Raths, Harmin ve Simon tarafından 1966 yılında ortaya konulan bu yaklaşım, bireyin neye değer verip vermeyeceğini başkalarının telkiniyle değil, muhtemel doğruları inceledikten sonra kendisinin karar vermesiyle ortaya koyacağını temele almaktadır.

Değer açıklama yaklaşımı öğrencilere yardım ederek kendi değer sistemlerini kurmalarına yardımcı olur. Bu yaklaşım daha çok değerlerin oluşma süreciyle ilgilenmiştir (Simon, 1972, Akt .Akbaş, 2004).

Değer açıklama yansız bir yaklaşımdır. Bu nedenle değerleri, empoze edilmeden ve zorlama olmadan, üç aşama içerisinde yedi basamakta kazandırmayı temel alır (Simon, 1972, Akt. Akbaş, 2004).

- Seçme

1.Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)

2.Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme.

3. Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme.

- Ödüllendirme

4. En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme.

5. Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme.

- Hareket

6. Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır) ile hareket edebilme.

7. Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek.

Değer açıklama yaklaşımında amaç, yukarıda verilen basamakların kullanarak, öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla değerleri içselleştirmelerini sağlamaktır. Bu basamaklar kullanıldığı takdirde öğrencilerin değer ve davranışlarının farkına varması beklenir (Akbaş, 2004).

2.6.3. Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımını sosyal bilimler eğitimcileri tarafından geliştirilmiş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temel amacı “*Öğrencilere, karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır*” (Huitt, 2004, Akt. Doğanay, 2006).

Değer analiz yaklaşımında, öğrenci kendi seçtiği değeri öğrenmeye çalışır. Öğrenmeye çalışırken ön bilgileriyle karşılaştırma ve akıl yürütme sürecini kullanır. Bu yaklaşım; dikkati, mantıksal düşünmeyi ve ayırt etmeyi içinde barındırmaktadır. Örnek olaylar ile öğrenci, olayı yargılar ve olaydan çıkabilecek farklı sonuçları ortaya koyar (Çakıcı, 2010).

Değer analizi yaklaşımında sekiz aşama vardır. Bunlar:

1- Değer sorununu belirleme,

- 2- Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma
- 3- Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama
- 4- Bilgi ve kanıtların uygunluğu ve doğruluğunu değerlendirme
- 5- Olası çözüm yollarını belirleme
- 6- Çözüm yollarının her birinin olası doğrularını belirleme ve değerlendirme
- 7- Seçenekler arasından birini seçme
- 8- Seçilen öneri doğrultusunda davranma (Welton ve Mallan, 1999, Akt. Doğanay, 2006).

Öğrenciler bütün yeterlilikleri kazanana kadar her aşama sırasıyla uygulanmalıdır.

2.6.4. Ahlaki İkilem Yaklaşımı (Öğrencilerin Bilişsel Ahlâkî Gelişim Düzeyini Yükseltme)

Ahlaki gelişimin amacı, bireyin toplumsal değer yargılarını edinerek bulunduğu çevreye uyum sağlaması, fakat sonunda kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasıdır. Ulaşmak istenen hedef; hak, adalet, özgürlük, insan hakları gibi evrensel değerleri gözeterek kişinin kendi değer yargılarını oluşturmasını sağlamaktır (Özden, 1999).

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç, öğrencilere verilen ahlaki ikilem içeren hikâyelerle onların ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır (Akbaş, 2004).

Kohlberg, ahlaki gelişimi üç düzeye ayırmıştır. Birinci düzey, gerçek anlamda herhangi bir ahlaki ölçütün bulunmadığı, benmerkezci bir dönemdir. Bu dönemde çocuk bencildir. İkinci düzey, yasalara uyma dönemidir. Bu dönemde ahlaki sorunlara toplumsal beklentiler, geleneksel değerler ve törel yargılar açısından yaklaşılır. Üçüncü düzey ise toplumsal ve bireysel değerlerin, evrensel ahlâk ilkeleri ile sentezlendiği bir aşamadır (Aydın, 2000).

Öğretmen, ahlaki ikilem yaklaşımını değer eğitiminde kullanırken örnek olaylardan yararlanabilir. Örnek olaydaki davranışların doğruluğu üzerinde tartışma

yapılır. Bu tartışma ile bireyin, davranışlarına rehberlik edecek ahlaki ilkeler geliştirmesi hedeflenmektedir (Şen, 2007).

2.7.DEĞER EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

Tozlu (1998), geçmişte yaşayan insanların istikrarlı ve düzenli, belirli değerlerin hâkim olduğu bir toplumda yaşadıklarını ve kendilerine güvendiklerini ancak bu durumun günümüzde alt üst olduğunu, her şeyin her an değişmekte olduğunu bunun da bilim ve teknolojiye bağlı olarak kaynaklandığını belirtir. Bu durumun insana birçok imkân sağlayacağını ancak beraberinde birçok problemin oluşmasına da neden olacağını, bilim ve teknolojinin getirdiği bilme ve bilgi gücünün de bu problemlerin çözümüne yetmediğini ve yetmeyeceğini belirtmektedir.

Uysal (2008)' da insanın hayatını anlamlı kılan şeyin bireyin sahip olduğu değerler olduğunu ve son yüzyılda (21. yüzyıl) değer yargılarımızda ciddi anlamda değişimler ve bozulmalar görüldüğünü bunun sebebinin de dini ve ahlaki kimliğimizdeki kaymalar olduğunu belirtmektedir.

İnsan bir obje veya nesne olarak ele alınca, öncelikle zaafı ve tutkuları belirlenir ve ona bu yönlerden yaklaşılr. Bunlar geliştirilip insaniliği pekiştirileceğine, zaaflarından yararlanma esas alınır böylelikle zihni çelinir, hürriyeti yok edilir, kişiliğinin önü tıkanır (Tozlu, 1998). Eğitim ve özde değerler eğitimi ise bunu engellemeye ve insanın özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmaya, onun değerlerini geliştirmeye ve bu değerleri yaşamında gerçekleştirmesine olanak sağlar. Bu bağlamda düşündüğümüzde bir birey olarak insanın toplumda değerleriyle birlikte var olmasında eğitimin işlevinin ne kadar önemli olduğu bir kez daha ön plana çıkmaktadır.

İnsanın insana inanması, sorumluluğunu yerine getirmeye çalışması, eylemlerinin değerlendirmesini yapması değerlerine bağlılığı ölçüsünde gerçekleşir. Dolayısıyla değerler, insanda belirli bir bilinç, düzenlilik ve tatminlik oluşturmaktadır. Bu durum günümüz toplumlarında var olan değer bunalımının ancak değerler temeline dayalı bir eğitimle aşılabileceğini göstermektedir (Koçak,

1999). Nitekim değer dediğimiz kavram sadece insanın varlık alanına has bir kavramdır (Uysal, 2008). Bu nedenle insanı bir nesne olarak değil de kendi başına bir değer olarak gördüğümüz takdirde onun eğitimi için ilk adım atılmış olacaktır. Aksi halde hangi tekniği, eğitim sistemini veya eğitimciyi getirirseniz getirin, durumun düzeltilmesi mümkün olmayacaktır (Tozlu, 1998).

Küreselleşme, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde teknoloji ve haberleşmedeki baş döndürücü gelişmeler sonucu dünyanın iyice küçülmesi, ekonomik ve siyasal sınırların giderek ortadan kalkması ve sonuçta maddi ve manevi değerlerin ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılması ile ülkeler ve uluslar arasında ekonomik, politik, sosyal ve kültürel temas ve etkilerin giderek artması olarak tanımlanabilir (Çarıkçı, 1996). Küreselleşme, kültürlerin ve değerlerin değişiminden kaynaklanan birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Nitekim Kili (2002)' ye göre değerler konusunda en büyük tahribatı küreselleşme yapmıştır ve yapmaktadır.

Medya, haberler ve diğer güncel programlarla dünyadaki olup bitenler hakkında hemen o anda yargı oluşturma gücüne, diğer içerik ve geri plan ile de uzun vadeli olarak bireyleri ve toplumları sabit düşüncelere götürme ve şekillendirme potansiyeline sahiptir. Bu durum değerlerin medyanın olumsuz etkisine açık olmasına da neden olmakta, dikkat edilmediği takdirde bireylerin değerleri üzerinde oldukça ağır tahribatlar oluşmasına ve bunları düzeltmenin de mümkün olmadığı bir duruma sürüklenmesine zemin hazırlayabilmektedir (Özdemir, 1998).

Modern toplum, bilim ve yaratıcılık konusunda gelişmeler sağlamış bu doğrultuda nesilleri yetiştirmiş olsa da değerler alanının daralması bireysel ve toplumsal açıdan pek çok sorunu ortaya çıkarmıştır. Birçok çalışmada; boşanma oranlarının artması, uyuşturucu madde bağımlılarının çoğalması, insanların yalnızlaşması, güvenlik problemlerinin artması gibi sorunların arttığı ortaya çıkarılmaktadır. Bu sorunların kaynağında değerlerin silikleşmesi ve bireylerin değerlerden uzaklaşması vardır. Tüm bu sorunları çözenin yolu da değer eğitiminden geçmektedir (Tokdemir, 2007).

Tüm bunlardan yola çıkarak şunu diyebiliriz ki çağımız (21.yy) bilim ve teknoloji çağıdır bu durum teknolojinin eğitimin vazgeçilmez araçlarından biri olmasına zemin hazırlamıştır. Teknolojiyle birlikte hızla değişen dünya ve yaşam, eğitimin de değişmesine neden olmuş ve teknolojinin eğitimin vazgeçilmez araçlarından biri olmasına da zemin hazırlamıştır. Ancak teknoloji beraberinde buluşun ortaya çıktığı ülkenin kültürünü de getirir. Bu durum küreselleşme olgusunun yaygınlık kazanmasına sebebiyet verir.

Küreselleşme yaşamın her alanını olduğu gibi değerleri ve bu değerlerin öğretimini de etkilemekte, bunların farklılaşmasına ortam hazırlamaktadır çoğunlukla da değerler üzerinde ağır tahribatlar oluşturmaktadır. Küreselleşme, teknoloji, değişen yaşam koşulları ve medyanın insan hayatı ve onun değerleri üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ancak etkili bir değer eğitimi ve öğretimiyle mümkün olabilir.

Eğitim programlarında, ders kitaplarında değerlerden bahsediyoruz ancak bunların toplum hayatına yansımalarına baktığımızda değerlerin kullanımıyla ilgili birçok problemin olduğunu görmekteyiz. Bu problemlerin temelinde değerlerin eğitim ve öğretim sürecinde yeterince kazandırılmadığı, içselleştirilerek verilmediğini, derslere iyi yansıtılmamış olması yer almaktadır.

2.8.TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları:

I. Genel Amaçlar

Madde2.

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere

dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB Hayat Bilgisi Dersi Kılavuz Kitabı, 2009).

2.9.HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

Hayat Bilgisi Dersi Programı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca oluşturulan Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu tarafından geliştirilmiştir. Bu program, ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin;

- Hayat bilgisi dersindeki kazanımlarını,
- Bu kazanımlara hangi temalar çerçevesinde ve hangi öğrenme-öğretme durumlarında erişebileceklerini,
- Öğrenme-öğretme sürecinin ve sonuçlarının nasıl değerlendirileceğini içermektedir (MEB, 2009).

Hayat bilgisi dersi programı, öncelikle öğretmenlere, eğitim yöneticilerine ve müfettişlere yol gösteren bir belge olarak hazırlanmıştır. Bununla birlikte program, anne- babalara, velilere, ilgili diğer kişilere ve kurumlara yardımcı olacak niteliktedir. Program, Türkiye’de değişik yörelerdeki koşullar ve olanaklar dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Hayat bilgisi dersi öğretim programında temele alınan ilkeler aşağıda yer almaktadır:

- Hayat bilgisi dersi programı, öğretmen ya da konu merkezli değil, çocuk merkezli olmalı; çocuğun bakış açısını yansıtmalıdır.
- Öğrenci kendisine sunulan bilgileri ezberleyerek, edilgen bir biçimde öğrenmeye çalışmak yerine, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmalıdır. Kendisine sunulan uyaranları yorumlamalı, anlamlandırmalı ve bilgiyi bizzat kendisi yapılandırmalıdır.
- Program aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak istenen temel bilgi ve beceriler, gerçek yaşamda çocuğun gereksinimleriyle örtüşmelidir. Hızla değişen ve eskiyen, genellikle de çocuğun yaşamında herhangi bir karşılığı olmayan bilgilere programda yer verilmesi gerekmez.
- Program, bireyin yaşam kalitesini artıracak temel becerileri kazanmasına yardımcı olmalıdır. Olabildiğince çok miktarda bilgi depolamak yerine, çocuğun zihinsel yeteneklerini ve kişiliğini her yönüyle geliştirmeye yönelik olmalıdır.
- Hayat bilgisi dersleri yetişkinlere özgü bir “ciddiyet” içinde geçmek zorunda değildir. Aksine, okul ve ders programları çocuğun eğlenme gereksinimini de karşılamalıdır. Bu anlayışla, hayat bilgisi dersi çocuklar için oldukça eğlenceli ve çocukların zevkle katıldıkları bir ders olmalıdır.
- Olaylar ve olgular yaşamın bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. Olgular, analitik ve atomistik bir yaklaşımla değil, çocukların gelişimsel özelliklerine de uygun bir biçimde bütüncül ve tematik bir yaklaşımla ele alınarak incelenmelidir (MEB, 2009).

Hayat Bilgisi dersi öğretim programının vizyonu, hayat bilgisi dersine ayrılan zamanın büyük bir bölümünde öğrencilerin kendi girişimleriyle gerçekleştirecekleri ve

öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine sadece ve sadece yol göstereceği etkinlikler aracılığıyla,

- Öğrenmekten keyif alan,
- Kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık,
- Kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,
- Gündelik yaşamda gereksinim duyulan temel bilgilere, yaşam becerilerine ve çağın gerektirdiği donanıma sahip,
- Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek,
- Mutlu bireyler yetiştirmektir (MEB, 2009).

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında insan, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütün olarak ve değişimin hem öznesi hem de nesnesi olarak ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle “birey”, “toplum” ve “doğa” olmak üzere üç ana öğrenme alanı belirlenmiş, değişim de bütün bu öğrenme alanlarını kuşatan daha genel bir boyut olarak düşünülmüştür. Gerçek yaşamda bu öğrenme alanlarının içerikleri ve değişim iç içedir; bunlar sadece eğitim-öğretim amacıyla yapay olarak birbirinden ayrılabilir. Hayat bilgisi dersi için özellikle benimsenen toplu öğretim yaklaşımının da bir gereği olarak, bu öğrenme alanlarını aynı anda kuşatabilen üç tema belirlenmiştir. Programda tema adları; “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” olarak kararlaştırılmıştır (MEB; 2009).

Hayat Bilgisi Dersi Programı’nda çocukların temel yaşam becerilerinin yanı sıra, olumlu kişisel nitelikler geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bu kişisel nitelikler, değerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.10. HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA (1. 2. 3. SINIF) YER ALAN DEĞERLER

Hayat bilgisi dersi öğretim programında değerler, kişisel nitelikler adı altında yer almıştır. Kişisel nitelikler, öğrenme-öğretme sürecinde becerilerin yanı sıra öğrencilere kazandırılacak olumlu değerlerdir (MEB, 2009).

Buna göre belirlenen değer ifadeleri şöyledir (MEB, 2009);

Tablo 1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler.

Özsaygı	Sevgi
Adalet	Özgüven
Saygı	Yeniliğe Açıklık
Toplumsallık	Yardımselik
Vatanseverlik	Sabır
Doğruluk	Barış
Hoşgörü	Dürüslük
Kültürel değerleri koruma ve geliştirme	

2.11.DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÇOCUK EDEBİYATININ YERİ

Edebi metinler, sanat zevki ve anlayışıyla kültür değerlerini hayatın gerçekliğinden hareketle somutlaştırır. Bunlar; insanın estetik zevkin gelişmesine ve içinde yaşadığı toplumun değerlerini benimsemesine hizmet eder. Bunun için edebiyat eğitimi; estetik zevkin gelişmesi, kültürel değerleri somut olarak ifadesi ve yorumlaması, sürdürülen hayatın farklı bir dikkat ve duyarlılıkla dile getirilmesi bakımından son derece önemlidir (Çakıcı, 2010).

Nurullah Ataç söyle der:

...Bir toplumda ahlakın ilerlemesini düzelmesini istiyor musunuz, o toplumda edebiyat, sanat merakını uyandırmaya, geliştirmeye çalışın. Çocuklara, gençlere şiirler, hikâyeler, romanlar okutturun, onları tiyatrolara, sinemalara gönderin. O hikâyelerin, romanların, oyunların insanlarıyla tanışınlar, onların hayatlarını, hayallerini yaşasınlar, öğrensinler. Onların içlerini, böylece gerçekteki insanları daha iyi anlarlar. Çocuğunuz büyüyünce ne olacaksa olsun, küçükken siz ona edebiyatı sevdirmeye bakın, ilim, bilgi sonradan gelecektir, önce insanlığını kurmak, hayalini işletmek gerekir...(Ataç, 2008).

Çocuklara iyi bir eğitim vermenin, sağlıklı bir kişilik kazandırmanın ve birey olma bilincini vermenin önemli araçlarından biri de çocuk kitaplarıdır. Kocabaş'a (1999) göre "Kitaplar, çocukların bilgilerini artırmaya; kendilerini, yaşadıkları dünyayı ve insanları anlamalarına yardımcı olacaktır. Çocuklara, uygun ve iyi kitaplar sağlamak onların, eğitimsel ve kültürel gelişimleri için bir gerekliliktir". Bunun yanında, kitabın "çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir uyarıcı" olduğunu belirten Yavuzer, çocuk kitaplarının hazırlanmasında çocuğun karakterinin ve gelişim düzeyinin dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır (Yavuzer, 2001).

"Çocuk edebiyatı, çocuklara çocukluğu ya da çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Böyle bir edebiyat kendini sınırlandırır. Çocuk her şeyden önce iyi, nitelikli çocuk kitabından ve yazarından, kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtamaz (Şirin, 1994).

2.12.DEĞERLER EĞİTİMİNDE YÜZ TEMEL ESERİN YERİ

İlköğretim Yüz Temel Eser, 04.08.2005 tarih, 2005/70 sayılı genelge (İlköğretim Genel Müdürlüğü) ile 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa atıfta bulunularak ilköğretim okullarına tavsiye edilmek üzere 81 il valiliğine duyurulmuştur. Aşağıda yer alan kısım söz konusu genelgede geçmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığımızın amaçlarından birisi de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak; bu yolla onları düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, yorum yapan, analitik düşünen, sentez kabiliyeti kazanmış; doğruların tek noktadan değil, çeşitli yönlerden bakmak yoluyla ortaya çıkacağı kavramı, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürlü, millî ve manevî değere sahip, yüksek karakterli bireyler yetiştirmektir. Kitap okuma insan şahsiyetini zenginleştirir. İyi seçilmiş bir kitap, insan için yeni bir uruktur. Dünyaya bakış tarzı kitaplarla şekillenir. Kültür okuma yolu ile, özellikle klasik hâle gelmiş eserleri tekrar tekrar okuma yoluyla, kazanılır. Bu nedenle Bakanlığımızca her türdeki okulda, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanması amacıyla, çocukluk ve ilk gençlik dönemi edebiyatı üzerine uzman kişilerin yaptığı araştırmalar sonucu belirlenmiş eser isimleri esas alınarak bir liste oluşturulmuştur. (MEB- 2005/70 Sayılı Genelge).

Yukarıda yer alan ifadelerden de anlaşılacağı üzere Yüz temel eser listesinde yer alan kitapların öğrencilere okutulma amaçlarından biri de milli ve manevi değere sahip

bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle değer eğitiminde bu kitaplardan yararlanılabileceği öngörülebilir.

2.13.DEĞER EĞİTİMİNDE MASALLARIN YERİ

Çocuk kitaplarının, çocuklarda insan ve yaşam gerçekliğine ait kişisel değerler oluşturmalarında önemli bir işlevi olduğunu belirten Sever, bu kitapların kişilik gelişmesine olan katkısını şöyle açıklamıştır: “Çocuk kitapları, yaşam çizgisinde karşılaşılabilecek sorunlara verilecek yanıtları ve tepkileri sanatçı bakış açısıyla örneklendiren bir kaynaktır. Bu kaynak, çocuklara insanların farklı özelliklerde olabileceğini sezinletir; farklı kültürlerdeki yaşamı ve insan ilişkilerini tanıtır. Çocukların yaşam çevrelerini genişletir, o çevrelerden sayısız duygu ve düşünce örnekleriyle buluşmasını sağlar. Okuma eylemini alışkanlığa dönüştüren çocukların, kendilerini tanıma, başka insanlarla karşılaştırma, onlarla benzeyen ya da ayrılan yanlarını görme çalışmaları, onları kendi kişiliğini tanımaya ve çevresindekilerin kişiliklerini de anlamaya yönelik bir bilinçlendirme sürecine sokar” (Sever, 2003).

Sözlükte masal, “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” olarak tanımlanır (www.tdk.gov.tr). Sakaoglu (1973) ise masalı “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türü.” olarak ifade eder.

Masalların eğitimde özel bir yeri vardır. Çocuğun kişiliğinin, zihninin, hayal gücünün gelişmesinde, tabiatı ve toplumu doğru algılamasında, anadili ve yabancı dil öğretiminde, öğrencilerin okumayı, anlamayı, yazmanın öğrenilmesi ve geliştirilmesinde masallar, temel eğitim malzemesidir (Akdeniz, 2007).

Feyzioğlu (2007) ‘Masallar çocuklar için neden gereklidir?’ sorusunu şöyle açıklamaktadır: “Hayal gücünü besler ve yaratıcılığı geliştirir. Dili geliştiren bir araçtır. Ulusal karakterler oluşturur. Kültürel kimlik oluşturur. Anlamlı bir yaşam sunar.

Korkuyu öğretir ve yaşama hazırlar. Diğer kültürler ile köprü kurulmasını sağlar. Karamsar değil, iyimser insan yetiştirir. Çocuğun bağımsızlığını kazanmasına yardım eder. Çirkinin içindeki güzelliğin bulunmasını sağlar. İnsanın iç çatışmalarını ve toplumla olan zıtlığını giderir. Meslek bilinci kazandırır.”

Feyzioğlu'na (2007) göre “Öyküler ile masallar yazıldıkları toprakları, o yurdu, o yurdun insanlarını anlatır. O ülkenin tarihinden, geleneğinden, dil ve duygu derinliğinden damıtılırlar. O nedenle ulusal bir özü vardır. Kültürel bir kimlik oluştururlar”.

Masallar hayat gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini masal olaylarına ve karakterlerine yükleyerek, çocuğu topluma hazırlamaktadır. Bu açıdan masallar toplumun kültürel ve sosyal yapısını yansıtan özellikler taşımaktadır (Dilidüzgün, 2003).

Güney(1974) Türk masallarının eğitici yönünden yeterli ölçüde yararlanılmadığını belirtmekte ve masallarla ilgili şunları ifade etmektedir: “Masallar sadece hayal ve fantezi mahsulü değildir; çeşitli motiflerle nice sosyal realiteler çizgileştirmekte ve hele çoğu, insan ruhlarında yapılmış ince bir seyahat hissini vermektedir.” Masalın bu yönü düşünülerek değerler eğitiminde ve çocuklarımıza sağlıklı bir kişilik kazandırmada etkin yararlanılması gereken bir tür olduğunu söyleyebiliriz.

Gizemli, sıra dışı havası, olağanüstülüklerle dolu olması masalı, çocuğun dünyasına yaklaştırmaktadır. Bu nedenledir ki İlköğretim Yüz Temel Eser listesinde de roman ve hikayeden sonra en çok yer verilen edebi tür masaldır (Baş ve Serin,).

2005/70 sayılı Yüz Temel Eser'e dair genelgede de masala geniş bir yer verildiği şu cümlelerle belirtilir: “Masallar öğrencilerin hayal gücünü zenginleştiren önemli eserlerdir. ‘Her şeyden önce masal vardı.’ anlayışı ile çocuk ruhunu besleyen ve geliştiren bu eserlere geniş yer verilmiştir.” Üçü yabancı olmak üzere listede kendine yer bulan on dört masal kitabı şunlardır:

1. Andersen Masalları I-II
2. Ezop Masalları
3. La Fontaine'den Seçmeler
4. Serçe Kuş Cahit Zarifoğlu
5. Yürekdede ile Padişah Cahit Zarifoğlu
6. Evvel Zaman İçinde Eflatun Cem Güney
7. Sevdalı Bulut Nazım Hikmet
8. Al'lı ile Fırfırı Oğuz Tansel
9. Az Gittik Uz Gittik Pertev Naili Boratav
10. Havaya Uçan At Peyami Safa
11. Keloğlan Masalları Tahir Alangu
12. Billur Köşk Masalları Tahir Alangu
13. Altın Işık Ziya Gökalp
14. Anılar Ordusu- Bekir Yıldız

Çalışmamız Milli Eğitim Bakanlığı'nın tavsiye ettiği, İlköğretim Yüz Temel Eser listesinde yer alan on bir adet yerli masal kitabı üzerinde, değerler açısından bir takım inceleme ve değerlendirmeleri içermektedir.

2.14. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi konusunda Türkiye'de yapılan araştırmalar çok kısıtlıdır. Bu araştırmalar da doğrudan "kitapları konu almamış, daha çok yüksek lisans düzeyinde öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin bu konudaki algıları, tutumları ve görüşlerine odaklanmıştır. Ancak son zamanlarda değerler eğitimi ile ilgili olarak program, ders kitapları ve uygulamalarını değerlendiren çalışmaların olduğu da görülmektedir. Bu bölümde genel olarak değerler eğitimi özelde de çocuk kitaplarına ilişkin uygulamalı araştırma makalelerine, yüksek lisans ve doktora tez sonuçlarına yer verilmiştir. Aşağıda bu araştırmalarla ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

1- Şen (2007) , “Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma”

başlıklı yüksek lisans tezinde, betimsel alan araştırması yöntemiyle Yüz temel eser içerisinden rastgele seçtiği 58 eseri taramış ve içerisindeki değerleri tespit etmiştir. Bunlar sosyal bilgiler öğretim programında yer alan yirmi değer ile sınırlı tutulmuştur.

Araştırmaya göre yüz temel eser içerisinde en çok rastlanan değer sevgi değeridir. Ardından sırasıyla duyarlılık, yardımseverlik, saygı, sorumluluk değerleri gelmektedir. Bağımsızlık değerini ise tespit edememiştir. Araştırmacı elde ettiği verileri nitel yönden sınıflandırdıktan sonra nicel yönden de SPSS programı vasıtası ile analiz etmiştir. Bu analiz sonrası değerlerin dağılımın oranlarını yüzde olarak hesaplayan ve grafiklerle de gösteren Şen, değerleri yerli ve yabancı eserlerde yer alması bakımından da incelemeye tâbi tutmuştur. İncelemenin neticesinde yerli eserlerin %69 yabancı eserlerinse %31 oranında değerleri işlediğini tespit etmiştir.

Bütün bu bulgulardan yola çıkan araştırmacı, Türkçe öğretim programında değerlere yer verilmesi, bu işin uzmanlar tarafından seviyelere göre yapılması gerektiğini belirtmiştir. Millî eğitim Bakanlığı'nın yüz temel eser tavsiyesinde bulunurken herhangi bir seviyelendirme yapmadığını bunu yapılması gerektiğini de önerilerine eklemiştir. Son önerisi ise Türk kültür değerleri sersinin oluşturulması gerektiği yönündedir.

2- Çintaş (2009), “İbrahim Zeki Burdurlu’ nun Eserlerinde Çocuk Eğitimi ile İlgili Evrensel Değerler” adını taşıyan çalışmasında önce çocuk edebiyatının amacından, kapsamından, İbrahim Zeki Burdurlu'nun hayatı ve sanatından kısaca bahsetmiş sonra çalışmanın aslını oluşturan eserlerin evrensel değerler bakımından tahliline geçilmiştir.

Burdurlu'ya ait on üç şiir kitabı ve çeşitli türlerde eserlerin tahlil edildiği araştırmada çocuk eğitimi ile ilgili şu evrensel değerler tespit edilmiştir. Bunlar: sevgi, anne- baba sevgisi, vatan sevgisi, kardeş sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, toprak sevgisi, çocuk sevgisi, yaşam sevgisi, saygı, mutluluğa ve acıya ortak olma, dürüstlük, iyilik etme, iyi huylu olma, inanç, aile, aşk, çalışkanlık, arkadaşlık, estetik, yardımseverlik, merhamet, cesaret, sabır, umut, şükran duyma, bağışlama ve özür

dileme, özgürlük, misafirperverlik, barış, kanaatkarlık, emek, kültüre sahip çıkma, özlem, işbirliği, komşuluk, eşitlik, duyarlı olma, mantık yürütme, eğitim, sorumluluk ve takdir etme değerleridir.

Sonuç bölümünde, eserlerde tespit edilen değerlere ek olarak şairin anlatımındaki sadelikten, halk şiirini modern şiir ile harmanlamasından bahsedilmiştir.

3- Gedik (2012), “ Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerlerin Kazandırılmasında “100 Temel Eser” İçerisinde Yer Alan Hikaye Kitaplarının Rolü” araştırmasında 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere doğrudan verilmesi gereken değerlerin aktarılmasında hikâyelerin ne gibi katkısı olabileceğini ortaya koymak amaçlamıştır. Yapılan bu çalışmada değerlerin hikâyelerde nasıl ve ne oranda yer aldığı incelenmiştir.

Yapılan bu araştırma nitel bir çalışma olup, araştırmanın çalışma evrenini “100 Temel Eser” içerisinde yer alan hikâye kitapları oluşturmuştur. Kitaplar, kapak ya da iç kısımlarında hangi türe ait olduklarını belirleyici ifadelere göre gruplandırılmış, masal, roman, hikâye, deneme vb. bir tür olduğu belirlenmiştir. Fakat hangi türe ait oldukları noktasında belirleyici herhangi bir ifadeye rastlanılmayan 9’u Türk Edebiyatı’ndan, 2’si Dünya Edebiyatından olmak üzere 11 eser inceleme dışı bırakılmıştır. Çalışma evrenini oluşturan 11’i Türk Edebiyatı’ndan, 8’i Dünya Edebiyatı’ndan olmak üzere 19 hikâye kitabı incelenmiştir. Veri toplamak için “doküman analizi” yöntemi seçilmiş, “betimsel analiz” yaklaşımı ile verilerin analizi yapılmıştır.

İncelenen eserlerde, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan değerlerden, “sorumluluk”, “yardımseverlik”, “dürüstlük” değerlerine ilişkin bulgulara yoğun şekilde rastlanmıştır. “Doğal çevreye duyarlılık”, “çalışkanlık”, “adil olma” değerlerine ilişkin bulguların daha az yer aldığı görülmüştür. “Bilimsellik”, “kültürel mirasa duyarlılık”, “hak ve özgürlüklere saygı”, “farklılıklara saygı”, “vatanseverlik”, “estetik”, “barış” değerlerine ilişkin bulgular çok az sayıda tespit edilmiştir. Yazarı yerli olan eserlerde “hak ve özgürlüklere saygı” ile “barış” değerlerine ilişkin, yabancı yazarlı

eserlerde ise “kültürel mirasa duyarlılık”, “farklılıklara saygı” ve “vatanseverlik” değerlerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

4- Kılıç (2009), “Yüz Temel Eserde Dini ve Ahlaki Değerler” adlı çalışmasında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim öğrencilerine yönelik olarak tavsiye edilen Yüz Temel Eser kitap serisinden, on tanesinin dini ve ahlaki değerler bakımından incelemiştir.

İncelenen bu on eser, Samsun ili içerisinde yer alan rastgele seçilmiş altı ilköğretimde okuyan toplam 373 öğrenciye uygulanan anket sonucuna göre belirlenmiştir. Dini ve ahlaki değerler açısından incelenen eserlerde, dini değerler olarak din olgusu, Tanrı, peygamber, ahiret ve melek inancı, dua, yemin, ölüm, şükür, batıl inançlar, dini terim ve semboller gibi dini değerler tespit edilirken, ahlaki değerler olarak da hem olumlu hem de olumsuz bazı ahlaki nitelikler; örneğin adalet, cesaret, sadakat, vefa, vs. ile yalan söylemek, aldatmak, çalmak, kibir ve bencillik gibi konular tespit edilmiştir.

Batı Klasikleri ile Türk klasikleri karşılaştırıldığında, Batı Klasiklerinde Hristiyanlık dinine ait sembol ve değerlerin, sıklıkla işlendiği görülürken, Türk Klasiklerinde İslam Dini ve İslami değerlerin işlendiği görülmüştür. Ancak bununla beraber, iki klasik arasında dini ve ahlaki değerler açısından bazı farklılıkların mevcut olduğu görülmüştür.

Eserlerin çoğunda yer alan dini ve ahlaki değerlerin günümüz çocukları için yeterli olmadığı tespit edilmiş ve yazılacak çocuk kitaplarının onların dini ve ahlaki gelişim seviyeleri ile dil gelişimine uygun bir şekilde yazılması tavsiye edilmiştir.

5- Erdi (2008) “Türkiye’de 1980-1985 ve 2000-2005 Yılları Arasındaki Çocuk Kitaplarında Eğitsel İletiler (Karşılaştırmalı Bir Çalışma)” başlıklı doktora çalışmasında Türkiye’de siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan yaşanan değişimlerin, çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan eğitsel iletilere ne derecede yansıdığını belirlemeye çalışmıştır.

Araştırma kapsamında Türkiye’de, Türk yazarlar tarafından yazılan kitapların 1980- 1985 arasında basılanlardan 90’ı ile 2000-2005’te basılanlardan 90’ı incelenmiştir.

Bu araştırma hem nitel hem de nicel yöntemlerle desteklenmiştir. Her iki döneme ait verilerin kodlanmasında; fiziksel gelişim, duygusal gelişim, bilişsel gelişim, ahlak gelişimi ve sosyal gelişim olarak beş ana kategori kullanılmıştır. Bu ana kategoriler çeşitli alt kategorilere de ayrılmaktadır. Ayrıca, 1980’li yıllarda görülmeyen ancak 2000- 2005 döneminde görülen iletiler için ayrı bir kategori oluşturulmuştur. İçerik analizi kullanılarak çözümlenen nitel verilerin sayısallaştırılmasıyla da her iki dönem için kategorilere göre iletilerin sıklığı tespit edilmiş ve her iki dönem arasında bir karşılaştırma yapma imkanı sağlanmıştır. Bu şekilde zaman içinde iletilerdeki değişimin ne yönde olduğu ortaya konmuştur.

Yapılan analizler sonucunda, her iki dönemde yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal olayların, çocuk edebiyatı eserlerinde verilen eğitsel iletilere yansıdığını, dönemin özelliklerine göre bu iletilerin önceliklerinin ve içeriklerinin de değiştiği saptanmıştır.

6- Merey, Z., Kuş, Z. & Karatekin, K. (2012). “Türkiye Ve ABD İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması” adlı araştırmalarının amacı Türkiye ve ABD sosyal bilgiler öğretim programlarını değerler eğitimi açısından karşılaştırmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması modelindedir. Veriler her iki ülkenin ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarından doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında duyarlılık, sorumluluk, dayanışma, bilimsellik, yardımseverlik, vatanseverlik gibi bireysel ve toplumsal değerlerin daha çok vurgulandığı; ABD sosyal bilgiler öğretim programlarında ise duyarlılık, bilimsellik, sorumluluk, yardımlaşma, gibi bireysel ve toplumsal değerlerin yanında bireysel haklara saygılı olma, çeşitlilik (farklılık), kamu yararı, çatışmaları önleme gibi demokratik değerlerin de sıkça vurgulandığı tespit edilmiştir.

7- Kuş, Merey, ve Karatekin (2011) “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler” adlı çalışmalarında ilköğretim Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılan 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında değerlere yer verilme durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 yılında basılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiş ve tümevarım analizi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre ilköğretim 4 ve 5. sınıf kitaplarında en sık vurgulanan değerler duyarlılık, vatanseverlik, sorumluluk, sevgi ve dayanışmadır. Sosyal bilgiler programında yer almasına rağmen en az vurgulanan değerler ise temizlik, dürüstlük ve hoşgörü değerleridir. Bu sonuçlar doğrultusunda 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler kitaplarında hoşgörü değerine daha fazla yer verilmesi gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri, verilerin toplanması, verilerin analizi hakkında bilgi verilecektir.

3.1.ARAŞTIRMA MODELİ

Bilimsel bilgi elde etme süreci olarak tanımlanabilen bilimsel araştırma ya da kısaca araştırma, birbirini izleyen ve etkileyen adım ya da etkinliklerden oluşan sistematik bir süreçtir (Büyüköztürk, 2010).

Bu çalışma iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Bu nedenle iki farklı araştırma modeli kullanılmıştır.

Hayat Bilgisi ders kitaplarını incelemeye yönelik olan araştırmanın birinci bölümü nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır.

İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar bağlamında bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek,2000). Buna göre içerik analizi, sözlü veya yazılı materyallerin sistemli bir biçimde analize tabi tutulup, yazılı ya da sözlü olarak ifade edilenlerin belli kurallar doğrultusunda kodlanarak, kategorileştirilerek sayısallaştırılması ve ne sıklıkla kullanıldıklarının tespit edilme sürecidir (Gökçe, 2006).

İçerik analizi tekniğinde amaç, araştırmacının incelediği konunun eldeki materyal göz önünde bulundurularak ne tür kavramlarla nasıl anlatıldığı, hangi kavramların sıklıkla kullanıldığı, iletilmek istenilen mesajın kullanılan kavramlara bağlı olarak açık veya gizli içerikle mi aktarıldığını ortaya koymaktır (Turan, 2009).

Araştırmanın ikinci bölümü ilköğretim Yüz Temel Eserde yer alan ulusal masallardaki değerlerin tespit edilmesi ve bu değerlerin öğretiminin bu masallar aracılığıyla yapılabileceği amacıyla tasarlanmış nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması modelindedir. Durum çalışması, doğal ortamlarında tek veya küçük bir gurubun sosyal olgusunu anlamayı amaçlayan bir araştırma stratejisidir. Buradaki amaç, örneğin detaylı bir şekilde betimlenmesini sağlamaktır (Bloor ve Wood, 2006). Başka bir ifade ile durum çalışmasının ‘nasıl’ ve ‘niçin’ sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür. Durumlar çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir. Bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam çalışılacak durumlara örnek oluşturulabilir. Durumun seçilmesi araştırmanın amacı için önemlidir (Bloor ve Wood, 2006; Cohen, Manion ve Morrison, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

3.2.EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın birinci kısmında çalışmanın evrenini, 2011- 2012 öğretim yılında okutulan ilköğretim 1. sınıf, 2. Sınıf ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitapları oluşturmaktadır.

Araştırmanın ikinci kısmında çalışmanın evrenini, Yüz Temel Eser listesinde geçen bütün ulusal masallar oluşturmuştur. Bu nedenle örneklem seçimine gidilmemiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Evrenini Oluşturan Hayat Bilgisi Ders Kitapları İle Yüz Temel Eser Listesinde Yer Alan Ulusal Masal Kitapları.

Hayat Bilgisi Ders Kitapları ile Ulusal Masalların Seçimi	
Hayat Bilgisi Ders Kitapları	
Hayat Bilgisi Ders Kitapları (1- 3)	1- Hayat Bilgisi 1. Sınıf Ders Kitabı, MEB, 2011
	2- Hayat Bilgisi 2. Sınıf Ders Kitabı, MEB, 2011
	3- Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Kitabı, MEB, 2011
Yüz Temel Eser Listesinde Yer Alan Ulusal Masal Kitapları	
Ulusal Masal Kitapları	1- Serçe Kuş- Cahit Zarifoğlu
	2- Yürekdede ile Padişah- Cahit Zarifoğlu
	3- Sevdalı Bulut- Nazım Hikmet
	4- Al'lı ile Fırfırı- Oğuz Tansel
	5- Az Gittik Uz Gittik- Pertev Naili Boratav
	6- Havaya Uçan At- Peyami Safa
	7- Keloğlan Masalları- Tahir Alangu
	8- Billur Köşk Masalları- Tahir Alangu
	9- Altın Işık- Ziya Gökalp
	10- Arılar Ordusu- Bekir Yıldız

3.3.VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Bu araştırmada kaynak taraması tekniğinden yararlanılmıştır. Yüz temel eser listesindeki bütün yerel masallar taranmış ve incelenmiş, ayrıca çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, eğitim programı ile ilgili kaynaklardan da tarama yapılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan tekniklerden biri de fişleme tekniğidir. Yüz temel eser listesindeki yerel masalların genel özellikleri, konuları ve yer alan değerler fişleme tekniği ile kaydedilmiştir. Bunların yanı sıra çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, eğitim programı ile ilgili çalışmalardan da fişleme yapılmak suretiyle yararlanılmıştır.

3.3.1. Dokümanlara Ulaşma

Türkiye’de Talim Terbiye Kurulu tarafından ilköğretim okullarına beş yıl için tavsiye edilen ve Milli Eğitim Bakanlığı yayınları tarafından basılan ilköğretim hayat bilgisi ders kitapları incelenmeye alınmıştır. Hayat Bilgisi ders materyallerinin basılı metinleri Milli Eğitim Yayınlar Dairesi’nden temin edilmiş ve sonrasında yapılan değişiklikler, aynı birimden temin edilerek incelemede değiştirilmiş biçimi dikkate alınmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığının tavsiye ettiği Yüz Temel Eser listesinde yer alan ulusal masallar [http:// meb.gov.tr/](http://meb.gov.tr/) adresinden tespit edilip, satın alınarak bir araya getirilmiştir.

3.3.2. Dokümanları Anlama

İlkokul hayat bilgisi ders kitapları büyük ölçüde birbirine benzer formatta hazırlandığı ve izlenen formata ilişkin açıklamalar da yer aldığı için, hayat bilgisi ders kitaplarının belirli bir sistem içinde ve birbirleriyle karşılaştırmalı olarak çözümlenmesinde bir sorun yaşanmamıştır. Hayat Bilgisi ders kitapları, programdaki amaç ve kazanımlara uygun bir şekilde temalara ayrılmıştır. Her bir tema üç ana öğrenme alanı ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Temalar kendi içinde birçok konu içermiştir. Hayat Bilgisi ders etkinlikleri değerler bağlamında incelenmiştir.

Yüz Temel Eser listesinde yer alan ulusal masal kitapları belirli bir sistem içinde çözümlenmiştir. Her bir masal kitabı içerisinde birçok masal bulunmaktadır ve bu masalların konuları değişkenlik göstermektedir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmanın birinci kısmıyla ilgili olarak;

Araştırmanın amacına uygunluğu ve alt problemleri karşılama durumuna göre nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizinden yararlanılmıştır.

İçerik analizinde incelenen konuya bağlı olarak farklı teknikler kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları, Frekans analizi, Kategorisel analiz, Değerlendirici analiz ve Olumsuzluk ya da İlişki analizi' dir. Bu çalışmada, elde edilen veriler frekans ve yüzde ile çözümlenecektir. Frekans analizi, en basit şekliyle birim veya öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal tarzda görünme sıklığını ortaya koymaktadır bu analiz sonucunda, öğeler önem sırasına konular ve sıklığa dayalı bir sınıflama yapılır. (Bilgin, 2006).

Bu bağlamda çalışmanın birinci kısmında, araştırmada yer alan ders kitaplarında bulunan etkinlikler Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerlere göre incelenmiş, bunların yüzde ve frekansları alınarak veriler oluşturulmuş ve elde edilen verilerin yorumlamaları yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci kısmında, yüz temel eser listesindeki ulusal masallardan yola çıkarak, bu kitapların çocuk dünyasına katmaya çalıştığı değerler, kitaplardan alınan örneklerle açıklama yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda, MEB'in önerdiği "100 Temel Eser" serisi içindeki ulusal masal kitapları, değerler eğitimi yönünden analiz edilerek Hayat Bilgiler dersinde doğrudan verilmesi gereken değerlerin, masal kitaplarında yer alıp almadığı ortaya konulmuştur. Bu örnek kesitler üzerinden değerler ve değerlerin çocuğa çağrıştırdıkları ve genel anlamdaki yerleri üzerine de değinilerek, bu eserlerin değerler öğretiminde kullanılabilirliği hakkında yorumlar yapılmıştır.

3.5. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK

Bir araştırmada geçerlilik, güvenilirliği belirleyen bir etmendir ve geçerlilik güvenilirliğe göre daha kapsamlıdır. Dolaylı ölçmelerde, değişkenlerin, gerek kavramı tam karşılayamaması, gerekse gözlenebilen ölçütlerin yeterince duyarlı konulmaması

nedeniyle geçerlilik daha düşük olabilir (Karasar, 2008:151). Nitel araştırmalarda geçerlik araştırılan olgunun, olduğu biçimiyle ve yansız olarak gözlemlenmesi anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). İçerik analizinin güvenilirliğini sağlamak için sadece kategorilerin güvenilirliğine değil kodlayıcıların güvenilirliğine de önem verilmiştir. Bu noktada iki farklı yaklaşım söz konusudur. Bunlardan biri aynı içeriğin birden fazla kodlayıcı tarafından kodlanmasını ifade eden *tekrarlanabilirlik* ile aynı içeriğin aynı kodlayıcı tarafından bir kereden daha fazla kodlanmasını anlatan *kesinlik* (Altun, 2010, akt: Merey, 2012).

Ders kitaplarında değerler ile ilgili çalışmalar Türkiye’de yok denecek kadar azdır. Bu alanda yetişmiş eleman konusunda da önemli sıkıntılar söz konusudur. Bu nedenle çalışmada kodlayıcı güvenilirliği açısından tekrarlanabilirliğe değil, kesinliğe başvurulmuştur. Başka bir ifade ile kodlayıcının güvenilirliği için aynı kodlayıcının aynı metni farklı zamanlarda aynı şekilde kodlaması tercih edilmiştir. Tekrarlanarak yapılan içerik analizleri sonucunda kesinleştirilen kategorilere yönelik kodlama işlemi, araştırmacı tarafından hayat bilgisi ders kitapları ve masal kitaplarında üç defa tekrarlanmış böylece kodlayıcı güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dış güvenilirliği ise araştırmacının araştırmada takip ettiği aşamaları açık ve ayrıntılı biçimde sunması, dış güvenilirlik açısından önemlidir. Bu araştırmanın dış güvenilirliği konusunda şu özellikler belirtilebilir:

- a) Araştırmacı tarafından araştırmanın yöntemi ve aşamaları açık şekilde ifade edilmiştir.
- b) Araştırmanın veri kaynakları, veri toplama ve analiz etme, dokümanlara ulaşma ve anlama, örneklem seçme, , yorumlama ve sonuçlara ulaşma konularında gerekli açıklamalar ayrıntılı olarak yapılmıştır.
- c) Sonuçlar ortaya konan verilerle açık bir şekilde ilişkilendirilmiştir.

Bu içerik çalışmasının geçerliliği ise, amaçlar ve araçlar arasındaki uygunlukla ilgilidir. İçerik analizi tekniklerinin olayları/mesajları bozmadan amaca ulaşmayı sağlaması gereklidir. Tıpkı diğer yöntemler için olduğu gibi, içerik analizi için de farklı

geçerlik türlerinden söz edilebilir: İçerik geçerliliği, tahmin geçerliliği, karşılaştırma geçerliliği, yorum geçerliliği (Bilgin, 2000: 14, akt., Altun, 2010). Geçerlik iç ve dış geçerlik olmak üzere iki bölümde incelenebilir.

İç Geçerlik: İç geçerlik konusunda araştırmacıdan gerek veri toplama süreçlerinde, gerekse verilerin analizi ve yorumlanması süreçlerinde tutarlı olması ve bu tutarlığın nasıl sağlandığını açıklaması beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 79). Bu araştırmanın geçerliliğini sağlamaya yönelik de içerik geçerliliği ile karşılaştırma geçerliliğine başvurulmuştur. Bu çalışmanın iç geçerliği konusunda şu özellikler belirtilebilir.

1. Araştırmada denenerek geliştirilen yöntemin ders kitaplarında değerlere nasıl ve ne düzeyde yer verildiği konusunda fikir oluşturma açısından yeterli olduğu gözlenmiştir.
2. Bulguların kendi içinde tutarlı ve anlamlı olmasına dikkat edilmiştir.
3. Elde edilen bulguların, kavramsal çerçeve ve kuramla uyumlu olduğu gözlenmiştir.
4. Yapılan kodlamalar genel olarak Bilgisi öğretim programındaki değerler ve değerler eğitimi literatürü ile desteklenerek içerik geçerliliği sağlanılmaya çalışılmıştır.

Dış Geçerlik: Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğine ilişkindir. Sosyal olayların değişkenliği sebebiyle nitel araştırmaların genellenebilirliği zayıftır. Ancak bir dereceye kadar benzer ortam ve durumlara genellenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmanın dış geçerliği konusunda şu özellikler belirtilebilir:

1. Araştırmada tüm hayat bilgisi ders kitapları ve ulusal masal kitapları incelenmiştir. Bu nedenle benzer durumlara genellenebilirliği ihtiyacı yoktur.
2. Hayat Bilgisi programındaki değerlere yer verme düzeyinin Hayat Bilgisi ders kitaplarında ulusal masal kitaplarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölüm iki ana başlıkta incelenecektir. Birinci kısımda Hayat Bilgisi ders kitaplarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilecek, ikinci kısımda ise Yüz Temel Eserde yer alan yerel masallara ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilecektir.

4.1. HAYAT BİLGİSİ DERS KİTAPLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada yer alan ders kitaplarında bulunan etkinlikler öğretim programında yer alan değerlere göre incelenmiş, bunların yüzde ve frekansları alınarak veriler oluşturulmuş ve elde edilen verilerin yorumlamaları yapılmıştır.

4.1.1. Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabı Bulguları

Hayat Bilgisi 1. Sınıf ders kitabı, programdaki amaç ve kazanımlara uygun bir şekilde temalara ayrılmıştır. Her bir tema üç ana öğrenme alanı ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Temalar kendi içinde birçok konu içermiştir.

Bu bölümde Hayat Bilgisi 1. Sınıf ders kitabı temalardaki etkinliklere göre doğrudan verilen değerler kapsamında incelemiş ve elde edilen verilerin analizi yapılmıştır.

Tablo 3. 1. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabının Frekans ve Yüzde Dağılımları

1. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERS KİTABI		
DEĞERLER	FREKANS	YÜZDE
ÖZSAYGI	13	%15
ÖZGÜVEN	8	%10
TOPLUMSALLIK	9	%11
SABIR	7	%8
HOŞGÖRÜ	11	%13
SEVGİ	7	%8
SAYGI	8	%10
YARDIMSEVERLİK	3	%4
DOĞRULUK	1	%1
ADALET	5	%6
YENİLİĞE AÇIKLIK	3	%4
VATANSEVERLİK	4	%5
BARIŞ	2	%2
DÜRÜSTLÜK	1	%1
KÜLTÜREL DEĞERLERİ KORUMA VE GELİŞTİRME	2	%2
TOPLAM	88	%100

Tablo 3'e göre; Özsaygı değeri %15 ile en fazla kullanılan değer olarak dikkat çekmektedir. Bunu takiben hoşgörü değeri %13, toplumsallık değeri %11, özgüven ve saygı değerleri %10 ile en fazla kullanılan değerlerdir. Doğruluk ve dürüstlük değerleri %1, barış ve kültürel değerleri koruma ve geliştirme değerleri %2, yardımseverlik ve yeniliğe açıklık değerleri %4 ile en az kullanılan değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Sabır ve sevgi değerleri %8, adalet değeri %6, vatanseverlik değeri %5 olarak tabloda yer almıştır.

Değerlerin yüzde oranları tabloda görüldüğü gibi dağılım göstermektedir. En fazla kullanılan değer ile en az kullanılan değer arasında %14 gibi bir fark bulunmaktadır.

Hayat Bilgisi 1. Sınıf ders kitabında geçen değerlerle ilgili olarak aşağıdaki etkinlikler temalara göre gruplandırılmış olup, örnek olarak verilebilir.

4.1.1.1Okul Heyecanım Teması Etkinlikleri

1. Ben Benim, Özelim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Öz saygı ve Öz güven

2. Kurallar Gereklidir

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sabır, Saygı, Toplumsallık ve Adalet.

3. Okulda Demokrasi

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sabır, Saygı, Adalet ve Hoşgörü.

4. Birlikte Çalışıyoruz

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Hoşgörü ve Yardımseverlik.

5. Bayrağımız ve Marşımız

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik ve Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

6. Dinlemesini Bilelim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sabır ve Saygı.

7. Sev Kardeşim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık, Sevgi ve Hoşgörü.

8. Arkadaşlarımla Davranışları

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Doğruluk, Dürüstlük ve Adalet.

9. Bayram Coşkusu

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

10. Bilgileniyorum

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık.

4.1.1.2. Benim Eşsiz Yuvam Teması Etkinlikleri

1. Görgü Kurallarına Uyarım

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık.

2. Kurallar Her Yerde

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı ve Toplumsallık.

3. Küçükken

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı, Özgüven ve Sevgi.

4. Alabilir Miyim?

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı ve Toplumsallık.

5. İşler Paylaşarak Çabuk Biter

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yardımseverlik.

6. Aile İçinde Demokrasi

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sabır, Saygı, Adalet ve Hoşgörü.

7. Etik Değerler

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Adalet, Dürüstlük, Özgüven, Özsaygı ve Sevgi.

8. Hatalar

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Hoşgörü, Özgüven ve Özsaygı.

9. Duygularım

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Hoşgörü, Sevgi, Saygı ve Barış.

10. Ailemizde Lider

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık.

4.1.1.3. *Dün, Bugün, Yarın Teması Etkinlikleri*

1. Benim Oyuncaklarım

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık.

2. Kendimi Tanıtayım

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özgüven ve Özsaygı.

3. Kıyafette Değişim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık.

4. Coşkuluyuz

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik ve Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

4.1.2. İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabı Bulguları

Hayat Bilgisi 2. Sınıf ders kitabı, programdaki amaç ve kazanımlara uygun bir şekilde temalara ayrılmıştır. Her bir tema üç ana öğrenme alanı ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Temalar kendi içinde birçok konu içermiştir

Bu bölümde Hayat Bilgisi 2. Sınıf ders kitabı temalardaki etkinliklere göre doğrudan verilen değerler kapsamında incelemiş ve elde edilen verilerin analizi yapılmıştır.

Tablo 4. 2. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabının Frekans ve Yüzde Dağılımları

2. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERS KİTABI		
DEĞERLER	FREKANS	YÜZDE
ÖZSAYGI	5	%9
ÖZGÜVEN	6	%11
TOPLUMSALLIK	5	%9
SABIR	1	%2
HOŞGÖRÜ	1	%2
SEVGİ	5	%9
SAYGI	3	%5
YARDIMSEVERLİK	4	%7
DOĞRULUK	3	%5
ADALET	2	%4
YENİLİĞE AÇIKLIK	8	%14
VATANSEVERLİK	3	%5
BARIŞ	2	%4
DÜRÜSTLÜK	3	%5
KÜLTÜREL DEĞERLERİ KORUMA VE GELİŞTİRME	5	%9
TOPLAM	56	%100

Tablo 4' e göre; Yeniliğe açıklık değeri %14 ile en fazla kullanılan değer olarak dikkat çekmektedir. Bunu takiben özgüven değeri %11, özsaygı, toplumsallık, sevgi ve kültürel değerleri koruma ve geliştirme değerleri %9 ile yine en fazla kullanılan değerlerdir. Sabır ve hoşgörü değerleri %2, adalet ve barış değerleri %4 ile en az kullanılan değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabloda yardımseverlik

değeri %7, saygı, doğruluk, vatanseverlik ve dürüstlük değerleri %5 olarak yer almıştır.

Değerlerin yüzde oranları tabloda görüldüğü gibi dağılım göstermektedir. En fazla kullanılan değer ile en az kullanılan değer arasında %12 gibi bir fark bulunmaktadır.

Hayat Bilgisi 2. Sınıf ders kitabında geçen değerlerle ilgili olarak aşağıdaki etkinlikler temalara göre gruplandırılmış olup, örnek olarak verilebilir.

4.1.2.1 .Okul Heyecanım Teması Etkinlikleri

1. Temiz ve Bakımlı Olmalıyım
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı.
2. Bayrağımız ve Milli Marşımız
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.
3. Kendime Güveniyorum
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özgüven
4. Birbirimizden Farklıyız
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Hoşgörü ve Sevgi.
5. Trafikte güvenlik
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Doğruluk ve Dürüstlük.
6. Grup Çalışmamız
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık.
7. Bu Davranışın Doğru Değil
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Doğruluk ve Dürüstlük.
8. Bayram Hazırlıklarımız
Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sevgi, Barış, Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

9. Kulüp ve Toplum Hizmeti Çalışmalarımız

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık, Özgüven, Özsaygı.

10. Birlikte Başarabiliriz

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık, Yardımseverlik.

11. Bir Sorun, Bin Çözüm

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık ve Yardımseverlik.

4.1.2.2. Benim Eşsiz Yuvam Teması Etkinlikleri

1. Ailemizde İşbirliği

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık ve Yardımseverlik.

2. Tek Başına Zor, Birlikte Kolay

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Adalet.

3. Eşyalara Nasıl Kıyarlar!

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Saygı.

4. Yalancı Çoban

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Doğruluk, Dürüstlük, Sevgi ve Özgüven.

5. “Hayır” Diyebiliyorum

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı ve Özgüven.

6. Düşüncelerimi Açıklıyorum

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık.

7. Hak ve Hürriyetlerimiz

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Adalet.

8. Tasarruf Yapıyoruz

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sabır.

9. Ailemle Birlikte

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık.

10. Bir Başkadır Benim Memleketim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sevgi, Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

4.1.2.3. Dün, Bugün, Yarın Teması Etkinlikleri

1. Büyüdükçe Değişiyoruz

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı ve Özgüven.

2. Dünyadaki Diğer Çocuklar

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık.

3. Atatürk'ün Yenilikleri

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe açıklık ve Toplumsallık.

4. Atatürk'ün Önderliğinde Gerçekleştirilenler

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe Açıklık.

5. Yaşasın Bayram Var!

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

6. Japonya'da Deprem Amerika'da Tayfun

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yardımseverlik.

7. Çevreci

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Saygı.

4.1.3. Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabı Bulguları

Hayat Bilgisi 3. Sınıf ders kitabı, programdaki amaç ve kazanımlara uygun bir şekilde temalara ayrılmıştır. Her bir tema üç ana öğrenme alanı ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Temalar kendi içinde birçok konu içermiştir.

Bu bölümde Hayat Bilgisi 3. Sınıf ders kitabı temalardaki etkinliklere göre doğrudan verilen değerler kapsamında incelemiş ve elde edilen verilerin analizi yapılmıştır.

Tablo 5. 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabının Frekans ve Yüzde Dağılımları

3. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERS KİTABI		
DEĞERLER	FREKANS	YÜZDE
ÖZSAYGI	2	%3
ÖZGÜVEN	4	%6
TOPLUMSALLIK	3	%4
SABIR	4	%6
HOŞGÖRÜ	8	%11
SEVGİ	9	%13
SAYGI	7	%10
YARDIMSEVERLİK	2	%3
DOĞRULUK	3	%4
ADALET	4	%6
YENİLİĞE AÇIKLIK	4	%6
VATANSEVERLİK	8	%11
BARIŞ	4	%6
DÜRÜSTLÜK	3	%4
KÜLTÜREL DEĞERLERİ KORUMA VE GELİŞTİRME	6	%8
TOPLAM	71	%100

Tablo 5'e göre; Sevgi değeri %13 ile en fazla kullanılan değer olarak dikkati çekmektedir. Bunu takiben hoşgörü ve vatanseverlik değerleri %11 ve saygı değeri %10 ile en fazla kullanılan değerlerdir. Özsaygı ve yardımseverlik değerleri %3, toplumsallık, doğruluk ve dürüstlük değerleri %4 ile en az kullanılan değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabloda kültürel değerleri koruma ve geliştirme değeri %8, özgüven, sabır, adalet, yeniliğe açıklık ve barış değerleri %6 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Değerlerin yüzde oranları tablodaki gibi dağılım göstermektedir. En fazla kullanılan değer ile en az kullanılan değer arasında %10 gibi bir fark bulunmaktadır.

Hayat Bilgisi 3. Sınıf ders kitabında geçen değerlerle ilgili olarak aşağıdaki etkinlikler temalara göre gruplandırılmış olup, örnek olarak verilebilir.

4.1.3.1.Okul Heyecanım Teması Etkinlikleri

1. Benziyorum Ama Farklıyım

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sevgi, Barış ve Hoşgörü.

2. Beni Nasıl Dinliyorsunuz?

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık.

3. Lütfen! Sıra Benimdi

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Dürüstlük, Adalet, Saygı ve Sabır.

4. Demokrasi ve Adalet

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Adalet, Hoşgörü, Saygı ve Sabır.

5. Ama Bu Haksızlık!

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Doğruluk ve Saygı.

6 İlk Yardımın Önemi

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yardımseverlik.

7. Özel ve Mutlu Günler

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik, Sevgi, Barış ve Hoşgörü.

8. Gerektiğinde Hayır Diyebiliyorum

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özgüven.

9. İlkem Dürüstlüktür

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Doğruluk ve Dürüstlük.

4.1.3.2. Benim Eşsiz Yuvam Teması Etkinlikleri

1. Farklılıklar Zenginliğimizdir

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Hoşgörü.

2. Kendimi Seviyorum

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı ve Özgüven.

3. Düşüncelerimizi açıklıyoruz

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Hoşgörü, Doğruluk, Dürüstlük.

4. Ailem Beni Önemsiyor

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Özsaygı, Özgüven ve Yeniliğe açıklık.

5. Nevra'nın Alışverişi

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sabır.

6. Haklarımız ve Sorumluluklarımız

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sevgi, Saygı ve Hoşgörü.

7. Örnek Davranışlarımız

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Toplumsallık.

8. Ben ve Amaçlarım

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe Açıklık ve Sabır.

9. Kalem Açacağımlı Kullanabilir Miyim?

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Saygı.

10. Türkiye'm Vatan Toprağı

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sevgi, Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

11. Daha İyi Bir Dünya İçin

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Sevgi, Barış ve Hoşgörü.

4.1.3.3. *Dün, Bugün, Yarın Teması Etkinlikleri*

1. Atatürk'ün Kişilik Özellikleri

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik.

3. Bugün Bizim Bayramımız

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

4. Ben Yönetseydim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

5. Görünmez Otomobilim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Yeniliğe Açıklık.

6. Eski Şehrim

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

7. Müzede Neler Var?

Kazandırılması hedeflenen kişisel nitelikler: Vatanseverlik, Kültürel değerleri koruma ve geliştirme.

Tablo 6. 1. 2. 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Toplu Frekans ve Yüzde Dağılımları

DEĞERLER	1. SINIF		2. SINIF		3. SINIF		1. 2. 3. SINIFLAR TOPLAMI	
	FREKANS	YÜZDE	FREKANS	YÜZDE	FREKANS	YÜZDE	FREKANS	YÜZDE
ÖZSAYGI	13	%15	5	%9	2	%3	20	%9
ÖZGÜVEN	8	%10	6	%11	4	%6	18	%8
TOPLUMSALLIK	9	%11	5	%9	3	%4	17	%8
SABIR	7	%8	1	%2	4	%6	12	%6
HOŞGÖRÜ	11	%13	1	%2	8	%11	20	%9
SEVGİ	7	%8	5	%9	9	%13	21	%10
SAYGI	8	%10	3	%5	7	%10	18	%8

YARDIMSE VERLİK	3	%4	4	%7	2	%3	9	%4
DOĞRULUK	1	%1	3	%5	3	%4	7	%3
ADALET	5	%6	2	%4	4	%6	11	%5
YENİLİĞE AÇIKLIK	3	%4	8	%1 4	4	%6	15	%7
VATANSEV ERLİK	4	%5	3	%5	8	%1 1	15	%7
BARIŞ	2	%2	2	%4	4	%6	8	%4
DÜRÜSTLÜ K	1	%1	3	%5	3	%4	8	%4
KÜLTÜREL DEĞERLERİ KORUMA VE GELİŞTİRME	2	%2	5	%9	6	%8	14	%7
TOPLAM	88	100 .0	56	100 .0	71	100 .0	213	100 .0

Tablo 6' daki toplam verilere göre; %10 oranıyla en fazla sevgi değerine yer verilmiştir. Özsaygı ve hoşgörü değerleri %9, özgüven, toplumsallık ve saygı değerleri %8 ile en fazla yer alan değerler olarak görülmektedir. Doğruluk değeri %3, yardımseverlik, barış ve dürüstlük değerleri %4 oran ile en az yer alan değerler olmuştur. Diğer değerlere baktığımızda yeniliğe açıklık, vatanseverlik ve kültürel değerleri koruma ve geliştirme değerlerinin %7, sabır değerinin %6, adalet değerinin de %5 oranında yer aldığını görmekteyiz.

4.2.YÜZ TEMEL ESERDE YER ALAN YEREL MASALLARDA DEĞERLERE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

4.2.1.Özsaygı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlükte; insanın kendine duyduğu saygı, onur, haysiyet, izzetinefis olarak tanımlanan özsaygı değeri, öğretim programlarında ve ders kitaplarında sıklıkla vurgulanan bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır (www.tdk.gov.tr). Bu değere sahip bireyler, toplum içerisinde kendini gerçekleştiren, ne istediğinin farkında olan, kendisine saygısının yanında özgüven dolu bireyler olup, hayata dair olumlu algılara sahip bireylerdir. Bu değerın bireylere kazandırılmasının bir başka önemi de birçok değerle ilişkili olmasından kaynaklanmalıdır.

Özsaygı değerine örnek niteliğindeki olan aşağıdaki metin Keloğlan Masalları'nda geçmektedir.

...“Sizi yaratan Tanrı, padişahım, beni de yaratmadı mı? Ben sizin kulunuzum ama ikimiz de aynı Tanrı'nın kulları değil miyiz? Benim sizden, yaratılıştan olsun, kullukta olsun ne gibi bir eksiğim var şevketli şahım?” deyince bu padişahın tahtın üstündeki şişinmesi de, kasılması da, gazaplanması da sönmüş. Elini sakalına götürüp taraklamış da, bir süre duralamış, derin düşüncelere dalmış. Gevşemiş de Keloğlan'a şöyle bir gülümsemiş: “Haklısın Keloğlan, Tanrı'dan ve de kulluktaki yoldaşlığımızdan mesel getirince, aramızda ne rütbe, ne de mevki farkı kaldı. Şimdi herkes gibi sen de kızımı isteyebilirsin. Yalnız bütün isteklere koştuğumuz bir şart var. Onu yerine getirirsen, kızımı sana veririm. Şartım şudur: Git, ara, sor soruştur, danış duruş bakalım. Anamla babam cennette midir?” demiş de, ellerini çırpmış. Bu işaret huzura kabulün sona erdiğini gösteriyormuş. Keloğlan yedi yerden selâm vermiş, geri geri giderek huzurdan çıkmış (Alangu, 2009).

4.2.2.Özgüven Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Özgüven bireyin kendini tanımasıyla beraber; kendisiyle ve çevresiyle barışık olması, olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olması demektir. Özgüven sahibi kişiler, kendilerini her anlamda tanır, hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle bilir ve bunlarla yüzleşir, kendine karşı dürüst ve gerçekçi olur ve yetersiz olduğu konularda bunu ifade etmekten çekinmez. Ayrıca her durumda kendilerini geliştirmek için çaba gösterirler. Özgüveni gelişmiş bir birey sorumluluk almaktan çekinmez ve aldığı sorumluluğu

yerine getirmek için de yoğun çaba harcar, bunun yanında özgüveni gelişmiş bir birey başarısızlıktan korkmaz çünkü başarısız olacağını düşünmez.

Öğretim programlarında yer alan ve üzerinde önemle durulması gereken değerlerden biri olan özgüven değerinin çocuklarda yer etmesi için özel çaba harcanmalıdır. Bu noktada bu değeri geliştirmek için, değer eğitimi ve öğretimini gerçekleştirme araçlarından biri olan kitaplar kullanılabilir. Bu açıdan incelediğimiz masallarda, özgüven değeri şu şekilde yer almaktadır.

Fakir bir babanın üç oğlu vardı. Büyük oğlunu dışından, tırnağından arttırarak eğitime göndermişti. Bunu bir ilim adamı yapacaktı. Küçük oğluna ise ileride kendi dükkânını bırakacaktı. Ortanca oğluna gelince buna verecek hiçbir şeyi kalmıyordu. Hatta buna bir ad bile koymamıştı, önemsizliğini göstermek üzere onu daima “Keloğlan” diye çağırırdı. Bu suretle, bütün mahalleliler arasında onun adı “Keloğlan” kalmıştı.

Keloğlan, henüz yedi yaşında iken ekmeğini elinin emeğiyle kazanmaya başladı. Hamallık, kahveci yamaklığı, aşçı çıraklığı, ayak satıcılığı gibi birçok işlere girdi. Eline pek az para geçebiliyordu.

On iki yaşına kadar türlü sıkıntılar içinde yaşadı. Bu yaşa girince, kendi nefesine güvenen tam bir erkek oldu. Artık, büyük işlere girmek, şan kazanmak, büyük bir adam olmak istiyordu.

Keloğlan, ara sıra şiir söylemeye de yelteniyor, yanık koşmalar düzüyordu. Gönlünün duygularına bu koşmalarla kanat vermek isterdi. Bir gün gönlünden şöyle bir koşma fırladı. Bu koşma, Keloğlan’ı verilmiş bir karar karşısında bıraktı: Gurbete Çıkmak! O nasılsa, şarkı söylerken kendiliğinden bu kararı vermişti. Her akşam yalnız kalınca bu yoldaki koşmaları tekrar eder dururdu.

Keloğlan’ın kalbinde bu uzaklara gitmek, talihini aramak fikri ömrünün uzun ve karanlık gecesinde bir şimşek gibi parlamıştı. O, bir gün dağarcığına bir kat çamaşır biraz ekmekle peynir koydu. Dağarcığını sırtına bağladı. Sedeften ayrılan bir inci gibi, başka yerlerde kısmet bulmak ümidiyle, doğduğu şehre veda etti. Yaya olarak, başını aldı gurbete çıktı...

...Keloğlan, dev karısının boğulduğunu görünce, suda yüzerek yanına geldi. Tırmanarak başının üstüne çıktı. Bıçağıyla dev karısının gözlerini ve kulaklarını kesip çıkardı. Bunları dağarcığına koyduktan sonra, ırmağın kıyısına döndü. Arkadaşlarıyla beraber, o memleketin başkentine gittiler. Dev karısının gözleri ile kulaklarını padişahın sarayına götürdüler. Dev karısı senelerden beri memleketi harap etmişti. Padişah, kim bu dev karısını öldürürse ona büyük ödüller vereceğini ilan etmişti. Padişah, Keloğlanla arkadaşlarına; “Nasıl bir ödül istersiniz?” diye sordu.

Keloğlan “Dev karısının hazinelerini bize verirseniz başka hiçbir şey istemeyiz” dedi.

Padişah, “Bu hazineler zaten sizindir” diyerek her birine kır katır verdi. Onları mallarını getirmek için dev karısının köşküne gönderdi. Bunlar, oradaki hazineleri aralarında bölüştüler. Her biri payını kendi katırına yükleyip başkente getirdi. Dört arkadaş birer konak satın aldılar. Birer dükkân açtılar. İş güç sahibi oldular...(Gökalp, 2014).

Yukarıda Altın Işık adlı masal kitabında yer alan örnekte kahramanımız Keloğlan’ın başından geçenler anlatılmaktadır. Keloğlan yaşadığı sıkıntılarla baş etmeye çalışan biridir. Bir gün artık dayanamaz ve uzaklara gitme kararı alır. Aldığı

kararlar doğrultusunda hareket eder, birtakım sıkıntılar yaşar ancak sorumlu davranarak yine kazanan kendisi olur.

Aşağıda yer alan örnek ise Havaya Uçan At adlı masal kitabına aittir. Burada da kahramanımız özgüven doludur, zorluklarla başa çıkacağına inanır ve kazanan yine kendisi olur.

Yolcuların hepsi korktu, kaptanla beraber gemiye kaçtılar, Sendabat cesur olduğu için arkaya kalmıştı. Kaptanla yolcular, çabucak gemiye bindiler, Sendabat'ın geriye kaldığını görmediler. Gemi yürüdü...

...Cesur sendabat, bu hain devin her akşam bir arkadaşını yiyeceğini ve sıra kendisine de geleceğini anlayarak arkadaşlarına ve kaptana dedi ki:

-Bu böyle olmaz... Aramızdan iki kişi mahvoldu. Biz, ne yapıp yapıp bu dev'i öldürmeliyiz...

Kaptan, korkak bi adamdı, enine boyuna düşündü, taşındı:

-Biz bu dev'i öldüremeyiz! Dedi.

Sendabat:

-Akşam olursa, görürsün, cevabını verdi.

Akşam oldu, hava karardı. Müthiş bir gürültüden sonra, dev yine geldi. Sendabat'ın arkadaşlarından bir tanesini daha parçaladı, gitti.

Sendabat, hemen yanına kaptanla arkadaşlarını alarak devin arkasından yürüdü.

Dev, bir ağacın altında gelerek uyumaya başlamıştı. Sendabat, elindeki büyük bıçağı hemen devin boğazına soktu koca dev, boğazından dere gibi kanlar akarak hırıldaya hırıldaya öldü, geberdi (Safa, 2000).

Aşağıda yer alan Sevdalı Bulut adlı masal kitabında geçen metinde kahramanımız kendine güvenen, ne istediğini bilen biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

...Anası oğlunu sevinçle karşıladı. Getirdiklerini görünce gözleri yaşardı:

-Allah senden razı olsun, evladım, dedi.

Oğlan anasının elini öpüp alınaya koydu, sonra kara gözlerinin -Oğlanın gözleri hem çok kara, hem çok iri, hem çok ışıklıydı- içi gülerek:

-Ana, dedi, görüyorsun elim iyice ekmek tuttu. Git yarın bana padişahın kızını iste. Güzel, akıllı kızmış diye duydum. Saçları sırma gibi sarıymış, topuklarını dövüyormuş. Hem evde sana yardımcı dokunur. Artık kocaldın, bir köşeye kurulursun, gelinin görür evin işlerini.

Kadıncağız, yani oğlanın anası, buruşuk yüzünde ince kaşlarını şaşkın şaşkın kaldırarak bu sözleri dinledi, sonra:

-Evladım, dedi, sana padişahın kızını verirler mi? Padişahın kızının zeytinle mi besleyeceksin?

-Helva da var ya, ana.

-Padişahın kızı balla börekle beslenmeye alışmış.

Oğlan anasının bu sözlerine karşılık vermedi.

Ertesi sabah bizim delikanlı eşiği önüne katıp pazara gitti. Eşek de, kendisi de öyle durup dinlenmecesine çalıştılar, öyle ağır yükler taşıdılar ki, gece döndükleri zaman eşiğin torbasında arpadan, samandan başka havuç da vardı. Oğlansa ekmek, zeytin, helvadan başka bir tepsi de börek almıştı.

Anası oğlunu sevinçle karşıladı. Ekmeği, zeytini, helvayı yediler. Sıra böreğe gelince delikanlı:

-Anacığım, dedi, işte börek de getirdim. Yarın bal da alacak kadar para kazanırım. Git bana şu padişahın kızını iste. Herif benden iyi damat mı bulacak? Ne para, ne rütbe, sade kızını istiyorum ondan...(Hikmet, 2005).

Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında özgüven değeri aşağıdaki şekilde işlenmiştir.

...Gel zaman, git zaman... Babaları bu dünyadan göçüp gidince, geçim derdine düşmüşler; öyle ya, Nalcı Baba'dan ne miras kalacak. Ne bir dağda bir avuç toprak bırakmış, ne bir bağda bir yeşil yaprak... Kara sabana koşulamadıktan geri, daha ne iş var ki, kolundan tutsunlar! Memleket dedikleri avuç içi kadar yer... Boşa koymuşlar, dolmamış, doluya koymuşlar almamış. Kara kara düşünüp dururken Mıstık:

-Ağa kardeşlerim demiş, siz varken bana söz düşmez ama biz burada ağızımızla kuş tutsak, gene emeğimizi ödemez. İyisi mi, gelin kısmetimizi başka yerde arayalım, dünya yıkılmadı ya!...(Güney, 2008).

4.2.3. Toplumsallık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlükte toplumsallık; toplumla ilgili, topluma ilişkin, olarak tanımlanan toplumsal olma durumu, sosyallik olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Bu açıdan baktığımızda toplumun bir ferdi olan insanın, diğer insanlarla olan ilişkileri bu değer kapsamında ele alınmaktadır.

Serçekuş adlı masal kitabında toplumsallık değeri şu şekilde ele alınmıştır.

...Birbirleriyle besleniyorlar, birbirlerini kovalıyor, birbirleriyle yan yana oturuyor, birbirleriyle yalnızlıklarını gideriyor ve birbirlerinden kuvvet olarak devam ediyorlar. İnsanlar da böyle değil mi?

Onlar da kimi birbirlerini görmeden duramaz, hasret gidermek için nice çöller aşar, kimi birbirlerinin kanını döker hatta içer. Et ve kemikten yapılmış bu mükemmel kutuların, yeryüzünde kimi böbürlenerek, kimi yaradanın azametini hissedip korku ve umutla büzülerek yürüyüşleri, onların tepelerinde uçan kanatlılar için hiç de sır değil. Binlerce yıldan beri onları tanyor ve izlemeye devam ediyorlar...(Zarifoğlu, 2005).

Toplumsal yaşamın bir kesitini gösteriyor Zarifoğlu burada. Balıkları insana benzeterek, insanın özelliklerini ve toplumsal yönlerini anlatıyor. Çocuk zihninde toplumsallığı oluşturmaya çalışıyor.

...Balıklar sürüler halinde yemlenmeye çıkmışlar. Ve büyük balık sürülerinin açık ağızlarına doğru yüzdüklerini nice sonra fark ediyor, kaçmak için çarkediyor, bir süre sonra geriye ne kadar kalabilmişlerse, o mevcutla toplanıp yine bir arada kendilerinden küçük sürülerin yolunu gözlüyorlar.

Serçelerin bazen bini bir araya geliyor.

Yakınlarında olmak bir felaket. Adeta birbirleriyle dalaşıyorlar. Bir tören olmalı bu. Sonra geldikleri gibi gidiyorlar. Ama değişen bir şey yok. Aynı şey birkaç yüz metre ilerde yine devam ediyor...(Zarifoğlu, 2005).

Milletin ve memleketin, huzur ve mutluluğu için çalışmayı toplumsallık değerinin bir yansıması olarak ifade edebiliriz. Aşağıda Havaya Uçan At eserinde yer alan metin de bunu kanıtlar niteliktedir.

...Ebû Hasan bütün bunları son derece olağan bir tavırla karşılıyordu. O kadar ki, kendisine bakanlar daha çocukluğundan beri halifelik makamında bulunuyormuş gibi görürdü. Ebû hasan vezirleri dinledi. Milletin ve memleketin huzuru ve mutluluğu için o kadar güzel emirler verdi ki, bir teşrifatçı görünümünde orada bulunan Harun Reşid, bundan dolayı çok memnun oldu...(Safa, 2000).

4.2.4.Sabır Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlükte; acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç olarak tanımlanan sabır değeri, hayatımızın her noktasını etkileyen bunun yanında toplumsal yaşamımızda da önemli yer tutan değerlerden biridir (www.tdk.gov.tr). Bu değer insanlarla ilişkilerimizi kontrol etmenin yanı sıra, başımıza gelen kötü olayların bizi olumsuz etkilememesi için de bize dayanak sağlayan oldukça önemli bir değerdir.

Sabırlı olmanın özellikle bireyi ruhsal olarak olumlu yönde etkileyeceğini söylemek mümkündür. Zira zorluklarla karşılaşıldığında elden yapılacak bir şey gelmiyorsa, sabırlı olmak bireyin o zorluğa karşı dirençli olmasını sağlar. Şu da bir gerçektir ki, toplumsal yaşam zorluk ve kolaylıklarla doludur. Önemli olan zorluklar karşısında çabalamak, cesaretli olmak ve sabırlı davranabilmektir.

Nitekim sabırlı olmak her durumda tavsiye edilmektedir ve sabırlı olanın kazançlı çıkacağı da ayrı bir gerçektir. Buna Kur'an-ı Kerim'den şu ayetleri örnek olarak verebiliriz; "Gerçekten insan, ziyandadır. Ancak iman edip salih amellerde bulunanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka." (Asr Suresi- 2-3. Ayet)

Sabır değeri incelediğimiz metinlerde şu şekilde yer almaktadır.

Havaya Uçan At adlı masal kitabında yer alan örnekte bir şeye ulaşmak için sabretmek gerektiği ve buna ulaşmak için de çaba gösterilmesi gerektiği anlatılmaktadır. Nitekim masalımızın sonunda da sabır ve çabayla kahramanımızın arzuladığı şeyin gerçekleştiğini görmekteyiz.

...- Ama, senin istediğin şeyin ne olduğunu biliyorum, sabırsız âşık! Sen Hatice'nin eski haline gelmesini istiyorsun. Bunun için, sen Hatice'nin erkek kardeşi Hasan'ı aramalısın. Hasan, dağların, denizlerin ötesinde seyahat ediyor. Sen Hasan'ı bul ona üvey annesinin yaptığı cinayeti anlat ve onun yılanın yanına götür. Kız kardeşini büyüden ancak hasan kurtarabilir... (Safa, 2000).

Altın Işık adlı masal kitabında yer alan aşağıdaki metinde de kazançlı çıkan yine sabırlı davranan olmuştur.

Hayvanlar suyu bitirince tekrar kovayı sallıyorlar. Tembel Ahmet onu yeniden dolduruyordu. Fakat, Tembel Ahmet yalnız bu işle meşgul değildi. Kuyunun içinde bir kapı gördü. Bu kapıdan içeriye girince kendisini bir köşk içinde buldu. Bu köşkte kara gözlü bir kız oturmuş, mahzun mahzun düşünüyordu. Kara gözlü kız, Tembel Ahmet'i görünce "Şimdi seni çıkarırsam dışarıdaki arkadaşlarım belki sana bir fenalık ederler. Daha birkaç gün sabret. İlk uğradığımız şehirde kervandan ayrılarak iki at ve bir ip merdivenle buraya geleceğim, seni kurtaracağım" dedi...

"Şimdi kızımı kuyudan kurtarırsan hem benden, hem kendi padişahından çok büyük ödüller alırsın" dedi. Tembel Ahmet'e beş on araba ile bir tabur asker verdi. Tembel Ahmet, kuyunun yanına gelince içeri indi. Kara gözlü Sultan'ın bütün eşyasını dışarı çıkardıktan sonra Sultan'a dedi ki, "şimdi sende çıkmağa hazırlan! Fakat, önce ben çıkacağım. Çünkü, sen daha evvel çıkarsan beni burada bırakıp gitme ihtimalleri var!"

Tembel Ahmet kuyudan çıktıktan sonra Sultan'ı da çağırdı. Musul'a babasının yanına götürdü. Kız babasıyla, annesiyle görüştüktan sonra, nişanlısının yanına gitmek istedi (Gökalp, 2014).

Sabır değeri Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında aşağıdaki şekilde işlenmiştir.

...Vardı kocası olacak Arap Vezir'e. Naz Kız'dan dinlediklerini, bir eksiksiz söyledi. Babasının da canı çok sıkıldı. Nerdeyse uslarını oynatacaklar. Ülkenin dört bir yanına adamlar salındı. Güveyiyi; görene, bulup getirene dünyalığı verilecek. Gündüzler geceleri kovaladı, boşuna beklediler. Hiçbir salıgını alamadılar oğlanın. Böylece akıp gitti yedi yıl. Kız da çok sabırlıymış ha!..(Tansel, 2009).

4.2.5.Hoşgörü Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

İncelediğimiz değerlerden biri olan hoşgörü değerinin sözlükte tanımı şu şekilde yapılmaktadır; "Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans". (www.tdk.gov.tr). Bu tanıma baktığımızda özellikle insan ilişkilerinde hoşgörülü olmanın yadsınamayacak derecede önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Kültürümüzde, geleneklerimizde, toplumsal yaşamımızda önemli bir yer kaplayan hoşgörü değeri, eğitim ve öğretimde de oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle eğitim ve öğretim programlarında bu değere yer verilmiş ve öğrencilerin bu değeri özümsemeleri oldukça önemsenmiştir.

Kaymakcan (2007), eğitim programlarında hoşgörünün yer aldığını ancak bunun etkili verilemediğini söyler buna kanıt olarak da okullarda şiddet eğilimli eylemlerin artmasını gösterir. Bu durum değerler eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği sorusunu da beraberinde getirir. Bu nedenle MEB'in önerdiği 100 temel eser listesindeki masalların hoşgörü değerini geliştirici nitelikte eserler olup olmadığını ortaya koymak bu değeri öğrencilere kazandırmada eğitimciler için yol gösterecektir.

Dinimizde de hoşgörünün önemli bir yeri olduğuna şu ayetle örnek verebiliriz:

“Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olabilecekler vardır. Onlardan sakının. Ama affeder, hoş görüp vazgeçer ve bağışlarsanız şüphe yok ki Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir”. (Teğabun suresi- 14. ayet) (Kuran'ı Kerim, 2006).

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere bir hoşgörü dini olan İslam 'da da bu değer oldukça önemsenmiştir. Toplumsal yaşamın sürdürülmesinde, insan ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde büyük rol oynayan değerlerden biri olan hoşgörü, kitaplarımızda aşağıda verdiğimiz örneklerdeki gibi işlenmiştir.

... Tam cellat işini yapmaya hazırlanmışken, şehzade konuşmaya başlamış:

- Devletli padişahım, şu iki ağabeyim ipimi bırakıp da beni kuyuya attılar. Allah yardım etti de, ne zorluklardan sonra kurtuldum. Ölmedim bugünlere ulaştım. İsteseydim önceki günlerde olduğu gibi uçar giderdim. Ağabeylerim beni öldüremediler, sen şimdi cellada mı öldürteceksin? Hele iyice bir bak, ben senin küçük oğlum değil miyim? Hepsi dikkatle şöyle bir incelediler; bu genç yiğit gerçekten de küçük şehzadeymiş. Padişah babası heyecanla:

- Vay oğlum, küçük oğlum! Seni ölümlerden kurtaran Allah'a şükürler olsun, diyerek oğluna sarılmış. Sevinç gözyaşları dökmüşler, hasret gidermişler. Neden sonra, padişah babası sormuş küçük oğluna: - Ey oğlum, yiğit oğlum! Şimdi söyle bakalım, bu işleri nasıl yapalım? Bu zalim kardeşlerini cellada mı verelim, sürgün mü edelim diye sormuş.

- Bunlar töreleri aştılar, yapılmaz işler yaptılar ama öz kardeşlerimdir kıyamam. Büyük kızı büyük ağama, ortancayı ortanca ağama verin; küçük kız ta kuyunun içinden benim nişanlımdır. Düğün dernek bozulmasın, devam etsin. Sonra da ağabeylerime uygun yerlerde birer konak bağışlayıp da sürgüne gönderin. Ferman padişahımızdır!...(Alangu, 2010).

Yukarıda yer alan Billur Köşk adlı masal kitabında geçen olayda, kardeşleri kahramanımıza her ne kadar kötülük yapmış olsalar da, kahramanımızın onları affettiği ve hoşgörüyle karşıladığını görmekteyiz. Bu örnekte yer alan hoşgörünün kaynağı aile sevgisidir. Bu bağlamda sevgi ve hoşgörünün iç içe kavramlar olduğunu veya sevginin hoşgörme durumunu daha kolay oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Aşağıda yer alan Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında geçen olay da yukarıdaki olaya oldukça benzemektedir.

...Padişahla lalası kalkıp o memlekete gidiyorlar. Saraydan içer giriyorlar. Kız, babası ile lalasını tanıyor. Hemen emir veriyor:

-Çabuk bunları hamama götürünüz. Birisine padişah elbisesi, ötekine de vezir elbisesi giydirip buraya getiriniz.

Padişahla lalası korkudan titremeye başlıyorlar. “Acaba bize ne yapacaklar?” diye...

Uşaklar bunları hamama götürüp yıkadıktan sonra giydirip kızın odasına getiriyorlar. Hemen Sultan Hanım perdenin arkasından çıkıyor, Şehzadeyi işaretle, yerinden indiriyor...

Lalasından ellerine sarılıyor, ellerini öpüyor.

-Bu benim velinimetim lalamdır, diyor Şehzadeye; bu da gururuna kapılmış bir padişahtr ve benim babamdır. Ben bir rüya görmüştüm: Babam tahtından inmiş, çok sefaletle düşmüş, sonra benim sayemde gene memleketinin padişahı olmuştu rüyamda... Ben bunu kendisine anlatınca gazaba geldi, beni cellatlara teslim etti, öldürülmeme emir verdi. Lalam beni öldürmek için dağ başına götüren cellatların ayağına kapandı, kırk yıllık emeği mahsulü, varını yoğunu onlara verdi, beni azat ettirdi. Ben ölünceye kadar lalama minnettar kalacağım. Ama bu da babamdır, elbette onu da affetmem gerekir...(Boratav, 2006).

4.2.6. Sevgi Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Programlarda yer alan bir başka değer olan sevgi sözlükte ; “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr). Bunun yanında; karşı cinse duyulan sevgi, çocuğa karşı duyulan sevgi, sempati, gönül dostluğu, doğaya vb. lerine karşı duyulan sevgi, hastalara, acı çekenlere, yoksullara karşı duyulan sevgi, insanlık sevgisi, hayvan sevgisi, Tanrı sevgisi gibi türleri vardır (www.tdk.gov.tr). İncelediğimiz kitaplarda da bu sevgi türlerinden örnekler yer almaktadır.

Billur Köşk Masalları’nda geçen aşağıdaki metinler bir babanın evladına olan sevgisine örnek olarak gösterilebilir.

...Günlerde bir gün, gül bahçesinde gezinirken, engin denize bakarken bir süre düşünmüş. Sonra padişah babasının yanına gelmiş:

-Babacığım sizden bir şey rica edecektim. Şu görünen denizin üzerine billurdan bir köşk yaptırınız. İçini altından, gümüşten dökülmüş mücevher kakmalı eşyalarla, sırmalı atlas kumaşlarla, ipek halılarla döşetesiniz. Budur sizden gönlümüm dileği, babacığım.

Padişah ne dileklerle, emeklerle görebilmiş kızının büyüdüğünü. Hiç gönlü elverir mi kızı üzülün!

-A benim sultan kızım, seni ne dilekler, nasıl emeklerle bu güne getirdik. Dilediğin köşk, saray, eşya olsun. Hazineleirim kızım uğruna dökülsün, saçılınsın...(Alangu, 2010).

... -Ey benim padişah babam, size hep hayır dualar ediyorum. Ne arzu etmişsem yerine getirdiniz. Allah sizden razı olsun. Sizden bir dileğim daha var...

-Aman benim sultan kızım, nazlı kızım, seni ne dilekler ne emeklerle büyüttüğümüzü unutmadım. Dilediğin gemi, istediğin tayfa ve hizmetli olsun. Varsın hazinelerim senin uğruna dökülsün saçılınsın demiş padişah. Biricik kızımı sevmiş, okşamış.

Hemen bütün kuyumculara emir vermiş, gemi yapılmaya başlanmış...

-Ey benim padişah babam! Gemi hayalimdekinden bile güzel olmuş. Şimdi bana izin verin de denizlerde bir süre dolaşayım, dünyayı tanıyayım, demiş. Padişah kızına çok değer verdiği için, ne olduğunu tam anlayamasa da izin vermiş:

-Kızım, sultan kızım! Bir derdin var elbet. Ne olduğunu bilemiyorum, ama hissediyorum. Git, sağlıklıyla dönüp gelesin. Dikkatli olasın. Gözlerimizi yollarda koymayasın, diyerek kızını alnından öpmüş. Hayır dualar edip uğurlamış...(Alangu, 2010).

Aşağıda yer alan Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçen metinde bir ailenin başından geçen kötü olaylar ve bu olaylar sonrasında nasıl bir araya geldikleri anlatılmaktadır. Bunun yanında birbirlerinden uzak da olsalar ailenin tüm fertlerinin birbirine olan sevgilerinin hiç azalmadığı ve galip gelen duygunun yine sevgi olduğu anlatılmaktadır.

Tüyü bozuk, adamcağızı Kaf Dağı'na yolladıktan sonra, karısının sağına geçmiş, soluna geçmiş; hatuncuğu yoldan çıkarmak için her yolsuzluğu ele almış ama bir teline bile dokunamayınca, büsbütün gözleri dönmüş ve gecenin birinde elini, kolunu bağlayıp bir atın terkesine atmış. Çocuklarının bir yumup iki dökmesi bundanmış...

Allahverdioğlu duymuş; kulaklarına inanmamış. Kuş değil ki kanatlınsın ardından. İki çocuğunun elinden tutup yaya yapıldak düşmüş yollara... Her yanı elek felek etmiş ya, çıkmaz olası bir ırmak çıkmış önlerine...

Ne yapsın babaları, birer birer geçirmeyi düşünmüş çocuklarını, almış birini kucağına ırmağın ortasına kadar varmış, varmamış bir çığlık duymuş arkadan... Bir de dönüp bakmış ki, ne baksın, kurdun biri dağdan aşağı iniyor, çocuğunun üstüne doğru! Geri dönüp de onu kurtarayım derken ayağı bir taşa takılıp da düşmesin mi, kucağındaki ile beraber...

De sen baba ol, de sen bunu gör de dayanabilirsen dayan bu derde! ... İşte o zaman taşlar alıp dövünmeye başlamış Allahverdioğlu:

...-“Sevgi dediğin iki başlıdır Kurdoğlu, ben de seni canım kadar seviyorum ama kardeşten yana kaderim yok ki... Hani demeye dilim varmıyor ya bir zamanlar bizim de bir elimiz yağda, bir el elimiz baldaydı, kör olsun felek, çok gördü bunu bize, elimizdekini, avucumuzdakini kaybettik. Bu yetmiyormuş gibi, bir gün de bir atlı gelip anamızı dağa kaldırdı. Biz iki kardeş, iki çocuktuk; ağlamaktan başka ne yapabiliydik? Babam, neredeyse gelip de, olanı biteni duyunca vurulmuşa döndü. Vakit, saat demeyip yollara düştük, anacığımı bulmak için ama çıkmaz olası, bir ırmak çıkmaz olası bir ırmak çıktı önümüze... Babam beni kucaklayıp da geçirirken...” demeye kalmamış, ötekinin tüyleri diken diken olup:

-“Kardeşinin de üstüne bir kurt saldırdı değil mi, işte o benim ben! Deyip kardeşinin boynuna sarılınca, birdenbire kapı açılmasın mı? Meğer o kara yazılı hatuncuğun bir kulağı anahtar deliğindeymiş. “Bir dengine getirir de, kaçabilir miyim!” diye... Bu konuşmaları duyunca çocuklarını gökte ararken yerde bulmuşa dönüp:

-“A yiğitler, ananızı görseniz tanır mısınız?” deyip de, yüzünü açınca iki kardeşin ilişi de neye uğradığını bilemeyip hemen eline, eteğine sarılmışlar: “Anam, anam!” diye...

Gayri ötesini ne siz sorun, ne ben söyleyeyim kaç yılın hasretlisi bunlar... Analarının dizi dibine oturup olanı, biteni bir bir sayıp dökmüşler...

...Hatuncuk ağız, dilden söz açıp:

-“Padişahım,” demiş, ... diye başlayıp da başlarından geçen firaklı firaklı hikâye edince, tüyü bozuğun bir tüyü oynadı mı, oynamadı mı, orasını o kadar bilmem ama padişahın alı al, moru mor olmaya başlamış! Kim olsa beğenirsiniz bu devletli? Akıl, sır erecek gibi değil, söylesem garibinize gidecek; adıyla, sanıyla Allahverdioğlu!

O zaman neye uğradıklarını bilememişler, gayri tanımaz olurlar mı birbirini!... Ötesini ne siz sorun, ne ben söyleyeyim...

Tamam üç gün, üç gece öyle bir şenlik, şadumanlık yapmışlar ki, felek bile girmiş, Allah da bereket üstüne bereket yağdırmış toprağına, taşına; memleketin de yüzü gülmüş, onların da... Artık ne bir dert, ne bir mihnet görmüşler; yemiş, içmiş, muratlarına ermişler. Gökten üç elma düştü; yerini, yuvasını dağıtmayanların başına... (Güney, 2008).

Anne sevgisinin anlatıldığı aşağıdaki metinler ise Evvel Zaman İçinde ve Arılar Ordusu adlı masal kitaplarında yer almaktadır.

Anası, Sülün kızın olmayacak duaya amin dediğini ağzından duyunca:

-“Aman kızım; dünyada her şey insanın elinde, avucunda değil; ne diye olur olmaz şeylerin tasasına düşüyorsun. Tasa dediğin ne korkuya benzer, ne kuruntuya; ismi var, cismi yok bir kuştur o! Nerede avare varsa, gidip onu bulur.

“Oh dede benim; dile benden, dilediğini! Güler yüz mü istersin, tatlı dil mi?” diye sormuş. Sülün kız da:

-“Oh dede, oh; güler yüz de isterim, tatlı dil de... İlle hepsinden üstün anamı isterim, anamı!” deyince, “yum gözünü!” demiş dede; yummuş gözünü kız... “Aç gözünü!” demiş dede; açmış gözünü kız. Birde görmüş ki, ne görsün, anasının dizi dibinde... Oh dedenin yerinde yellere esiyormuş ama güldükçe güller açıyormuş yanağında; söyledikçe, bülbüller şakıyormuş dudagında... Gayri Tasa kuşu gelip de dalına konabilir mi! (Güney, 2008).

...Ağzı süt kokan erkek çocuklara varıncaya kadar, bütün çocuklar kılıçtan geçirildi. Anaların ağıtları dağlardan aşır ovalara, ovalardan denizlere ulaştı. Böylece Nemrud’un ülkesinde, günlerce ne bir kuş sesi, ne bir su sesi duyuldu. Korkudan bir mağaranın içine girdim ben. Gözlerimden yaşlar akıyordu. Tek kanadım da, yerinden kopacakmış gibi tir tir titriyordu.

Gece oldu. El ayak çekildi. Nemrud’un öfkeli homurtusu hâlâ duyuluyordu.

“Ben ve saltanatım ölümsüzdür. Bütün çocuklara ölüm!” diye haykırıyordu. Bir hışırtı duydum bu sıra. Olduğum yere daha çok sindim. Mağaradan içeriye girdi birisi. Kucağında yeni doğmuş bir erkek çocuk vardı. Yüz kez, bin kez öptü oğlunu. Sonra Nemrud bulup öldürmesin diye, az öteme bırakıp gitti çocuğunu...(Yıldız, 2012).

Baba ve evlat sevgisinin anlatıldığı aşağıdaki metin Sevdalı Bulut adlı masal kitabında yer almaktadır.

...-Kederin nedir? Padişah tahtına çıktın, Dünya Güzeli karın, neyin eksik?

-Ah hanım sultanım, demiş Şehzade, ben de bir padişah oğluyum. Padişah oğulluğu bir yana, ben hayırlı bir evladım. Yedi yıl çekmediğim zahmet kalmadı, babamın gözlerine ilaç bulayım diye, ilacı buldum. Ama işte götürüp veremiyorum ona. Dünya güzeli:

-Yarımdan tezi yok çıkalım yola, gidelim babana, demiş.

Ertesi gün de yola çıkmışlar. Az gitmişler, uz gitmişler, kaç gün gittiklerini iyice bilmiyorum ama bir sabah vakti varmışlar oğlanın memleketine. Şehzade’nin babası Kör Padişah çoktan umudu kesmişmiş oğlundan, bu yüzden de ağlaya ağlaya bir kat daha kör olmuş. Şehzade babasının yanına gidip de:

-Gözlerine ilacı buldum, dediği zaman kör baba gözlerinin açılacağına mı, yoksa evladının dönüp gelişine mi daha çok sevinmesi gerektiğini kestirememiş. Her ikisine de sevinmesi gerektiğine kara verdikten sonra sormuş:

-Getirdiğin toprağı nereden aldın, oğlum?

-Gelininin gergefi altından, babacığım.

-Benim gelinim kim oluyor, oğlum?

-Dünya Güzeli’ni sana gelin getirdim, babacığım.

Padişah toprakla ovmuş gözlerini. Gerçekten de atının nalları yalnız Dünya Güzeli’nin gergefi altındaki toprağı çiğnememiş olduğundan, Padişah’ın gözleri açılmış. Yeniden kırk

gün kırk gece düğün yapılmış küçük Şehzade'yle Dünya Güzeli'ne, kurbanlar kesilmiş, bütün şehre helva dağıtılmış, herkes sevinmiş, biz de sevinelim...(Hikmet, 2005).

Aşağıda yer alan Az Gittik Uz Gittik, Evvel Zaman İçinde ve Billur Köşk Masalları'nda geçen metinler ise karşı cinslerin birbirine duyduğu sevgiye örnek olarak nitelendirilebilir.

...O derya üstünde gidedursun, biz gelelim Sultan Hanıma... Sultan Hanım kocasını çok severmiş. Oğlan gidince ayılıyor, bayılıyor, hasta oluyor, yataklara düşüyor. Babasına bir mektup yazıyor:

"Babacığım, ben kocamı darıltım, bırakıp gitti. Onu arayıp bulmaya çıkacağım. Bana müsaade et." Padişah da: "Peki," diyor. (Boratav, 2006).

...Bu sırada hanım sultan da hava almak için köşkün terasına çıkmış, bakmış ki Billur Köşk'ün önünde bir gemi... "Acaba bu gemi kimin?" diye düşünürken, güvertede hayran hayran köşkü seyreden şehzadeyi görmüş. Şehzade öyle bir yığıtmış ki, ayın on dördüne benzermiş. Kara kaşlı, aslan duruşlu...

Göz kırpmaya, soluk almaya zaman kalmadan, hemen ona gönül vermiş. Şehzade de o anda, hanım sultanı görünce aklı başından gitmiş, düşüp bayılmış. Neden sonra ayıldığında bakmış ki, kız yok...

...Hanım sultan ise yüreğinin heyecanını dindirmek için bir zaman odadan odaya dolaşmış; "Aman onu bir daha görsem!" diye pencere önüne gelmiş. Bakmış ki, şehzade derin uykulara dalmış. Bir süre onu seyretmiş. Derinden bir "ah!" çeken hanım sultanın gözlerinden inci gibi yaşlar akmış. Güvertede uyuyan şehzadenin yüzüne düşen bir damla sıcacık gözyaşı, şehzadeyi uyandırmış. Şehzade gözlerini açıp, başını yukarıya kaldırmış. Bir de ne görsün? Hanım sultan, iki gözü iki çeşme, kendisine bakıp ağlıyor...

...Şehzade, kızın da kendisini sevdiğini anlayınca gurura kapılmış. (...) Hanım sultan ise geminin gittiğini görmüş. Bu duruma çok içerlemiş, üzülmüş. Bir taraftan şehzadeyi seviyormuş, bir taraftan da kendini kötü hissediyormuş...(Alangu, 2010).

Yukarıda yer alanlar sultanın şehzadeye olan sevgisini anlatıyordu aşağıdaki metinlerde ise şehzadenin sultana olan sevgisinin anlatıldığını görmekteyiz.

...- Aman sultan anacığım, şu karşiki konakta İstanbul'dan gelmiş Elmas Gemi'nin sahibi kaptan ve tayfaları kalıyormuş. Bahçede bakınırken konakta bir güzel gördüm. Sabahı zor ettim, gözüme uyku girmede. Ne yapacağımı bilemedim. Bir yerlerde duramaz, bir iş yapamaz hale geldim. Aman anacığım, al şu mücevher kakmalı nalınları da ona hoş geldin hediyesi olarak götür. Hem rica et, o güzel kızın yüzünü bir daha göreyim. Yoksa buralarda duramam. (Alangu, 2010).

...-Padişahım, sevgi dediğin iki başlıdır bir ucu benim gönlümde ise, bir ucu da onun gönlündedir. Ben onun yolunda deli, divane olmuşum ne çıkar, bakalım küçük sultanın gönlü nerelerde havalanıyor?" demiş. Padişah da:

-Yerden göğe kadar hakkın var oğul, her gönülde bir aslan yatar; ben de bunu böyle bildiğim için, önceden önce, küçük kızımın ağzını aradım, gördüm ki, kalbinde sen yatıyorsun; senin üstünde dönüp dolanıyor gönül kuşu; gayrı bir diyeceğin kaldı mı?... (Güney, 2008).

Aşağıda yer alan Yürekdede İle Padişah adlı masal kitabında geçen metinde ise karşı cinslerin birbirine olan sevgisinin yanında mutlu bir evliliğin sırları da anlatılmaktadır. Saygı, muhabbet, şefkat, samimiyet, ahenkli bir hayat, kadirşinaslık ve en önemlisi Allah sevgisiyle beraber harmanlanan bir sevgi anlatılmaktadır.

...Yürek Hasan doğma büyüme bu köyde, genç karısı da öyle, yazın yaylaya kışın köye, böyle bir hayat içerisinde yaşamışlar, köyün sağlam bir insan damarı olmuşlar. Yaş yirmi otuz, kırk elli, altmış, yetmiş derken gelmiş seksene. Hep aynı hayat. Hep aynı göç. Fakat ne bıkkınlık doğmuş içlerinde, ne bir değişiklik olmuş dünyalarında.

...Ancak hep kemâl bulmuşlar. Yücelmişler. Yürek Hasan, Yürek Hasan olarak kalmış. Karısı ise, daima, gececik bir gelinden söz eder, Yürek Hasan'ın Ayşe'si...

...Bu günlerde sekseninci senesinin baharındalar... Bir sabah ilk kabile toplanıp yola çıktı. Başlarında köyün insan mı insan Müslüman mı Müslüman ağası. Yürek Hasan'la karısı Ayşe nine sonraki kabileye kaldılar. Ayşe ninenin nefesi daralmıştı yine. Ha bu kabileye ha o kabileye derken bütün köy boşaldı ama Yürek Hasan Dedeyle karısı Ayşe Nine köyde kaldı. İlkini hastalandı sonra öteki. Kader kısmet iste. Derken bir gün ikisi de iyice şifa buldu. Ayağa kalktılar.

-Hatun ne dersin, yarın çıkalım mı yola, diye sordu Yürek Hasan.

-Beyciğim dedi Ayşe Nine, sen ne nasıl emreder nasıl münasip görürsen, benim için güzel olan o.

-Sultanım o ne biçim lakırdı, sen ne arzu edersen benim arzum da o.

-Allah ömrünü hayırlı kılsın beyim efendim, ben de arzu ne gezer, ben sana uydum, senin ağzına bakarım...

...İşte ne zaman birlikte bir is tutacak olsalar, tam evli oldukları su altmış beş yıldır hep öyle konuşur, çoğu zaman da böyle birbirlerinin gönüllerini hoş tutmak için gayret etmekten, yapacakları isı unutulmuş. Nitekim bugün de sözün, yaylaya yola çıkmaktan açıldığını unutmuşlar. Birbirlerine tatlı nükteler yapıp tatlı nazlar yapmışlar. Ertesi gün:

...-Sevgili hatunum, ne dersin, havalar bira acayip ısındı, rutubet bizi kahredecek. Yola çıksak mı?

-Beyciğim dedi Ayşe Nine, sen nasıl emredersen benim için münasip olan o...

-Hımmm, dedi Yürek Hasan, yarın sabah namazıyla birlikte yola çıkılacak. Bugün hazırlığımız biiznillah bitmiş olacak...(Zarifoglu, 2011).

Aşağıda yer alan Havaya Uçan At adlı masal kitabında geçen metinde hem evlat sevgisi hem de karşı cinslerin birbirine olan sevgisi (aşk) anlatılmaktadır.

...Eve biraz güler yüz, biraz neşe gelmişti. Bununla beraber kaybolan küçük kızın adı her gün anılıyordu. Annesi babası yavrucağı hiç unutmuyorlar, onu düşündükçe ağlıyorlardı. Emine'nin yüzü buruşuyordu. İhsan annesini (Emine'ye anne diyordu) çok üzüntülü buluyor, fakat çok seviyordu. İhsan büyüdü, on beş yaşında bir delikanlı oldu. Kaybolan zavallı çocuğun ne olduğunu anlamak ve onu anasına babasına kavuşturmak için hayatının yarısını feda etmeye hazırды...

...Ahmet Efendi ile Emine Hanım sevgili kızlarına kavuşunca, dünyaları bulmuş gibi sevindiler...İhsanın babası o kadar hastaydı ki, hemen yatağa girdi. Günden güne zayıflıyordu. Artık ümitsiz bir hale geldi. Ölmeden önce etrafındakiler dedi ki:

-Aziz çocuklarım!.. Ben Lamia'yı anasına babasına kavuşturduğum takdirde falcımın bana büyü yapacağını ve beni öldüreceğini biliyordum. Artık benden ümit yok. Vicdan azabı ve pişmanlık beni zehirledi. Son isteğim şudur: Ahmet Efendi ile Emine Hanım beni affetsinler ve sizi birbirinizle evlendirsinler. Çünkü birbiriniz sevdiginizi biliyorum.

Bu sözleri söyledikten sonra öldü.

İhtiyar, doğru söylüyordu. Lamia ile İhsan birbirlerini çıldırasıya seviyorlardı. Hepsi birden ihtiyar yolcunun ölümüne ağladılar. Birkaç gün sonra Lamia ile İhsan'ın da düğünleri oldu. Hepsi birden mutlu yaşadılar. (Safa, 2000).

Aşağıda Altın Işık adlı kitapta geçen metinde ise önemli olanın dış güzellik olmadığı, ruhun güzelliği olduğu ve sevginin de ancak ruh sevilmişse anlamlı olacağı vurgulanmaktadır. Çirkinin içindeki güzelliği gören kahramanımız, gerçek sevgiye de ulaşmıştır.

...Gülsün, bir dikişçi kadın görünümü ile saraya girdi. Gelinin çok çirkin bir kız olduğunu gördü. Bir zamanlar kendisinin de bir saraya gelin olarak geleceğini hatırladı. Bir nar tanesinin talihini nasıl değiştirdiğini düşündü. Fakat o şimdiki halinden memnundu. Çünkü kocasını candan, gönülden seviyordu...

...O ağlıyor, “İstemem, istemem, Keloğlan’dan başka kimseyi istemem” diyordu.

Bu anda şehzade geldi. Gülsün kadın, ona da, “Ben evli bir kadıyım. Keloğlan’ın karısıyım, onu seviyorum. Kim olursa olsun başkasını istemem” diye konuştu. Şehzade dedi ki: “Mademki Keloğlan’dan başkasını istemiyorsun, işte bende bir Keloğlan?” Derhal, duvardaki bir dağarcıktan eski bir işkembe çıkardı. Başına taktı. Keloğlan’ın yırtık hırkasını da çıkararak sırtına geçirdi. Bu kıyafetiyle Gülsün Hanım’ın önünde durdu.

Kadıncağz, sevgilisi olan Keloğlanı karşısında görünce şimdiye kadar bir keloğlan sandığı kocasının nar tanesi yiyen şehzade olduğunu anladı. Şehzade, “Nasıl?” dedi, “şimdi isteyecek misin?”

Gülsün Hanım “Evet, şimdi isterim çünkü sen bir şehzade iken seninle hiç görüşmeyerek, hiç tanışmayarak evlenecektim. Keloğlan’ı iste gördüm konuştum. Çehresinin çirkinliğine bakmayarak sevdim. Eğer Keloğlan’ın bu düzme çirkinliği altından güzel bir şehzade saklı ise bundan dolayı üzülecek de değilim. Güzel ruh güzel yüz ile beraber olursa, nimet nimet üstüne demektir. Şimdi şehzadem, senden bir şey soracağım. Bir nar tanesinden dolayı beni affedecek misin?”

Şehzade, “Hayır, asla af isteyecek benim. Çünkü sana bu kadar eziyetleri çektirdim. Seni bu kadar hakaretlere uğrattım. Bilmem sultanım, bu kötülüklerimi sen affedecek misin?”

Sultan, “O halde, birbirimizde ödeşmişiz sayalım. Geçmiş unutulalım. Bizim için hayat, asıl bundan sonra başlayacak. Nasıl şehzadem, bundan sonra birbirimizi seveceğiz değil mi? Hele ilk çocuğumuz dünyaya gelirse mutluluğumuz iki kat olacak, o zaman yeniden kırk gün kırk gece düğün yapacağız, değil mi? (Gökalp, 2014).

4.2.7.Saygı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Kendini tanıyan ve sorumluluğunu bilen, çevreye duyarlı, ahlaklı bir bireyin sahip olması gereken en temel değerlerden biri olan saygı değeri sözlükte şu şekilde tanımlanmıştır: “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram.” (www.tdk.gov.tr). Bu tanımdan hareketle saygı; sosyal bir varlık olan insanın toplumsal hayatta olumlu bir şekilde yer edinebilmesini, çevresi tarafından sevilmesini ve sınırlarının farkında olmasını sağlar.

Her kültürde oldukça önemli bir yere sahip olan, hayatımızda da oldukça yer edinen bu değer, okul yaşamımızda da önemli bir yere sahiptir. Çocuklarımızı hayata hazırlayan bu kurumlarda bu değere gereken önemin verilmesi elbette ki sağlıklı bireylerin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle hazırlanan öğretim programlarında bu değere gereken önem verilmiştir. Değerimizi, kitaplar aracılığıyla aktarabilir miyiz veya kazandırabilir miyiz sorularının cevabını ise aşağıda verdiğimiz örnekleri inceleyerek verebiliriz.

Kültürümüzün bir ögesi olan saygı en başta büyüklerimize nasıl davranacağımızı belirlemektedir. Bu nedenle bu değerın insan ilişkilerinde önemli bir yeri vardır. Aşağıda Billur Köşk Masallarında ve Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında geçen örnekler bir evladın babasına olan saygısını anlatır ve buradaki saygı ifadesi, kendini bir işi yapmadan önce babadan izin almak şeklinde göstermektedir.

...Billur Köşk'ün ünü ta Yemen padişahının oğlunun kulağına kadar ulaşmış. Şehzadeyi bir merak sarmış; gelenden gidenden, tüccarlardan, gemicilerden Billur Köşk'ün hikayesini sorar olmuş. Dinledikçe merakı daha da artmış. Sonunda dayanamamış, padişah babasının yanına gitmiş:

-A benim padişah babam, İstanbul padişahı derya üstünde bir Billur Köşk yaptırmış ki, adı sanı dünyayı sarmış. Dil ile anlatması güç. İzin verin de gidip bir göreyim.

Padişah hayır dualar edip, gerekli hazırlıkların yapılmasına izin vermiş. Padişah babasının iznini alan şehzade, hemen birkaç adamıyla gemiyi donatıp çıkmış yola...(Alangu, 2010).

...Hemen bütün kuyumculara emir vermiş, gemi yapılmaya başlanmış...

-Ey benim padişah babam! Gemi hayalimdeki kadar güzel olmuş. Şimdi bana izin verin de denizlerde bir süre dolaşayım, dünyayı tanıyayım, demiş. Padişah kızına çok değer verdiğinden, ne olduğunu tam anlayamasa da izin vermiş:

-Kızım, sultan kızım! Bir derdin var elbet. Ne olduğunu bilemiyorum, ama hissediyorum. Git, sağlıcakla dönüp gelesin. Dikkatli olasın. Gözlerimizi yollarda koymayasın, diyerek kızını alnından öpmüş. Hayır dualar edip uğurlamış...(Alangu, 2010).

...Bir varmış, bir yokmuş... Bir padişahın bir oğlu varmış. Bir gün babasına demiş ki:

-Babacığım, ben şöyle bir dünyayı dolaşmaya çıkacağım. Bana müsaade et.

-Eh haydi, Allah selamet versin...(Boratav, 2006).

Kitaplarda karşılaştığımız bir başka saygı ifadesi de Kur'an-ı Kerim'e olan saygıdır. Bunu da aşağıdaki şu örneklerde gözlemlemekteyiz.

...Hanım sultan bu sefer valide sultanı odadan inip kapıda karşılamış. Valide sultanın koluna girip onu odaya kadar kendisi çıkarmış. Valide sultan bu sefer ki karşılamaya, ikrama şaşmış kalmış. Nihayet Kur'an'ı çıkarıp hediye etmiş. Kız kitabı almış, saygıyla öpmüş, alnına götürmüştü...(Alangu, 2010).

...-Anneciğim baştaki kıza bak... Baştakine... diyerek ağlar, sızlar. Annesinin tekrar ayaklarına kapanır.

-Yarın dedemden kalmış olan Kur'anı hediye götür, belki ona sayarak kabul eder, der. Kadıncağız oğlunun yalvarmalarına dayanamaz, Ne olursa olsun! diyerek gitmeye karar verir. Onlar, orada hazırlanadursunlar...

Öbür tarafta her hale aşına hekim, kıza der ki:

-Yarın sana bir Kur'an getirecekler. Ona hürmeten cariyeleri meydana çıkart. Hepsini güzel elbiselerini giysinler. Kapının önünde el pençe divan dursunlar. Valide-Sultan'ı yedi kat yerden selamlayarak koltuklayıp senin yanına getirsinler. Sen de onu kapının önünde karşıla, elindeki Kur'anı al, öp başına koy...

Hekim, böyle böyle, ertesi gün kızın neler yapacağını bir bir anlatır gider... (Boratav, 2006).

Aşağıda yer alan Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında geçen bir başka örnekte, her ne kadar zikredilen Kur'an-ı Kerim olmasa da kutsallık atfedilen bir kitaba olan saygı anlatılmaktadır.

...Ertesi gün hazinede gayet kıymetli, güzel işli bir Kelam-ı Kadim varmış, onu seçerler hediye. Bu sefer Derviş Baba da yeni baştan emirler vermiş ev tekmiş yeşil döşendiği gibi, kız da yeşiller giymiş; taht yeşil... Valide Sultan gelince sokak kapısı ardına kadar açılır. Harem ağaları Sultan Hanımın koltuğuna girerler. "Safa geldiniz!" diyerek onu yukarıya çıkarırlar. Orada halayıklar, "Buyurun, buyurun!" diye karşılarlar. Kızın oda kapısında Gülboy Dadı etekler öperek karşılarlar. Kızın oda kapısında Gülboy Dadı etekler öperek karşılar, Kelam-ı Kadim'i alır Valide Sultanın elinden. Kız tahtından inerek misafirleri kapısının önünde karşılar, köşeye oturtur. Hal hatır sorar. Kelam-ı Kadim'i dadının elinden alır, öper, yüksek bir yere koyar... (Boratav, 2006).

Havaya Uçan At adlı masal kitabında, devlet büyüğü olan halifenin emrinde olan zaptiye nazırının saygı dolu konuşmasına aşağıdaki metinde yer alan ifadelerle şahit olmaktadır.

...Ebû Hasan şu emirleri verdi:

-Eski mahalleye adam gönderiniz. Orada mahallenin muhtarı var. Muhtarın dört tane arkadaşı bulunmaktadır. Bu adamlar mahalleye sürekli kötülük ediyorlar. Onları yakalat, her birine yüz sopa vurdur. Sonra hepsini yüzü koyun bir deveye bağlat. Bütün şehri dolaştır. Tellallar da beraber dolaşarak halka şöyle seslensinler:

-İşte müminlerin emiri, halife hazretleri, Kûr'ân-ı Kerim'in emirlerini yerine getirmeyen kötü adamları böyle cezalandırır!

Bütün bunları yerine getirdikten sonra o kötü adamları oturdukları mahallelerden çıkart, bir daha oralara ayak basmasınlar, aksi takdirde idam edileceklerini söyle.

Zaptiye Nazır:

-Baş üstüne ey müminlerin emiri, diyerek odadan çıktı. Bir saat sonra gelerek dedi ki:

-Ey müminlerin emiri, emirlerinizi harfi harfine yerine getirdim. (Safa, 2000).

Aşağıda yer alan Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçen olayda ise saygısızlık yapmanın kötü bir şey olduğu ve bunun sonucunun iyi şeyler doğurmayacağı anlatılmaktadır.

...İnek gitmiş, kız gitmiş, duman gitmiş, toz gitmiş, derken o yemlik yeşillik yere yetmiş. Sözde yün eğirip yumak yapacak olmuş ya, yumak misali yuvarlana yuvarlana kan revan

içinde kalmış. Güç bela kendini kulübeye atmış ama. Akça Nineyi görünce, gözlerine inanmamış:

-Vay, nur yüzlü dedikleri de, bu paslı, pasaklı kan mı? Saçı başı örümcek ağı gibi, yüzünden de melanet akıyor, cadının biri!” deyip ne eline varmış, ne eteğine; başlamış kem küm etmeye:

-Cadı karı, ne eğirip dokuyorsun burada?

-Kimin ne olduğunu bir Allah bilir kızım, kim bana ne gözler bakarsa, ben de ona o gözle görünürüm. Eğirip dokuduğuma gelince, bu herkesin kalbine, niyetine bağlı; kim ne eğirse onu dokurum! Hani dilim varmıyor ama baban hayrına şu saçına başıma bakar mısın kızım?

-Saçın başın bakılacak gibi değil, cadı karı!

-Şu yüzümü, gözümü olsun bir siler misin kızım?

-Yüzün gözün silinecek gibi değil, cadı karı!

-Ya, öyle mi kızım, belki bir yerine bulaşmıştır, gel şu elini yüzünü bir yıka! Deyip de, on parmağını uzatınca hemen elini, yüzünü yıkamış ve sarı ineği önüne katıp evine dönmüş dönmüş ya, anası onu öyle görünce, kanı, iliği kuruyup, yetmiş iki bin damarı birden çekilmiş: Bu hal karşısında kızı bir tuhaf olup:

-Bre ana, ne oldu böyle sana; dilin dişin mi kilitlendi, ağzını açıp da bir harf etmiyorsun? diye sorunca anası ne “he!” diyebilmiş, ne “yok!” diyebilmiş, aynayı yüzüne tutmuş. Birde bakmış ki ne görsün! Ne kaşında kaş kalmış, ne gözlerinde kirpik, felek tırnak çalmış gibi yolum yolum yolunmuş yüzleri, Dimyat’a pirince giderken, evdeki bulgurdan olan kız, yedi yerinden kurşunla vurulmuşa dönüp elindeki aynayı taşa çalmış:

-Gördün mü başıma gelenleri! Gayrı, kim başını kaldırır da yüzüme bakar! diye ah-ü zara başlamış. Bunun üstüne evin içinde bir fırtına kopmuş. “Senin yüzünden oldu!” yine o anadan gülmedik öksüze yapmadıkları kalmamış. Nerdeyse, derisini bile yüzeceklermiş ya, yine sarı inek dile gelip de:

-Hey Allah’ın insafsız kulları; suç, günah onda değil ağzından çıkanı kulağı duymayan kızınızda. O ermiş erişmiş hatuncuğa karşı öyle ipe sapa gelmez laflar atıp eğirdi ki, dağın taşın bile yüreği parçalandı; ettiği eylediği yanına kalır mı; maymuna, şebeğe döndü işte... Gayrı ister öğünün, ister taşlar alıp döğünün” demez mi! Üvey ana büsbütün köpürüp küplere binerek sarı ineğin üstüne yürümüş:

-Sus, adamdan azma, sende mi söz sahibi oldun, sebebin asıl büyüğü sensin, sen! Seni tutup da yaymaya götürmeselerdi ne şu, yüzüne bakanın kırk yıl kısmeti kesilen kızım, elmas kızım, böyle yolunmuş çil tavuğa dönerdi; senin de sütün başını yesin; onunda güzelliği soyha kalsın üstünden!...(Güney, 2008).

4.2.8.Yardımseverlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlükte yardım; “Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet ve işlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için sağlanan katkı, destek” olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr). Yardımseverlik ise yardım etme özelliğinin kişinin kendisinde bulunması olarak tanımlanabilir.

Yardımseverlik değeri toplum hayatının vazgeçilmez değerlerinden biridir. Toplumsal bir birey olan insan hayatının her aşamasında diğer insanlara, hayvanlara, doğaya ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacın zaman zaman kendisi tarafından karşılanması mümkünken bazen de başka insanların birey için bir şeyler yapma durumunda kaldığını, yani insanın yardıma muhtaç bir konumda olabileceğini görmekteyiz. İşte bu yüzden

ki bu değerin insanlarda gelişmesi beraberlik, dayanışma, mutluluk gibi güzel erdemleri de beraberinde getirerek insanların huzurlu bir hayat geçirmelerine olanak sağlayabilir.

Bir hayat dini olan İslamiyet'te de yardımseverlik değerinin ön planda tutulduğunu görmekteyiz. İslam'ın beş şartından biri olan Zekat'ta zenginin fakire maddi yardım etmesi söz konusudur. Yine Kuran'ı Kerim'de birçok yerde geçen infak etme ve sadaka verme durumu da yardımlaşmanın dinimizde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Bakara suresi 177. ayette "İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz (den ibaret) değildir. Asıl iyilik, Allah'a, ahret gününe, meleklere, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (zgrlkleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekatı veren, Antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah'a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir." Doğru olan tutum ve davranışlar zikredilirken yardım etme davranışı da zikredilmektedir.

İlköğretim programlarında yer alan bir başka değer olan yardımseverlik toplum refahı ve toplumdaki bireylerin birbiriyle kaynaşmasını sağlayan oldukça önemli bir değerdir. Nitekim incelemiş olduğumuz masal kitaplarında da bu değere sıklıkla yer verildiğini görmek mümkündür.

-Ah babacığım... Bengal Hakanı'nın bir kızı var... Grsen ne iyi kız, ne iyi sultan. Bana acıdı beni teselli etti, günlerce beni sarayında besledi. Eğer o olmasaydı ben yabancı memlekette belki de açlıktan lrdm. (Safa, 2000).

Aşağıda yer alan metin ise Yürekdede ile Padişah adlı masal kitabında yer almaktadır. Bu kitaptaki metinlerde dikkat çeken durum yardımseverlik ve misafirperverlik değerlerinin beraber kullanılmasıdır. Ayrıca bu davranışların onları Allah'a yaklaştıracığı bilinci de bu masalda özellikle verilen temalardandır.

...“Yürekdede böyle dedikten sonra, onlara içecek bir şeyler getirmek üzere doğrulurken dönüp onlara şöyle dedi:

-Rahat oturun, rahat edin. Farzedin ki her yan sizin mlknzdr. Sonra ananız olsun, yaşlı bir hatunum vardır. Sizi evladı gibi bilir. Onlar da serbestçe oturmuşlar.

-Size bir soğuk ayran getireyim. Sonra da kalın, misafirimiz olun. Yemeği bizimle yiyin. Biz de size dua eder, teşekkür ederiz...”

...“-Diyorum ki hanım, Allah bize acıdı da yolladı bunları, yüzümüze baktı hamdolsun, dilim varmıyor ama, gel su bizim deveciği kesip bunlara ikram edelim. Ne dersin yastık yoldaşım, başımın sultanı?

-Vah dedi Ayşe Nine vah benim kara başım, kara yazgım. Amanın aman, ben yanmışım helak olmuşum da haberim yok. Allah sana uzun ömürler versin, benden alsın sana versin. Vah bana ki ben niye daha önce bunu düşünmedim. Dünya malı, dünya hırsı benim gözümü kör etmiş de haberim yok. Vallahi kesip yedirelim, biçarelere, iyi olur, ala olur...”

...“Güneş battı batacak. Yürekdede acele hazırlandı, asayı eline aldı.

-Güzel hanımım dedi, sadece Allah’tan dileyince bol bol verir. Ancak bu kadar yük, böyle bir servet üzerimizdeyken uyursak belki başımız belada. Uyumak var uyanmamak var. Sonra Allah bize sormaz mı ne ettiniz diye. Onun için hemen şehre iniyorum. Fakir fukarayı toplayıp getireyim. Hepsini üleştiririm yoka yoksula da üzerimizde kalsın.”(Zarifoğlu, 2011).

Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçen aşağıdaki olayda da sadece insanlara değil hayvanlara da yardım etmek gerektiği vurgulanmıştır.

...“Aman deyim dev baba; sen, sen ol da, beni yerken boğazında kalmasin ha!” deyince, devin gözleri dönmüş:

-Deme bre Keloğlan yapılı, demiş; tevekkeli değil, yüzünden, gözünden şeytanlık akıyor senin; Allah onların şerrine uğratmasın. Sana olmuş olanlar, bari bize olmasın; yedi adım ötede dur da tek ne istersen iste bizden!”.

Büyük mağaranın kapısını ardına kadar açmışlar ama üstündeki başındaki cinler bizi de çarpmasın diye yanına, yöresine yaklaşmamışlar...Derken, yeşil bir kafes içinde, yeşil bir kuş görmüş, tüyleri pırlıl pırlıl, gözleri yumul yumul bir kuş.

-“A kuşum; nasıl olmuş da seni unutmuşum!” deyip almış onu oradan... Gider ayak, devlere de bir “Allahaismarladık” diyecek olmuş ama koydunsa bul onları yerinde!“Kim bilir korkudan başlarını alıp ne yana gittiler; gayrı cehenneme kadar yolları var. Şu garip kuşu da ellerinden kurtardım ya” deyip sihirli ırmağı geçmiş, sarayın yolunu tutmuş (Güney, 2008).

...Bu oda padişahın odasıymış. Adamcağız fenalaşmış, serilmiş yatmış. Halk korku içinde dev bekliyormuş. Kızın aklına yağız atının verdiği kıllar gelmiş. Hemen bir köşeye çekilip kılları birbirine sürtmüş. Birden atı belirivermiş. Kızcağız atının gözlerinden öpmüş, boynuna sarılmış.

- Aman kara yağızım, durum böyle böyle, senden bir kılıç isterim ki, dev öldürebileyim, deyince at şöyle bir iki eşinmiş, başını sallamış. Derken yere güzel bir kılış düşmüş.

- Al sultanım, bu istediğin gibi bir kılıç. Ama unutma sadece bir defa vurmalsın, yoksa dev canlanır, deyip uçup gitmiş.

Yağız at ortadan kaybolunca, kız kılıcı alıp padişahın odasına gelmiş. Bir köşeciğe saklanmış. Gecenin bir yarısı, kocaman bir dev belirilmiş. Tam padişahı öldürecekken, kız “Allah’ım sen bana yardım et” diyerek ortaya çıkmış. Kılıcıyla devin boynuna vurmuş, dev anında yere yığılmış...(Alangu, 2010).

Yukarıda yer alan Billur Köşk Masallarında geçen olayda zor durumdaki padişahı kurtaran genç kızın, padişaha yardım ettiği ancak kendisinin de Allah’tan yardım dilediğini görmekteyiz. Böylece yardım etme davranışını güçlüden güçsüze karşı olan bir durum olduğunu burdan yola çıkarak ifade edebiliriz. Aşağıda yer alan metinde de bu durumun yer aldığını bunun yanında yardım edilen kişinin ettiği hayır

dualar sayesinde yardımsever kişinin de işlerinin yoluna girdiğini, yani hem yardım edenin hem de yardım edilenin kazançlı çıktığını söyleyebiliriz.

...Bir süre sonra şehzade bir susamış, bir susamış ki sormayın. Gitmiş kocakarının yanına:
 - Aman anacığım, bana su yetiştir tez elden. Çok susadım, dilim damağım kurudu, demiş. Kocakarı açmış dolabı, içinden bir testi çıkarmış. Bir bardak su vermiş, görenin midesi bulanır içemezmiş. Suyun rengi sararmış, içinde kurtçuklar oynaşmış. Şehzade şaşkın:
 - Aman anacığım, bir temiz evin var, peki bu suyun hali ne? Rengi sararmış, içinde kurtçuklar oynaşır ki, içilmesi mümkün değil, deyince kadın:
 - Ah! Gencecik oğulcuğum, bunu biz de biliriz, ama başka suyumuz yoktur. Kasabamızda bir tek çeşmemiz var. Onun da su kaynağında bir ejderha oturur. Su akmaz ki gidip su alalım. Yılda bir defa önüne bir genç kız atılır. Ejderha onu afiyetle yerken, kavga gürültü ancak birer testi doldurabiliriz. En sonunda sular bu hale gelir. Neyse ki, bugün senenin son günüdür. Yarın padişahın kızını verecekler ejderhaya, biz de temiz suya kavuşacağız, demiş.
 Şehzade bunları dinleyince pek şaşırılmış...Çıkmış evden, çeşmenin önüne gitmiş. Bakmış ki, ellerinde birer testi, bütün kasaba sıraya dizilmiş. Padişahın sultan kızını, gelin alayı ile getiriyorlarmış. Zavallı kızcağızın gözlerinden iplik iplik yaş akıyormuş. Kaynağa yaklaşıncı kız oraya bırakıp, çekilmiş gitmişler. Şehzade, kızcağızın haline dayanamamış:
 - Korkma sultanım, ben yerin üstündeki başka bir dünyadan geliyorum. Orada bu ejderhaya benzeyen, insanlara kötülükler yapan bir devi öldürdüm. Geç şöyle arkama. Bir devin hakkından gelen, elbet bu ejderhanın üstesinden de gelebilir. Seni kurtarırım, Allah'ın izniyle, demiş. Yayını kurmuş, okunu hazırlamış. Bir süre sonra bir gümbürtü duyulmuş; sular taşıp akmaya başlamış. Ejderha başını sallayıp, gezinmeye başlayınca, her taraf sesiyle inlemiş. Ejderha, sultanın önünde şehzadeyi de görünce:
 - Vay vay, hele benim kısmetime bakın! Birken iki kişi olmuş, diye gürleyip, kahkahayla gülmüş. Havayı şöyle güçlüce soluyup da bunları içine çekmeye çalışmış. Tam bu sırada şehzade, Allah'a sığınmış ve okunu atmış. Ok vızlayıp ejderhanın başını delmiş de geçmiş. Kızcağız gözündeki yaşları silmiş. Bir yandan da, yiğit şehzadenin sırtını sıvazlamış:
 - Maşallah yiğidim dünyanın üstünden gelip imdadımıza yetiştin. Dar günümde, gelip hayatımı kurtardın. Allah yardımcın olsun! Düşmanlarına lanet, sana alkış olsun...(Alangu, 2010).

...Şehzade, padişahın izni alıp doğruca kocakarının evine dönmüş. Gel zaman git zaman bir gün canı sıkılmış, silah kuşanıp dolaşmaya çıkmış. Orası, burası dolaşırken yorulmuş. Dinlenmek için bir ağacın altında oturup ağaca yaslanmış. Yorgunluktan uyuyakalmış. Meğer bu ağacın tepesinde Zümrüdüanka kuşunun yuvası varmış. Yuvada kuşlar analarının yolunu beklermiş. Her yıl bu vakitler kocaman bir yılan ağaca tırmanır, yavruları yermiş. Yıllardır bu iş böyle sürüp gidirmiş.

Şehzade uykudayken, yılan ağacın diğer tarafından yuvaya tırmanmaya başlamış. Yavru kuşların acı feryatları başlayınca, şehzade uyanıvermiş. Kocaman bir yılanın, başını yuvaya uzattığını görmüş. Hemen yayını kurup, okunu takmış. İlk atışta yılanı öldürmüştü. Sonra yerine dönmüş, uyumaya devam etmiş. Aradan bir zaman geçmiş, Zümrüdüanka kuşu yuvaya dönmüş. Şehzadeyi görünce:

- Aman yavrularımı öldüren demek sendin, ben de seni sağ koyar mıyım, diyerek şehzadenin üzerine doğru inerken, yavru kuşlar:

- Aman anneciğim o yiğit suçsuzdur. Ağacın yanına bak. Bizi o yılan yiyecekti, yiğit onu öldürdü, diye bağırışmışlar.

Zümrüdüanka kuşu bakmış ki, kocaman bir yılan ölüsü yerde yatıyor. O zaman olan biteni anlamış, delikanlıyı sevmiş. Başında nöbet beklemiş. Uykusunu alıp da gözünü açan şehzade, sanmış ki gece olmuş. Bir telaş ile kalkmış. Kuş, şehzadenin telaşını görünce, kanadını çekmiş. Şehzade gece olmadığını, yanı başında kocaman bir kuşun kendisine baktığını görmüş. Kuşun gagası kartal gibi, pençeleri iri, gözleri insan gözü gibi, tüyleri yanardöner yedi renkli, kuyruğu uzun büklüm büklümmüş. Şehzade, bu kuşun benzerini daha önce hiç görmemiş. Kuş dile gelmiş:

- Yavrularımı kurtarmışsın. Düşmanımı öldürmüşsün. Bir iyi, benzeri yok yitmişsin. Dile benden ne dilerse...(Alangu, 2010).

Aşağıda yer alan olayı ise sıklıkla kullandığımız derdini söylemeyen derman bulamaz atasözünün dile getirilmiş hali olarak düşünebiliriz.

...Şehzade, ustasına ne olduğunu sorunca önce azar işitmiş. Sonra da diller dökmüş, sebebi öğrenmiş, yine hikmetli sözler etmiş. İnce ince gülümseyip:

- Aman ustam! Ben de olmayacak bir iş sandımdı. Bana pazardan fındık, üzüm, mum al da, ben sana bu istediklerini kırk gün içinde hazırlarım. Gerisine karışma, kimseye de bir şey söyleme, demiş. Terzibaşı da önce gülerken, bu garip gençle dalga geçmiş, yine de isteklerini almış da getirmiş. Kırkıncı günün gecesi, şehzade yine üç saç telini birbirine sürtmüş de istenilenleri kuyunun içindeki mağaradan getirmiş. Kırk birinci günün sabahı ustasına teslim etmiş. Cellada verilmekten kurtulup, çil çil altınlarla ödüllendirilmişler...(Alangu, 2010).

Ne zaman, kimden yardım isteyeceğimize, nasıl bir durumda yardım arayacağımıza biz karar veremeyiz aslında. Karşılaştığımız durumlar bunu gösterir bize. Aşağıda yer alan örneğimiz bu söylediğimizi farklı bir şekilde anlatmaktadır.

...-Aman Kirpi Kardeş, der Keloğlan, beni saklar mısın?

-Saklarım, der, Kirpi.

Hemen Keloğlan'ı değirmenin taşının altına sokar. Gene geçer değirmenin başına,

-Çıkıklı çıkınâki çıkıklı çıkınâki,

Diye değirmen çekermiş. Ötede kuşlar, Dev-Karısı'nın omzundaki koca ağacın dallarında:

-Çitô çitemânçik çitô çitemânçik,

Diye öterler, Dev-Karısının uçkurları:

-Şangırla tefi mangırla koca,

Diye ses verirlermiş. Dev-Karısı artık kızmış iyice, kirpinin aldırış etmemesine. "Hülüüüp..." demiş de kirpiyi yutuvermiş. Kirpi de Dev-Karısı'nın karnını delmiş, delmiş, çıkmış. Gene oturmuş değirmenin başına.

-Çıkıklı çıkınâki çıkıklı çıkınâki," diye değirmen çekmeye.

Dev-Karısı bir daha, "Hülüüüüüp..." demiş yutmuş kirpiyi, gene kirpi delmiş delmiş Dev-Karısının karnını da çıkıvermiş. Oturmuş gene değirmenin başına:

-Çıkıklı çıkınâki çıkıklı çıkınâki,

Diye değirmen çekmeye. Üçüncü defasında Dev-Karısının karnı kalbur gibi delik deşik olmuş, küt diye düşmüş ölmüş. Keloğlan da hemen cebinden bıçağını çıkarmış. Dev-Karısının kulaklarını kesmiş, torbasına koymuş...(Boratav, 2006).

Aşağıda yer alan örnek ise Altın Işık adlı masal kitabında geçmektedir.

...Keşiş de hep aynı sözleri tekrarlardı. Keşişin yaya yürümesine küçük şehzadenin gönlü razı olmadı. Atına bir saat keşişi bindiriyor. Bir saat de kendisi biniyordu. Böylelikle yol alıyorlardı. Büyük kardeşleri bu hali görerek kızıyorlar; "Keşişi neden başına bela ettin?" diyorlardı. Nihayet, babalarının memleketine geldiler. Küçük şehzade keşişe bir dükkân açtı. Eski halılar, eski çiniler ve buna benzer antika şeyler satmaya başladı. Şehzade her gün keşişin yanına geliyor, "Keşiş, ne gördün?" diye soruyor, o da aynı sözleri tekrarlıyordu...(Gökalp, 2014).

Aşağıda yer alan yardımsever bir dervişin anlatıldığı masal ise Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında yer almaktadır.

...İhtiyar derviş, balık tutmaya gider deniz kenarına, bakar ki bir sandık, suyun yüzünde yuvarlanıp geliyor. Hemen esasını uzatır sandığa:

“Yarabbi, der malsa tekrar atarım denize. Cansa, bana can yoldaşı olsun.”

Çeker sandığı, çıkarır. Açar, bir de bakar ki, ne görsün, yüzüne bakılmaz, ay parçası gibi iki tane çocuk; nur topu bir kız, bir oğlan.

“Yarabbi, der, bunları yolladın bana, bari rızıklarını da gönder.”

Bir de bakar ki dağdan aşağı bir geyik iniyor: İki memeleri dolu, süttten çatlayacak. Hemen derviş baba hayvanın memelerinden birini çocuklardan birinin ağzına, ötekini de ötekinin ağzına tutturur. Geyik çocukları güzelce emzirir, doyurur, sonra bırakır gider... Artık akşam sabah bu geyik gelmiş. Çocuklar süttten kesilinceye kadar bu hayvan onlara analık eder. Derviş Baba da sevincinden Allaha şükredermiş. Bu çocuklar ona bir eğlence olmuş...

Nihayet çocuklar üç dört yaşlarına girerler. Geyik de gelmez olmuş artık. Şimdi Derviş onları av etleriyle besliyor, doyuruyor.

Yıllar geçer, çocuklar büyümüş, on iki on üç yaşlarına girmişler. Bir gün Derviş bunlara der ki:

“Ey oğlum, kızım. Benim vadem yetti, ben öleceğim. İşte şurada çiftem, şurada balık tutacak ağım. Size benim bırakacak başka mirasım yok. Ben yattıkça siz safa-yı hatırla yaşayın... Haydi, şimdi biriniz mezarımı kazın, biriniz suyumı ısıtın. Beni yıkayın, gömün... Başınız sıkıya geldiği zaman başucumda dua edersiniz, Allah da size yardımcı olur.”...(Boratav, 2006).

Yardımsaver bir bulutun anlatıldığı aşağıdaki metin, Sevdalı Bulut adlı eserde yer almaktadır.

...Ak güvercin sordu Ayşe kıza: “Ayşem, dedi, kederin nedendir?” Ayşe kız cevap verdi: “Bulutçuğum çiçeklerimi, beni, hepimizi kurtardı ama kendi yok oldu. Feda etti canını hepimiz için. Ben kederlenmeyeyim de kim kederlensin?” Ayşe kız içini çekti, ela gözlerinden inci gibi yaşlar döküldü havuzun sularına. Tavşan, “Kederlenme boşuna, Ayşe kız,” dedi. “İyi insanlar, iyi hayvanlar, iyi bulutlar hiçbir zaman kaybolmaz. Seven ölmez. Bak hele havuza!” Ayşe kız bir de ne görsün? Demin yağın yağmurla ağzına kadar dolan havuzun üstünden mavi bir buğu yükseliyor güneşin altın ışıkları altında.

Sözü uzatmayalım, arası çok geçmeden gökyüzünün maviliğinde, bulut belirmeye başladı yine, tam da eski halini alınca, yukardan Ayşe’ye baktı, bahçeye baktı, kocaman bir ağız oldu, yayıldı, gülümsedi, böylece de iyiler iyilik buldu. Ney ülkesinde kötüler çekti cezasını. Dervişin ney ile anlattığı masal da burada bitti, derviş de neyini koltuğuna sıkıştırıp gitti...(Hikmet, 2005).

Yardımsaverliğin yanında vefa değerine de vurgu yapan aşağıdaki metin de Sevdalı Bulut adlı eserde geçmektedir.

...Oğlan bir saat oturdu odada, iki saat oturdu, canı sıkıldı. Kapıyı zorladı, kilitli. Ne yapsın? Bir türkü tutturdu. Arası çok geçmedi kapı dışardan açıldı. Bir kız girdi içeri ayın on dördü. Kız:

-Kardeşim, dedi bizimkine, buraya nasıl düştün? Bir de oturmuş türkü söylüyorsun. Başına gelecekleri bilmiyorsun besbelli. Seni de mi kandırdı bu kahrolası dev Allemler oyununu öğretirim diye? Şu karşı kuleye bak... Delikanlı pencereden baktı kızın gösterdiği tarafa. Yetmiş yedi katlı bir kule, kurukafalardan yapılmış. Kız:

-Bu kurukafalar hep senin gibi Allemler oyununu öğrenmek için buraya gelenlerin... Buraya bir gelen bir daha sağ çıkmaz burdan.

Delikanlı:

-Ne yapıp ne edip Allemler oyununu öğrenmem, öğrendikten sonra da burdan sağ salım çıkıp gidip padişahın kızını almam gerek, dedi.

Kız bizim oğlanın korkusuzluğunu beğendi:

-Sana bir akıl vereyim öyleyse, dedi, belki işine yarar...

...Lafı uzatmayacağız ya. Otuz sekiz gün gündüzleri oğlan devden dayak yedi, geceleri kızıdan Allem Kallem oyununu öğrendi.

...Padişah kızını verdi delikanlıya. Zaten bizimkisi kızın da çoktan hoşuna gitmişti. Kırk gün kırk gece düğün yapıldı. Oğlan düğünden sonra, öldürdüğü devin sarayına gitti, orda kendisine Allem Kallem oyununu öğreten kızı da aldı getirdi şehre, onu da evlendirdi. Eşeğini de unutmadı. Bir güzel ahır yaptırdı ona, emekliye çıkardı...(Hikmet, 2005).

Aşağıda Arılar Ordusu adlı masal kitabında geçen metin yardımseverlik değerinin yanı sıra özgüven değerini de içermektedir.

...Nemrud sözünü nasıl tamamladı duyamadım. Çünkü arkadaşlarıma doğru uçuyordum. Ben bir arıydım. Halka bir şey anlatamazdım ama arı kardeşlerimle bal gibi anlaşabilirdim. Bağlı bulunduğum kovanın kapısı önüne geldiğimde, Bilge'ye yardım edebileceğim konusunda kendime güvenim tamdı. Güven duygusunun da, ne denli önemli olduğunu ondan öğrenmemiş miydim? O, şu anda, kendisine duyduğu güvenle, Nemrud'un dillere destan düzenli, en pahalı ordusunun karşısında direnmiyor muydu hem? Belki de, önde Nemrud, üzerine doğru ilerliyordur. Bilge gerçi çekilmiyordur kuşkusuz. Savaş düzeninde, marşlar çalarak, nasıl da ilerliyordur ordu. Bilge öldürülmeden yardımına ulaşmalıydım. Günlerden beri, kırk ölçüp bir biçtiğimi, bir duyup bin düşündüğümü uygulamanın tam zamanıydı. İlk ilişki kurduğum, tartışıp anlaşmışım, kendi kovanım oldu (Yıldız, 2012).

4.2.9.Doğruluk ve Dürüstlük Değerleri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlükte doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet ve düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması olarak tanımlanan doğruluk değeri hayatımızın tamamında önemli bir yer kapsamaktadır (www.tdk.gov.tr). Zira insan ilişkilerinin temelinde güven duygusu olmak zorundadır bu da direk doğrulukla ilişkili olan bir duygudur.

Sözlükte ve yapılan incelemelerde doğruluk ve dürüstlük kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı görülmüştür. Bu nedenle bu değerler beraber ele alınmış, örnekler iki değeri kapsayacak şekilde ele alınmıştır.

Hayati öneme sahip olan bu değere öğretim programlarında da yer verilmiş, okul ortamının bu değeri geliştirici nitelikleri barındırması önemsenmiştir. Bu açıdan çocuklara okutacağımız kitaplarda da bu değer verilir verilmediği, nasıl işlendiği, çocuklara bu değeri kazandırır nitelikte olup olmadığını bilmek gerektiğinden yüz temel eserdeki Türk masalları incelenmiştir. Aşağıda yer alan örnekler incelediğinde bu kitapların bu kitapların doğruluk değerini geliştirici nitelikte olup olmadığı daha iyi anlaşılacaktır.

Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında geçen aşağıdaki olayda söylediği sözde durmayan, yani doğru sözlü olmayan kişilerin başına ne geldiği, Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçen olayda ise doğru sözlü olacağına dair padişahın söz vermiş olması ve bu sözü tutacağı anlatılmaktadır.

...Gece olur. Padişah lalasıyla çıkarlar, şehri gezerler. Her taraf karanlık... Sonunda bir viran evin önüne varırlar. Bakarlar ki kapının aralığından ışık sızıyor. Eve yaklaşırlar. Odanın içinde lamba yanıyor, üç kız oturmuş, yün eğirip bez dokuyorlar... Aralarında da konuşuyorlar. Kızın biri der ki bir aralık:

-Ah, der, Padişah beni alsa, ona bir çadır dokurum... Öyle bir çadır ki içine bütün askerleri oturur Padişahın bir tarafı da dürülü kalır...

...Padişah bu eve bir nişan koyar. Sarayına döner. Ferdası gün adamlar gönderir. Allah'ın emriyle büyük kızı ister, düğün, dernek saraya gelin getirtir. İki gün, üç gün otururlar. Nihayet Padişah karısına der ki:

-Hadi, der. Senin bir vaadin vardı. Bana şöyle şöyle bir çadır dokuyacaktın?"

-Aman Padişahım, der kız. O böyle saraylarda olacak şey mi? Çıkrık başındayken söylenmiş bir sözdü...

Bu böyle deyince Padişah gazaba gelir:

-Atın bunu mutfağa, soğan soysun," diye emir verir. Kızı indirirler mutfağa, soğan soymada olsun... (Boratav, 2006).

...Günün birinde padişah kızlarının ortadan kaybolduğunu duyunca, ne olduğunu bilememiş. Öyle ya, üçü de aydan arı, günden duru; hiçbirinin kalbinde kara yok; bugüne bugün eteklerinin ucunu bile gören olmamış, kimin parmağı olabilir bu işte! İnce eleyip sık dokumuşlar ama akıl sır erdirememişler buna.

-Ya dağda, belde kalırlarsa, kara toprak gözlerini nasıl kapayacak! Ya kurda, kuşa yem olurlarsa, yeşil yaprak yüzlerini nasıl örtecek!

Bu korku yüreğine yapışınca, deli, divane olası gelmiş padişahın:

-Kim kızlarımı bulur da getirirse, beğensin beğendiğini; dilesin dilediğini! diye ferman üstüne ferman yağdırınca, umut dünyası bu, niceleri yollara dökülmüş; yeri, göğü ellek, fellek etmişler ya, yer demir, gök bakır, güvendikleri dağlara kar yağmış. Bu umut çırası da sönünce saray, büsbütün padişahın başına zindan olmuş.

Ha işte, dağın, taşın böylesine yasa büründüğü günlerden bir gün, padişahın üç kızıyla Nalcı Baba'nın üç oğlu el ele, kol kola çıkıp gelmesinler mi! Padişah gözlerine inanmamış. Sevincinden ne yapacağını bilmeyerek, üç kızının üçünün de gözlerinden öperek, sol yanına almış. Onlar da. Viran bağdan, sihirli ırmağa kadar başlarından geçeni sayıp dökünce, bu yiğitlere kanı kaynamış, ille küçüklerine, ille küçüklerine, ciğerine sokası gelmiş padişahın:

-Dileyin benden istediğinizi demiş ama üç kardeş:

-Bizim ne dileğimiz olacak padişahım, sağlığını dileriz. Deyip başlarını önlerine eğmişler, velakin padişah:

-Kızlarım sırta kadem bastığı gün, ahd üstüne ahd etmiştim, kim bulup da getirirse ona vereceğim diye... Vezir, vüzeranın sözüne uyar da bu andımdan dönersem, halka karşı yüzüm kara çıkar. O zaman hem dünyayı kendi elimle yıkmış olurum, hem de ahiretimi... Şimdi beni baba yerine kor da "He!" dersiniz, hem toy düğün edip, baş göz ederim sizi; bir gün gelir devlet kuşu da birinizden başına konar inşallah! deyip, üç gün, üç gece mühlet vermiş, düşünüp taşınımlar diye...(Güney, 2008).

Doğru olanın ve doğru bildiğinin her zaman söylenmesi gerektiği, bunun için kimseden çekinilmemesi gerektiğinin anlatıldığı aşağıdaki metin Sevdalı Bulut adlı masal kitabında geçmektedir.

...Aksakallı adamın yaşadığı ülkenin en büyük şehrinin en kalabalık açıklığında, gözleri pırl pırl değerli taşlardan yapılmış, saçları son gümüş, gövdesi som altından, bin bir adam boyu yüksekliğinde bir put dikili dururmuş. Bilgisi iyiliğinden, iyiliği bilgisinden çok aksakallının yurttaşları bu puta taparlarmış, oğlum. İyiliği, kötülüğü, verimliliği, kısırlığı, güzelliği bu bin bir adam boyundaki putun yarattığını sanırlarmış.

Yalnız bizim aksakallı adam bu puta inanmazmış, oğlum. İlk önceleri bu inanmayışını içinde gizlemiş durmuş, ancak yaşı ilerledikçe içinde gizlediği, ağır bir taş gibi başlamış yüreğine çökmeye ve günün birinde dayanamamış artık, putun dikili durduğu açıklığa giderek şöylece haykırmaya başlamış:

-Bu, gözleri pırl pırl değerli taşlardan yapılmış, saçları som gümüş, gövdesi som altından puta ne diye tapıp durursunuz? Onu kendi ellerinizle diktiniz buraya. Kafanızla ellerinizin yarattığını kutsal sanıyorsunuz. Başsız, sonsuz, durmadan değişen, yaratılmamış varlığı dışında bir varlık yoktur. Yıkınız bu putu, yurttaşlarım...

Bilgisi iyiliğinden, iyiliği bilgisinden çok olan koca kişinin bu sözlerini dinleyenler ilk önce anlamamışlar, sonra şaşmışlar, daha sonra kızmışlar, en sonra da yerden iri iri taşlar alarak başlamışlar onu taşlamaya, oğlum. Bir taşlamışlar, iki taşlamışlar, aksakallının aksakalı kızıl kana boyanmış, gel gidelim, o susmamış. Doğru bulduğunu, düşündüğünü, susmadan söyledikçe başlamış aksakallı gençleşmeye, gençleştikçe sesinin gürlüğü artmış, sesinin gürlüğü çoğaldıkça genişleşmiş.

İşte böylelikle, oğlum, aksakallı adam taş yağmuru altında sonsuz gençliğe ulaşırken, onu taşıyanlar kocamışlar, belleri bükük, elleri titrek, putlarını koruyamaz olmuşlar. Sonsuz gençliğe, kavuşan, yüreği bilgisinden, bilgisi yüreğinden daha yılmaz adam bir yumrukta devirmiş bin bir arşın boyundaki putu.

Sen de inanmadığına inanmadığını söylemekten çekinmez, inandığın için taşlamayı göze alırsan, o yıllardan bir yıl, ülkelerden bir ülkede yaşayan iyiliği bilgisinden, bilgisi iyiliğinden çok adam gibi sonsuz gençliğe kavuşursun, oğlum...(Hikmet, 2005).

Doğruluk değerinin affetme değeriyle beraber işlendiği aşağıdaki metin Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...“Sakin bir daha yalan söylemeyin. Doğruluktan ayrılmayın. Kimseye kötülük etmeyin. Duyar, bilirsem külünüzü savururum. Şimdilik ikinizi de bağışladım...”(Tansel, 2006).

4.2.10. Adalet Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Adalet kavramı sözlükte “Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk.” diye tanımlanmaktadır (2013,www.tdk.gov.tr). Hak dediğimiz olgu ise verilmiş emekten doğan manevi yetki olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Bu tanımlardan hareketle emeğin sonucu

kazanılan hakkın kişi tarafından ne eksik ne de fazla tam olarak kullanılmasını adalet olarak tarif edebiliriz.

Adaletin olduğu yerde huzur ve barış ortamı, adaletin sağlanamadığı yerlerde ise huzursuzluk ve kargaşanın hakim olduğunu görmekteyiz. Belli bir inanış, kültür, yaşam biçiminde değil tüm dünya kültürlerinde adaletin büyük bir öneme sahip olduğunu ve bu sebeple evrensel bir değer olduğunu söyleyebiliriz (Kılıç, 2009).

Toplum yaşamını düzenlemede insanlara yön veren adalet değerini çocuklara kazandırmak, çocukların içselleştirmesini sağlamak, onların büyüdüklerinde faydalı ve kendini gerçekleştirmiş bir birey olarak yaşamlarını sürdürmeleri noktasında oldukça büyük katkılar sağlayacaktır.

İncelediğimiz masalarda adalet değerinin nasıl işlendiğini aşağıdaki örneklerde görmek mümkündür.

...-Eyvah anacığım! Ne ettiysem ben kendim ettim. Şimdi her şeyi anladım. Geminin kaptanı da, o konaktaki güzellerden güzel hanım sultan da aynı kişiydi. Benim İstanbul'da Billur Köşk'ü ziyarete gittiğimde görüp sevdiğim kızdı. Ondan ben onu görünce bu kadar fena olmuş, düşmüşüm. Ben o zaman onu orada bırakıp kaçmışım. Şimdi bana uzun yollar göründü anacığım, onun peşinden gitmem lazım...

-Aman sultanım, gönlümün sultanı! Bütün kabahat bendedir, suçumu bağışlayın affedin. Birbirini seven hanım sultan ve şehzade helalleşip barışmışlar. Hanım sultan, şehzadeyi saltanat kayığıyla doğru saraya, padişah babasının yanına götürmüş. Olup bitenleri en başından bir bir anlatmışlar. Padişah hem olup bitenlere şaşırılmış hem de kızının sevincini paylaşmış. Hemen o günden başlayarak düğün dernek kurulmuş. Fakirler doyurulmuş, giydirilmiş, sadakalar dağıtılmış. Yerli yabancı denilmeden herkese ikramlarda bulunulmuş. Ertesi gün nikah kıyılmış. Kırk gün kırk gece devam eden düğün ile onlar ermiş muratlarına... (Alangu, 2010).

Yukarıda alıntıladığımız örnek Billur Köşk Masallarına aittir. Burada sevgiliye karşı yapılan haksızlık sonucunda başa gelenleri görüyor ve bu haksızlık sonucunda adaletin yerini bulduğunu haksızlık yapan sevgilinin çektiği sıkıntıyla anlıyoruz. Adaletin yerini bulduğunu göstermenin yanında affetmek gibi bir erdemin mutluluğa giden kapıyı açtığını da bu örnekle göstermek mümkündür.

...Akşam olup da, sular kararırken, dev üç kardeşin yüzüne gülerek alıp evine götürmüş ama Mıstık bir daha yaş tahtaya basar mı, kulaklarını onlardan ayırmamış. Devlerin, iki taş arasında bir vakit bulup da:

-Hele kan uykuda iken bu üçünün kanına girelim bu gece! Yarına da Allah kerim, kuyusu derin... Ya kızların kanını içeriz, ya da kendi ayağıyla gelecek kurbanlık kuzulardan birinin... Diye kem küm ettiklerini duyunca, uyku gözlerine haram olmuş. Devler kara taş üstünde kara bıçaklarını bilemeye gidince Mıstık:

-Fırsat bu fırsattır! Deyip kardeşlerine kaş göz etmiş; kızlara da el eylemiş, gel eylemiş. Yayından fırlayan ok misali, fırlamışlar kapıdan.

Bir de devler gelip bakmışlar ki, ne görsünler, üç kardeşin de yerinde yeller esiyor. Üç bacının da... Neye uğradıklarını bilemeyip hemen arkalarına düşmüşler ama ötekiler çoktan sihirli ırmağa geçip yüreklerindeki korkuyu atmışlar. Kara dev köpürüp küplere binmiş. Mıstık'a başına sallayarak:

-Bre Keloğlan yapılı demiş; bir emlik kuzudan ettin beni, yetmedi; şimdi de üç kızdan ettin, bitmedi, be hancı, sen yolcu iken, elbet yolun düşer bir gün. Diye homurdanıp durunca, Mıstık ırmağın öbür başından:

-Sen kuzu niyetine, kanımıza kastetmeseydin, bir emlik kuzudan olmazdın; üç gergefin yanına üç de ecel taşı koymasaydın, üç kızdan olmazdın; eden bulur dev baba, eden bulur. Sen yollarımızı gözleyeceğine, elinde ki bıçağı tutulacağı gibi tut ki, boynuna gelmesin! Deyip yolu tutmuşlar...(Güney,2008).

Yukarıdaki Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçen İncili Yorgan masalında zalim bir devin yaptığı haksızlığın bedelini ödediğini böylece adaletin sağlanmış olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka masal olan Sırmalı Pabuç da ise haksızlık yapma ve Allah'tan korkmanın ilişkilendirildiğini görmekteyiz. Böylece adalet duygusunun bu anlamda inançla da ilgili olduğunu buradan hareketle vurgulayabiliriz.

...Neye uğradıklarını bilememişler. Neden sonra öksüz kız, ağız dilden söz açıp da üvey ananın elinden çektiklerini bir bir sayıp dökünce, yenge sultanın da gözleri dolup:

-“A kara yürekli karı; Allah'tan da mı korkmadın, edip eylediklerini şimdi varıp padişah katına ulaştıracağım; şimdi dile dilediğini, kırk satır mı? Kırk katır mı?” deyince, üvey ana bir dönüp kendi kızının yüzüne bakmış, bir dönüp üvey kızının yüzüne bakmış ve sonra başı öne düşmüş.

İşte o zaman öksüz kız:

-“Ak yürekli yenge demiş; bana ettiklerini ne kırk satırla ödeyebilirler, ne kırk katırlar... Bir var ki bu da bir ana, bunun da bir kızı var; bana oldu olanlar bari ona olmasın; anası günahını kanıyla öderse, kızı da benim gibi bir üvey ananın eline düşer sonra... İyisi mi, ben Allah'a havale ettim; gayrı ne padişaha duyurun, ne de padişah oğluna; aramızda bir sır olarak kalsın bu!” deyince ana kız gelip eline eteğine sarılacak olmuşlar ama ne elini vermiş, ne eteğini; kendi eğilip yüzlerini gözlerini örtmüş ve sonra sakladığı bohçayı çıkarıp güller gibi giyinmiş, serviler gibi süzölmüş önlerinde! (Güney, 2008).

Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında yer alan bir başka masal olan Sedef Bacı masalında ise yine adaletin yerini bulduğu, herkesin hak ettiğini bulduğunu görmekteyiz.

...Padişah, Sedef Kız'ın sedeften de arı bir kız olduğunu anlayıp kendi oğluna almış. Üstelik üç kızını da Sedef Kız'ın üç kardeşine vermiş. Bunlar kırk gün kırk gece düğün eylerken, öte yandan da üvey anaları olacak kara vezir kızının kırk katıra mı, kırk satıra mı verildiği haberi gelmesin mi! Eee, eden bulur, etmeyenler erer muradına, biz çıkalım kerevetine.

Gökten üç elma daha düştü, başkalarının alınına kara sürmeyenlerin başına! (Güney, 2008).

Bir topluluğu yönetecek olan idarecilerin masalımızda ise padişahların adaleti yerine getirmekle görevli olduğunun vurgulandığını aşağıda yer alan örnekte görmekteyiz.

...“Benim derdim bana yeter, tacı, tahtı başıma yükleyip de, bir dert de siz katmayın!” deyip yüzünü öte yana çevirmiş ama aksakallı vezirler:
 -“Allah, kullarına göre bir baş verir, seni bize gönderen gönderdi” deyip de eline, eteğine yapışınca, istemeye istemeye “eh!” demiş. O gün bugün tacın, tahtın başındaymış. Elinden geldiği kadar da memleketin ağzını, yüzünü düzenlemeye çabalıyormuş ama ille harama el uzatanlar oldu mu ne kadıyı bırakıyormuş, ne müftüyü...(Güney, 2008).

Yüz temel eser listesinde yer alan bir başka Türk masalı olan Havaya Uçan At kitabında da adalet değeriyle ilgili aşağıdaki metinler dikkat çekicidir.

...-Dünyada benim tek bir düşüncem var. Siz onu yeri ne getiremezsiniz: “Bir gün halife olmak istiyorum!”
 Halife Harun Reşid, Ebû Hasan’ın bu sözüne hayret ederek sordu:
 -Niçin halife olmak istiyorsun? Kendi işlerinle uğraşmak için mi, milletin işleriyle meşgul olmak için mi?
 -İkisi için de değil. Halife olduğum takdirde bu mahallede tanıdığım kötü adamların birkaç tanesini cezalandırmak için.
 -Nasıl olur? Yalnız bunun için mi halife olmak istiyorsun?
 -Evet. Bunun için halife olmak istiyorum çünkü bu kötü adamları cezalandırmanın başka çaresini göremiyorum. Mahkemelere başvursam, hakimler bu adamları serbest bırakırlar.
 -Öyle mi zannediyorsunuz?
 -Evet, bu mahallenin bir muhtarı var, kendisi o kötü adamlara elebaşılık ediyor. Mahallede oturan namuslu adamların aleyhinde sürekli dedikodu yapıyorlar... (Safa, 2000).

Adaleti sağlayamayan bir yönetici yüzünden dünyaya ilişkin bir hayal kuran kahramanımızın tek hayali halife olup adaleti sağlayabilmektir. Bu olaya baktığımızda toplumda görülen olumsuz şeylerin, olumlu şeyleri hatırlattığını söyleyebilir ve çocukları bu tür olumlu değerleri kazanıp, bunları uygulamaya yöneltecek bir algı kazanmalarını sağlayabiliriz.

...Ebû Hasan şu emirleri verdi:
 -Eski mahalleye adam gönderiniz. Orada mahallenin muhtarı var. Muhtarın dört tane arkadaşı bulunmaktadır. Bu adamlar mahalleye sürekli kötülük ediyorlar. Onları yakalat, her birine yüz sopa vurdur. Sonra hepsini yüzü koyun bir deveye bağlat. Bütün şehri dolaştır. Tellallar da beraber dolaşarak halka şöyle seslensinler:
 -İşte müminlerin emiri, halife hazretleri, Kûr’ân-ı Kerim’in emirlerini yerine getirmeyen kötü adamları böyle cezalandırır! Bütün bunları yerine getirdikten sonra o kötü adamları oturdukları mahallelerden çıkart, bir daha oralara ayak basmasınlar, aksi takdirde idam edileceklerini söyle. Zaptiye Nazırı:
 -Baş üstüne ey müminlerin emiri, diyerek odadan çıktı. Bir saat sonra gelerek dedi ki:
 -Ey müminlerin emiri, emirlerinizi harfi harfine yerine getirdim (Safa, s.22, 23).

...-Nasıl gitmedin? Bir gün bir gece seni aradım. Bulamadım. Hatta hizmetçileri sokağa salıverdim, gelen geçen bütün yolculara seni sordurdum. Hem dün bizim mahallede tuhaf bir şey daha oldu. Zaptiye Nazırı mahallenin muhtarını yakalattı, yanındaki dört adamla beraber kendilerine yüz sopa vurdurdu. Develere bağlayıp bütün Bağdat sokaklarını dolaştırdı. Keşke sen de olsaydın da bunları görseydin. Hain herifleri cezalandırdığı için hepimiz halife Harun Reşid hazretlerine o kadar dua ettik o kadar dua ettik ki... (Safa, 2000).

Yukarıda yer alan örneğimiz bir önceki masalın devamı olup, masalda adaletin sağlandığını ve bunu sağlarken de Kûr'ân-ı Kerim'in emirlerine göre hareket edildiğini görmekteyiz. Böylece adaleti sağlamada toplumun inancının önemli bir yeri olduğunun bu masalda vurgulandığını ifade edebiliriz.

Aşağıda yer alan örneklerde de haksızlık ve zalimlik yapan, adaleti gözetmeyen insanların düştüğü durumun anlatıldığını ve yine adaletin sağlandığını görmekteyiz.

...Hasan, cübbesini kız kardeşinin omuzlarına koyarak onu saraya götürdü. Doğruca üvey annesinin odasına gitti, tütsülü bir ağaçla kapısına vurdu. İçeri girer girmez, fena kadın iki kat eğildi yerlere sürtünmeye başladı nihayet bir kurbağa oldu. Sarayın mermer merdivenlerinden inerek bir ağacın altına gizlendi. Artık padişahın hanımı Hacer kurbağadan başka bir şey değildi. Padişah öldü, yerine Hasan geçti. Hatice sultan da Mahmut'la evlendi, güzel bir düğün yapıldı. Düğün günü çalgılar çalınır, şarkılar söylenir, herkes eğlenirken, fena Hacer kurbağa kılığında “vrak vrak” diye bağırıyor, ağlıyordu. (Safa, 2000).

Bir başka masal kitabı olan Yürekdede ile Padişah'ta ise adalet değerinin şu şekilde işlendiğini görürüz.

...Biz tekrar dönelim misafirlere.

Kim miymiş bunlar?

Tam da yedi kişi.

Meğer bunlar, kıyafet değiştirip halk içine çıkan padişahla vezirleri değil miymiş...

Bu padişah, geceleyin ışıkları ipil ipil yanan şehirde eğleşirmiş. Oradaymış sarayı...

...-Hele bir de civar köylere, kırlara, dağlara, yaylalara gidelim, acaba orada neler olur, ne iyilikler, hangi kötülükler döner de haberimiz olmaz, sonra da mesul olur, hesabını veremeyiz demişlermiş.

İşte böylece Yürekdedenin çadırını görmüşlermiş... Bir padişah ki âlem başına. Dost başına. Hatta düşman başına. Yani düşman bile olsa, kâfir bile olsa onun tahtı saltanatında rahat eder, huzur bulur, derman kazanır.

Bir padişah ki güzel, boylu poslu, aydınlık bakışlı. Biz diyelim Harun Reşid, siz deyin Fatih Sultan, onlar desin Sultan Süleyman, ben diyeyim Sultan Selim..

Ne güzel isimler bunlar...

Peki ya sahipleri... Hani o zamanlar oğullara, kızlara kızanlara, hep düşüne

düşüne, ölçe tarta, incelikle verilmiş isimler.

Demezlermiş hiç çocuklarına Gök, Kaya, Taş, çiçek miçek. Ya?

İlle de büyük, güzel büyüklerin isimlerini arayıp bulup verirlermiş ki onlar da onlar gibi dine, Peygambere sadık olsunlar, İslama hizmet etsinler..."

"Haydi, güle güle yolunuz açık olsun temiz gökler gibi.

-Haa dedi padişah, o şehirde bir büyük cami var. Yani Ulu cami derler. O camiye padişah her Cuma günü gelir, namaz kılar, hutbe okur, va'zu nasihat eder.

Halkı dinler. Bir ihtiyacı olanların, elinden geldiğince ihtiyacını giderir." (Zarifoğlu, 2011).

...Merhamet capcanlı bir kuştur insan kalplerinde. Bir ölçü, bir adaletli ki eşi emsali bulunmaz...

Hz. Ömer birini uzak bir vilayete tayin etmişti. O kimse göreve gitmek üzere Hazreti Halifeye vedaya gelince, onu, kucağındaki çocuğunu sevip okşarken gördü.

-Ya Ömer dedi, bu halinize taaccüp ediyorum. Şaşırıyorum. Ben hiçbir zaman çocuklarımı öpüp okşamadım.
 -Yaa, dedi Hazreti Ömer. O halde seni kadılık görevinden hemen geri alıyorum. Zira evlatlarına muhabbet göstermeyen, halka da göstermez. Çocuklarına merhameti olmayanın halka da merhameti olmaz.”(Zarifoğlu, 2011).

Bu masalda adalet ve merhametin birbirini tamamladığını görmekteyiz. Hayvana veya insana, kısacası tüm canlılara merhametle yaklaşan kişi elbette adil bir tutum sergileyecektir. Yine bu masaldan çıkarabileceğimiz bir başka ders ise özellikle toplumda liderlik vasfını yürüten kişilerin yani idarecilerin özellikle adil olması gerektiğidir.

Adalet değeri Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında aşağıdaki şekilde işlenmiştir.

...Gelelim hayın anaya... Keşişoğlu gelir bakar ki Kara Tavuk yenmiş, oğlanlar kaçmış... Kadına işi tasarladıkları gibi sona erdiremediği için kızar, küser gider... Aradan bir zaman geçen, kadının kocası Hacdan döner, bakar ki: Kara Tavuk elden çıkmış, oğlanlar çıkıp gitmişler. Adamcağız da bu hale yanıp yakılır, ama ne yapsın...
 ...Günün birinde o uzak memlekete padişah olan oğlan bir haberci gönderir, anasını babasını çağırır, ama bunların bu padişahın kim olduğundan falan haberleri yok... Padişah emir verir, kadının ifadesini aldırır, adamın ifadesini aldırır... Kadının kötü işleri ayan beyan ortaya çıkar, başını cellat ettirir. Babasına da her şeyi anlatır. Evlerinde ki aşçı kadını babasına alır. Kendisi de güzel bir kız alır. Kardeşini vezir yapar. Kır gün, kır gece düğün, şenlik ederler. Yer, içer, muratlarına geçerler... Siz de muradınıza erersiniz...(Boratav, 2006).

Adaletin yerini bulduğunu bir kere daha gözlemlediğimiz aşağıdaki metinler Sevdalı Bulut adlı eserde yer almaktadır.

...Bulut Ayşe kızın yatak odası penceresi önünde saz biçimini alıp bu ninniye her geceki gibi söyleyedsün, bahçeye, ayaklarının ucuna basarak Kara Seyfi girdi. Elinde kocaman bir bıçak, sağına soluna bakındı Kara Seyfi, fenalık yapmak isteyen insanlar hep böyle bakınırlar sağlarına sollarına, sonra başladı bıçağıyla bahçedeki çiçekleri kesmeye... Neyse lafi uzatmayalım. Kara Seyfi'nin bıçağı bir deve dikeninin boğazına dayandı. Devedikeni dile geldi, "Canıma kıyma," diye haykırdı, "bir gün sana yardımım dokunur." Kara Seyfi de devedikeni acıdığından değil ama bir gün işine yarar diye kesmedi onu. Bu sırada Ayşe kız, saz biçimini alıp ninni söyleyen bulutun ninnisiyle iyice uyuduğundan, bulut eski biçimini alıp tekrar gökyüzüne çıktı. Orda dolayları şöyle birden gözden geçirip tekrar kapının eşğine nöbet beklemeye inecekti... Hani bulutun da uykusu gelmişti ama gözlerini dört açarak yukardan bir de bahçeye baktı, Kara Seyfi'yi gördü. Herifin çiçekleri kestiğini gördü, kan tepesine çıktı bulutun, "Vay alçak!" diye haykırdı, hemen bir el biçimini aldı, yapıştı yanı başındaki ayın sapına. Ayın orak biçiminde olduğunu önceden söylemiştik. Bulut, ayın sapına yapışır yapışmaz, indi aşağı, aydan orağının ucunu daldırdı arkadan Seyfi'nin şalvarına, şalvarından da kaba etlerine. Kara Seyfi ne olduğunu şaşırırdı. Siz de olsanız şaşırırdınız. Döndü arkasına, buluttan ele, aydan orağa bıçağıyla karşı koymak istedi. Ama bıçak aydan orağın ağzına değer değmez sırça camdanmış gibi tuzbuz oluverdi. Bulut bıraktı ayın sapını, gökyüzüne çıktı. Ay aşağıda yeke yeke Kara Seyfi'yle

dövüşedursun, bulut gökyüzünde yıldızları koparıp koparıp aşağıya Seyfi'nin kafasına fırlatmaya başladı. Yerde ayın orağı, gökten yıldızların bombardımanı, baskının böylesine kim dayanabilir? Kara Seyfi tabanları yağladığı gibi, kuyruğuna teneke bağlanmış it gibi kaçıp gitti bahçeden...(Hikmet, 2005).

...Hey kardeşler, demiş, ben bir insanoğluna bana yaptığı iyiliğe karşılık on kat iyilik ettim, o bana sonunda nankörlük etti, demiş. Size geldim. Siz beni avutacak yerde benimle alay ettiniz. Ama işte siz de artık benim gibi kuyruksuzsunuz. Siz cezanızı çektiniz, Keloğlan da çeker elbet nankörlüğünün cezasını, hoşça kalın!...(Hikmet, 2005).

Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metinde de adaletin yerini bulduğu anlatılmaktadır.

...Keloğlan meselenin tümünü anlattıktan sonra başından kuzu işkembesini çıkarır. Güldükçe dudaklarından güller dökülür. Odanın içinde yürüdükçe halıların üstünde çayır çimen biter. Böylece Beyoğlu kendine yapılan oyunu anlar. Bunun üzerine Beyoğlu Hotlu Kız'la anasına sorar:

“Yeğîn at mı istersiniz, keskin kılıç mı?” der.

“Keskin kılıç düşman boynuna yeğîn ata biner de evimize gideriz” derler.

Hemen iki at getirtip Hotlu Kız'la anasını atların kuyruğuna sağlamca bağlarlar. Atlara birer kırbaç vurup, dağlara doğru salıverirler. Böylece kötüler kiskançlıklarının cezasını bulur...(Tansel, 2009).

4.2.11.Yeniliğe Açıklık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretim programlarında yer alan yeniliğe açıklık değerine belirlenen masal kitaplarımızda çok az değinilmiştir. Bu değer geçtiği metinler aşağıda yer almaktadır.

...-Bre beyim demiş, yalan borcum ne! Ben de az çok kaldırım çiğnedim ama doğrusu şu, koyunu diri, parayı geri getirme işine akıl, sır erdirememiştim. Adam sen de, deyip de kulağımın ardına da atamazdım ya bunu. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp deyip düştüm yollara... Şura senin, bura benim derken köyün birinde Allah bir kız çıkardı uğruma, meğer her sözün manası onun dilinin ucunda imiş. O söyledi ben yaptım... Gayri, kâhyalığı kime istersen ona ver. Ben bu yüzden yenir bir akıl öğrendim ya, bu bana yeter!...(Güney, 2008).

...Gel zaman, git zaman... Babaları bu dünyadan göçüp gidince, geçim derdine düşmüşler; öyle ya, Nalcı Baba'dan ne miras kalacak. Ne bir dağda bir avuç toprak bırakmış, ne bir bağda bir yeşil yaprak... Kara sabana koşulamadıktan geri, daha ne iş var ki, kolundan tutsunlar! Memleket dedikleri avuç içi kadar yer... Boşa koymuşlar, dolmamış, doluya koymuşlar almamış. Kara kara düşünüp dururken Mıstık:

-Ağa kardeşlerim demiş, siz varken bana söz düşmez ama biz burada ağzımızla kuş tutsak, gene emeğimizi ödemez. İyisi mi, gelin kısmetimizi başka yerde arayalım, dünya yıkılmadı ya!...(Güney, 2008).

Yukarıda yer alan metinler Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçmektedir. Aşağıda yer alan metin ise Havaya Uçan At masalında geçmekte olup,

insanların sadece insanlardan değil, doğadan ve hayvanlardan da öğreneceği yeni şeyler olduğunu kanıtlar niteliktedir.

...Sendebat, bu kadar kalabalık fillerden korktu. Fillerden en büyüğü, ağaca yaklaştı, hortumuyla ağacı yakaladı, o kadar müthiş bir kuvvetle sarstı, silkeledi ki, ağaç kökünden çıktı, Sendebat'ta yere düştü. Fil, hortumuyla Sendebat'ı belinden yakalayarak havaya kaldırdı ve koşa koşa götürmeye başladı.

Sendebat, mahvolduğunu zannetmişti. Fil, götüre götüre Sendebat'ı bir fil mezarlığına taşıdı, oraya bıraktı. Sendebat etrafına bakınca birçok fil ölüleri gördü anladı ki, fil onu bu mezarlığa ölü fil dişlerini toplasında diri filleri öldürmesin, diye getirmiş.

Sendebat, hemen bu ölü fillerin dişlerini söktü, ihtiyara götürdü, bu kıymetli eşyayı satarak çok para kazandılar. İhtiyar da Sendebat da çok zengin oldular... (Safa, 2000).

Yeniliğe açıklık değeri Arılar Ordusu adlı masal kitabında ise aşağıdaki şekilde işlenmiştir.

...Baltası dizinde soluklanmaya başladı. Uçup yanı başına geldim. Barışalım istiyordum.

“Sana katılmadım diye kızdın mı Bilgem?” diye sordum.

Suluk soluğaydı:

“Olup bitenleri anladınsa, bağışlamaya hazırım,” dedi.

“Anladım desem yalan olur,” dedim.

“Öyleyse, anlamadığın bir şey için sakın uzlaşma,” dedi.

“Anlat,” dedim. “Öğrenmeye açığım.”

“Ay biricik Hükümdar olabilir mi?” diye sordu.

“Hayır,” dedim.

“Neden?”

“Çünkü Güneş'i gördük sonra.”

“Bilmediğimiz daha pek çok güç olabilir mi Tek Kanatlı?”

“Olabilir.”

“Nasıl varacağız bilmediklerimize?”

“Nasıl varacağız Bilgem?”

“Bilgiyle Tek Kanatlım. Ama önce, birlik olmamız gerek. Yalan mı? Seninle bile anlaşamadıktan sonra...” (Yıldız, 2012).

4.2.12. Vatanseverlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlükte yurtseverlik ve insanların ülkelerine, topraklarına, yaşama biçimlerine vb. karşı olan sevgilerini yansıtan, değişik tarihsel dönemlerde değişik içeriği olan tutum olarak tanımlanan vatanseverlik değeri, toplumsal bir değer olduğundan kişinin hayatında önemli bir yer tutmaktadır. (www.tdk.gov.tr).

Vatanını, doğduğu yeri, kültürünü sevme ve koruma duyguları bu değerın kapsama alanındadır. Öğretim programlarında yer alan ve ders kitaplarında da üzerinde durulan bir değer olan vatanseverlik incelediğimiz kitaplarda şu şekilde işlenmiştir.

...Ebû Hasan bütün bunları son derece olağan bir tavırla karşılıyordu. O kadar ki, kendisine bakanlar daha çocukluğundan beri halifelik makamında bulunuyormuş gibi görürdü. Ebû hasan vezirleri dinledi. Milletın ve memleketin huzuru ve mutluluğu için o kadar güzel emirler verdi ki, bir teşrifatçı görünümünde orada bulunan Harun Reşid, bundan dolayı çok memnun oldu... (Safa, 2000).

Yukarıda yer alan Havaya Uçan At adlı masal kitabında geçen örneğimizde özellikle vurgulanan vatanını, memleketini sevmek ve bunun yanında vatan için çabalamak, memleketin hayrına olacak şekilde görevimizi yerine getirmektir.

Vatanseverlik değeri Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Bu metinde göze çarpan halkın mutluluğuna ve huzuruna değeri verilmesidir.

Padişah, Avcıoğlu'yla kızına, kırk gündüz, kırk gece düğün yapmış. Padişahlığı güveyisine bırakmış. Avcıoğlu, bu ülkede kötülerini, kent uğrularını, kır uğrularını temizletmiş. Halkın mutluluğu için düzenlik kurmuş. Onlar ermiş muratlarına, sizler çıkın tahtına (Tansel, 2009).

4.2.13.Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretim programlarında yer alan bir başka değeri olan kültürel değeri koruma ve geliştirme, gelenek ve göreneklerimiz, toplumsal yaşayışımızı, geçmişimizi gelecek nesillere aktaracak olan değeri. Tarihini ve kültürünü bilen çocuk toplumun yaşayışını daha kolay özümseyecek ve toplum içerisinde daha etkin bir birey olabilecektir. Bu nedenle bu değeri, çocuklara kazandırılması gereken önemli bir değeri olarak görmek mümkündür. İncelediğimiz kitaplarda bu değeri şu şekillerde işlenmiştir:

...Leğeni getirdi.
Hasan Dede kollarını çemredi geldi. Nine yavaş yavaş, kutsal bir is yapar gibi ibrikle döktü suyu Hasan Dedenin avuçlarına. Sıra ayaklarını yıkamaya gelince Hasan Dede ibriği aldı ayaklarını yıkadı.
Doğrulduğunda nine elinde havluyla belirmişti bile yanında...
İki seccade serdiler. Biri önde biri bir arsin geride...

...Ve Ayşe Nine çorbayı ocağa koydu.
Biraz sonra başladı besmele ile karıştırmaya.
Çorba fısır fısır kaynadursun Yürek Hasan Allah'a yalvardı durdu.
-Hâkimi mutlak sensin. Mal senin, mülk senin, mana senin. Ben günahkârı bağışla. Anamı, babamı bağışla. Ayşe kadınıma bağışla. Hâkimi mutlak sensin. Mal senin, mülk senin, mana senin...
Birlikte oturup bir kaptan çorba içtiler.

Tabağın dibini ekmekle bir güzel sünettlediler. Sofra bezine dökülmüş ekmek kırıntılarını bir bir bulup besmeleyle ağızlarına koydular.”(Zarifoğlu, 2011).

Yukarıda yer alan metinler Yürekdede ile Padişah adlı masal kitabına aittir. Bu metinlerde daha çok karı-koca ilişkisi ve ibadet gibi öğeler yer almaktadır.

Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında yer alan aşağıdaki örnekte hayvanlar konu edilmektedir. Burada işlenen kültürel bir değer olarak kabul edebileceğimiz nikah olgusudur.

...“Nereye gidiyorsun, Bokböceği?” demiş.

“Benim adım Bokböceği mi?”

“Ne ya?”

“Bürümceklî Bürce kadın, Tirinceklî Tirce kadın, nereye gidiyorsun Mercan kadın.”

“Bilemedik... Bürümceklî Bürce kadın, Tirinceklî Tirce kadın, nereye gidiyorsun Mercan kadın?”

“Kendime bir kocacık aramaya.”

“Bana vursana.”

“Senin kuyruğun uzun, beni döversin.”

“Hiç hanımlar dövülür mü? Dövmem seni. Hem de, yakında Beyoğlu'nun düğünü olacak. Pirinç pilavları, tatlılar getiririm sana.”

“Haydi varayım bari,” der Bokböceği. Sıçan hemen gider. İmamı, muhtarı bulur. Bir nikah kıyarlar. Bunlar artık ikisi bir arada geçinip giderlermiş...(Boratav, 2006).

Altın Işık adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metin, kültürel bir değer olarak kabul edebileceğimiz “kız isteme” olayı bu değerın işlenişine bir örnek olarak nitelendirilebilir.

...Ak Çiçeğin babası bu parlak karşılığa şaşırmişti. Kızını sağlıklı ve mutlu görünce çok sevindi. İkinci gün, padişah tarafından huzura davet edildi. Padişah, tüccara, birçok iltifatlarda bulunduktan sonra, Allah'ın emriyle kızını veliahda vermesini rica etti. tüccar, bu büyük nimeti ailesi için sonsuz övünç sayacağını bildirdi. Bir haftaya kadar düğün yapılmasına karar verdiler. (Gökalp, 2014).

Aşağıda yer alan Billur Köşk Masallarında geçen metinlerde özellikle kültürel değerlerimizden düğün, nikah, kız isteme geleneği, sadaka, ikram, misafirperverlik gibi öğelere vurgu yapılmaktadır.

...-Aman sultanım, gönlümün sultanı! Bütün kabahat bendedir, suçumu bağışlayın affedin. Birbirini seven hanım sultan ve şehzade helalleşip barışmışlar. Hanım sultan, şehzadeyi saltanat kayığıyla doğru saraya, padişah babasının yanına götürmüş. Olup bitenleri en başından bir bir anlatmışlar. Padişah hem olup bitenlere şaşırmış hem de kızının sevincini paylaşmış. Hemen o günden başlayarak düğün dernek kurulmuş. Fakirler doyurulmuş, giydirilmiş, sadakalar dağıtılmış. Yerli yabancı denilmeden herkese ikramlarda bulunulmuş. Ertesi gün nikah kıyılmış. Kırk gün kırk gece devam eden düğün ile onlar ermiş muratlarına...(Alangu, 2010).

...Sarayına dönen şehzade anasını kucaklamış, babasının elini öpmüş. Onlara gelin sultanı tanıtmış, olanı biteni anlatmış. Babası ile anası dinlediklerine hem şaşmış, hem sevinmişler. Bu sevinçle sarayda ziyafetler verilmiş; fakirler yedirilmiş, içirilmiş, giydirilmiş; sadakalar, bağışlar dağıtılmış. Yerli, yabancı demeden herkese çil çil altınlar saçılmış. Onlar ermişler muratlarına, darısı bizlerin başına...(Alangu, 2010).

...Bu sefer padişah: -peki öyleyse, kızın yetişmiş, büyümüş. Allah'ın emri, peygamberin kavliyle kızını istiyorum. Elbet kızını bana verirsin. Kötürüm tayı bu hale getirdi, kim bilir nice işleri yoluna koyar. Ben, bu kızda büyük hüneler gördüm, deyince kadıncağız sıkılmış, sıkışmış: - Aman padişahım, yaşlı bir dilenci kadının kızını almak size yakışır mı ki? Dünya âlem size ne der, diyerek işi zora koşmaya çalışmış. Padişah ise: - Para, mal, devlet hepsi yoluna feda olsun. Gönül rızasıyla olsun isterim, yoksa başka yol düşünürüz demiş. Kadıncağız korkuyla eve dönmüş. Eve gelir gelmez başlamış anlatmaya: - Aman kızım, şu tay yüzünden başımıza gelmeyen kalmadı. Padişah seninle evlenmek istiyor. Seni o kadar beğenmiş ki, ne dediysem caydıramadım. Sonunda işi zora bindirince, ben de korktum razı oldum. - Aman koca anacığım, atın geçtiği kapıdan ben de geçerim. Kismetimse uygun düşer. Kula, padişaha bakmaz, kismetse yan yana düşer. Sen hiç telaşlanma. Var git haber götür. Töresince işler yapılsın, düğün dernek kurulsun. Allah yardımcımız olsun. Yaşlı kadın saraya haber iletmış. Hemen düğün dernek kurulup hazırlıklar yapılmış. Kırk gün kırk gece düğün yapılmış...(Alangu, 2010).

Kültürel değerlerimizden olan düğün adetlerinin anlatıldığı aşağıdaki metin Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...Öte yandan gelin giydirilip kuşatılmış. Ak ellerine kınalar yakılmış. Cariyeler çevresinde dolanır. Naz Kız'ı bir eksiksiz süslerler. Gelin, duvağı başında, ayın on beşince durur. Kadınlar, kızlar, konakta çalıp oynarlar. Yatsıya doğru, gelini çeyiz sandığı üstüne oturtup çıkarlar...(Tansel; 2009).

4.2.14.Barış Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretim programlarında yer alan önemli değerlerden biri olan barış değeri, masal kitaplarında aşağıdaki şekilde yer almıştır.

Arılar Ordusu adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metin barış değerine örnek niteliğindedir.

...Baltası dizinde soluklanmaya başladı. Uçup yanı başına geldim. Barışalım istiyordum. "Sana katılmadım diye kızdın mı Bilgem?" diye sordum.
Soluk soluğaydı:
"Olup bitenleri anladınsa, bağışlamaya hazırım," dedi.
"Anladım desem yalan olur," dedim.
"Öyleyse, anlamadığın bir şey için sakın uzlaşma," dedi.
"Anlat," dedim. "Öğrenmeye açığım."
"Ay biricik Hükümdar olabilir mi?" diye sordu.
"Hayır," dedim.

“Neden?”

“Çünkü Güneş’i gördük sonra.”

“Bilmediğimiz daha pek çok güç olabilir mi Tek Kanatlı?”

“Olabilir.”

“Nasıl varacağız bilmediklerimize?”

“Nasıl varacağız Bilgem?”

“Bilgiyle Tek Kanatlım. Ama önce, birlik olmamız gerek. Yalan mı? Seninle bile anlaşamadıktan sonra...” (Yıldız, 2012).

Gerçek barışı çocuklar kuracak yeryüzünde diyerek, anlamlı bir şekilde barış değerinin aktarıldığı aşağıdaki metin Al’lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...Üçlerin üçü: Gerçek barışı çocuklar kuracak yeryüzünde... Kimse kimseye haksızlık etmeyecek. Gecesinde, gündüzünde, bayırında, düzünde ormanlar türetip, yokluğu, yoksulluğu kaldıracak delikanlılar, kızlar çalışıp yiyecek, başkasının emeğini sövmeyecek. Kavganın, açlığın adını bilmeyecek insanoğulları. Barış, dostluk havaca sarıp sarmalayacak yeryüzünü. Yalnız kızların oğlan kardeşleri, kız kardeşleri olmalı birkaç tane. Analar ikiz kız doğurmalı. Yıldız gözlü, ay yüzlü oğlanlar masallarca çoğalmalı. Ancak o zaman dirlik düzenlik bulutları mavi tüllerce kaplar yeryüzünü...(Tansel, 2009).

4.2.15.Aile Birliğine Önem Verme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Aile sevgisinin devamı olarak nitelendirebileceğimiz, toplumun en temel ögesi olan ailenin bir arada olmasını önemseyen bu değere öğretim programlarında özellikle yer verilmesinin aile birliğinin sağlıklı bir toplum oluşturmada en temel katkıyı sağlayacağına olan inançtan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Bu değer in öğrencilerde kazandırılması, sağlıklı bir toplumun temellerini atmaya oldukça katkı sağlayacaktır.

Aşağıda yer alan Altın Işık adlı masal kitabında geçen metinde aile birliğinin ve sevgisinin ön planda tutulduğunu görmekteyiz.

...Padişahla kadı efendi geldiler. Nilüfer, üvey annesinin kendisine ve kardeşlerine sanıl büyü yaptığını, kendisinin konuşmaması ve geceleri ayrık toplayarak sürekli gömlek örmesinin bu büyüleri bozmak için olduğunu söyledi. Kardeşleri de umumiyetle bu sözlerin doğru olduğuna şahitlik ettiler. Padişah, Nilüfer’in babasına haber göndererek Hanım Sultan’la beraber düğüne davet etti. Düğün sırasında ihtiyar baba evlatlarını tanıdı. Hain karısını boşayarak babasının evine gönderdi. Evlatlarına sarılarak gözlerinden öptü. Damadına da evlatlarını kurtardığı için büyük teşekkürler etti. Bundan sonra hepsi mutlu yaşadılar...(Gökalp, 2014).

Aşağıda Billur Köşk masallarında geçen metinde aile birliği bozulmasın diye bir evladın yaptıkları anlatılmaktadır.

...Gel zaman git zaman sünnet vakti gelmiş. Bahaneler bulup, sünneti epey bir vakit ertelemeyi başarmışlar. Ama padişah “Artık kocaman oldu, okula gidiyor. Yapalım sünneti” demiş. Sultan hanım, bir köşede ağlamaya başlamış. Bu sırada çocuk sultan anasının yanına gelmiş. Anasını böyle iki gözü iki çeşme ağlıyor görünce çok üzülmüş: -Aman anneciğim! Söyle bana, ne oldu sana? Böyle tenhalara çekilip, neden sık sık ağlarsın? -Ah benim güzel yavrum! Ben ağlamayayım da kimler ağlasın? Baban illa erkek çocuk isteyince, sen doğduğunda “Erkek çocuğun oldu” demiştik. Sonra da biliyorsun işte erkek gibi büyüdün. Şimdi de sünnet zamanı diye tutturmuş. Öğrenirse yaşatmaz bizi. -Sen hiç üzülme anacığım. Bunu bana söylediğin iyi oldu. Ben babamla konuşur, bir yolunu bulur erteletirim, demiş çocukcağız ve doğru padişah babasının yanına gitmiş. -Aman babacığım beni sünnet ettireceğinizi duydum. Ben daha sünnet olmak istemiyorum. -Bir tanecik oğlum, benim biricik şehzade evladım, sen ağlama hele. Bu yıl da kalsın bakalım. Gelecek yıl hayırlısıyla olur, diyerek okşamış çocuğu. Çocuk sevinmiş ve anasına koşmuş. -Aman anacığım, sil gözünün yaşını. Babamın gönlünü ettim. Seneye bıraktı sünneti. O zamana da bir yol buluruz...(Alangu, 2010).

Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metin ailenin farklı bir şey olduğu, aile bireyleri birbirlerine yanlış davranışlarda bulunsalar bile hâkim gelecek olan duygunun aile birliği olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca bu metinde aile sevgisi, hoşgörü ve affetmek gibi değerler de vurgulanmaktadır.

...Gayrı günlerini gün gecelerini gece etmeye başlamışlar ama büyük kardeşleri olsun ortancaları olsun, edip eylediklerinden öyle bir utanmışlar, öyle bir utanmışlar ki hani yer yarlısa yere gireceklermiş. Ama padişah yine de ele güne karşı:
-Tek param pul olsun da, kızlarım dul olmasın! diye, ikisine bir çift laf ederek:
-Be Allah’ın gafilleri, hiç mi feleğin aynasına bakmadınız? Sizde padişah olacak yüz, vebal taşıyacak omuz var mı ki, yağmur yağmadan sele gidiyorsunuz. İslâmın şartı beş; altıncısı da haddini bilmek! Bari şu ettiğini, ayağınıza dolaştıktan sonra olsun, haddinizi, hududunuzu bilin de, bir daha çizgiden dışarı çıkmayın, yoksa karışmam, küçük kardeşinizin kılıcı başınızın üstünde!” deyip, gönlünden kopsa da, kopmasa da birer beylik vermiş bunlara; Mıstık’ı da başlarına padişah yapıp köşesine çekilmiş. Cümle âlem ermiş muradına, biz çikalım kerevetine...(Güney, 2008).

...Çındıl pıt, der, açılır kapı ve hemen ikisinin de eline, eteğine varır:
-Ver elini öpeyim baba, der; öper Hılı’nın elini...
-Ver elini öpeyim ana, der; öper Dılı’nın eteğini ve oturur dizlerinin dibine:
-Tanımadınız mı beni, der; Keloğlan derler bana, her evin oğluyum ben! İlle ve lakin bundan gelir bir sizin oğlunuz olacağım; dediğiniz yerde ölüp, kal dediğiniz yerde kalacağım!
Hılı gözlerine inanamaz, Dılı kulaklarına:
-Aman oğul derler, biri boynuna sarılır; biri bağrına basar ve sonra Hılı, Dılı’ya döner:
-Gördün mü karıcığım. Öyle vermeyen Allah böyle verdi, hem öyle bir evlat verdi ki her eve nasip olmaz, bunun gibisi... Yaşarsak, elimize bir tas su verir; ölürsek, arkamızdan mevlüt okur; bizim de istediğimiz bu değil miydi, muradımız hasıl oldu işte, der, o günden sonra yer, içer; muratlarına geçerler; gökten üç elma düştü, biri bu masalı dizip koşana, biri okuyup dinleyene, birini de okudum, üfledim, insan çocuğumun ruhuna bağışladım...(Güney, 2008).

Yine Evvel Zaman İçinde adlı kitapta geçen yukarıdaki metinde aile bireylerinin zor günlerde de beraber olacakları vurgulanmıştır.

Aşağıda yer alan metin Havaya Uçan At adlı masal kitabında geçmektedir. Önemli olan aile bireylerinin mutluluğu ve bir arada olması, bu metinde vurgulanan temel öğedir.

...Bir zaman sonra, onlar da gözden kaybolmuştu. Yalnız, kazanlardan çıkan dumanlar gözükiyordu. Şehzade Sacir'le genç Sultan yine böyle dağların, tepelerin, bayırların üstünden uçarak Hint memleketine geldiler. Genç kızın babası da, bu olan şeyleri haber alınca Hint padişahının sarayında gelmiş, misafir, olmuştu. Oğlu ve kızı kaybolan iki padişah baş başa vererek, evlâtlarını nasıl arayacaklarını düşünüyorlardı.

Nihayet tahta atın üstünde, Şehzadeyle Sultanın geldiğini görünce bütün şehirden ve bütün saraydan sevinçli alkışlar yükseldi. İki padişah baba; saadetlerinden ağlayarak, hemen evlilik hazırlıkları yaptırtilar.

Bir ay sonra genç Şehzade ile genç Sultan evlendiler. Tahtadan at ne oldu? Diye sormayınız.

Bu kadar felakete sebep olduğu için Hint padişahı, bu atı parçalattı ve yaktırdı.

Bir daha hiç kimse, o ata benzer bir at yapamadı. (Safa, 2000).

4.2.16.Bağımsızlık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Bağımsızlık, sözlükte davranışlarını, tutumunu, girişimlerini herhangi bir gücün etkisinde kalmadan düzenleyebilen, özgür, hür olarak tanımlanan bağımsız kelimesinden türeyen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Bu değer eğitim programlarımızın nihai amacı olan, kendini gerçekleştiren birey yetiştirmeye doğrudan ilişkili bir değerdir. Bu değeri içselleştiren bireyler, hayatlarını kimseye bağılı olmadan yaşayabilir ve yaptıkları davranışların sorumluluklarını üstlenebilir. Bu değere sahip bireylerin diğer değerlerin de çoğuna da sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Bağımsızlıkla beraber özgürlük değerinin de işlendiği aşağıdaki metin Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...Bir ülkede, vaktin birinde, Avcıbaşı'yla karısı bir de oğulları varmış. İşi, gücü avcılıkmış adamın, evinin geçimini avladıklarıyla sağlarmış. Ona, buna el açmadan yaşayıp giderlermiş. Kuşların, hayvanların canını yakmak hiç güzel değil ama el eline bakmaya, köleliğe dayanamaz adam olan...(Tansel, 2009).

4.2.17.Bilimsellik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Bilimle ilgili, bilimsel olma durumu olarak tanımlanan bilimsellik değeri, çağımız dünyasında önemini hissettiren değerlerden biridir(www.tdk.gov.tr). Bu nedenle bu değerin bireyler tarafından içselleştirilmesi önem arz etmektedir.

Bilimsellik değerine örnek niteliğinde olan aşağıdaki metin Billur Köşk Masalları'nda geçmektedir.

...Bunları duyan dadı, yüreciği korkuyla çarpa çarpa padişaha koşup diz çökmüş. Olup biteni bir bir anlatmış. Padişahı almış bir telaş... Hemen hekimler, âlimler, bilgeler, hocalar çağrılmış. Kız yeniden muayene edilmiş, kitaplar karıştırılmış, araştırılmış, derin derin düşünölmüş, uzun uzun konuşulmuş. Sonunda bir kararda birleşilmiş...(Alangu, 2010).

Arılar Ordusu adlı masal kitabında bilimsellik değeri şu şekilde işlenmiştir.

...“Nasıl varacağız bilmediklerimize?”
“Nasıl varacağız Bilgem?”
“Bilgiyle Tek Kanatlım. Ama önce, birlik olmamız gerek. Yalan mı? Seninle bile anlamadıktan sonra...”(Yıldız, 2012).

4.2.18.Çalışkanlık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışkanlığın, gayretli, çalışmayı seven, faal olarak tanımlanan çalışkan kavramının değer olarak yansımaları olduğunu söyleyebiliriz. Hayatı devam ettirmede büyük kolaylık sağlayan bir değer olduğundan, bireylerin bu değeri içselleştirmesi önem kazanmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Altın Işık masalında geçen aşağıdaki metin tembellikten kurtulup çalışkan olan kahramanımızın sözlerinden alıntılanmıştır.

...-Padişahım! Beni tembellikten kurtarıp hiç yorulmaz bir adam haline koyan kızınızdır. O beni kendisine layık bir koca yaptı. Ben de ona ve size gayet değerli bir hediye getirdim: Dört seneden beri şehzadeyi bu halde bulduran sevgilisini getirdim, dedi...(Gökalp, 2014).

Aşağıda yer alan metinler Billur Köşk Masallarında geçmektedir.

...Kız da yoluna devam etmiş. Bir vakit sonra önüne bir saray çıkmış. Akşam vakti olunca bir köşede elbiselerini değiştirmiş, saray kıyafetlerini saklamış, gurbete çıkmış bir yolcu kılığına girmiş. Sarayın mutfağına girmiş. Bakmış ki, aşçı kan ter içinde bir o yana bir bu yana yetiştirmeye çalışıyor; yaklaşmış aşçıbaşının yanına:

-Aşçıbaşı, aşçıbaşı, görüyorum telaşınız çok. Beni yanımıza çırak alır mısınız, demiş. Aşçıbaşı bir yandan işine devam edip, bir yandan cevap vermiş:

-Görmez misin, işim başımdan aşkın. Bir de sen ayağımın altında dolaşma, deyip mutfaktaki hizmetlilere seslenmiş. Aman helvayı karıştırın, ciğeri yakmayın, haşlamanın altına odun atın. Aşçıbaşı mutfağın bir orasına bir şurasına gidip geliyormuş. Kızcağız bunların hepsini duymazlıktan gelip, oracıktan bir önlük kuşanmış. Beceriksiz yamakların arasına girmiş, az zamanda bütün işleri düzene koyuvermiş. Hızır gibi yetişmiş. Bir eli tatlıda, bir eli tuzluda; hepsinin ekşiğine yetişmiş. Tencereleri, kazanları, bir bir “Bu oldu, şu oldu, bu da pişti” diyerek ocaktan indirmiş. Aşçıbaşı birden ortalığın düzene girdiğini görünce sevinmiş, kızın sırtını sıvazlamış:

-Seni yamakbaşı, usta yaptım. Ellerin dert görmesin, kepečenden bereket taşsın...(Alangu, 2010).

...Al giysili hanım sultan da ağlaya ağlaya, doğru babasının sarayına dönmüş. Sabah olmuş, padişahın odasında toplanmışlar. Tabii genç şehzade, “ağlayan nar, gülen ayva” ağacını getirip çoktan padişaha teslim etmiş. Padişah bütün bu olup bitenlere çok memnun olmuş.

-Aferin oğlum, ayağına çabuk, aklına çevik, doğrusu pek becerikli bir yiğitmişsin. Kızımı vermek için sende uygununu bulamam. Artık naz da, niyaz da yeter olsun... (Alangu, 2010).

...Şehzade, hemen hamaratça işe girişmiş. Kısa zamanda işleriyle, sözleriyle kendisini sevdirmiş. Aradan birkaç gün geçmiş, bahçıvanbaşı bir demet gül toplayıp dışarıya çıkarken küçük şehzadeyi çağırması...(Alangu, 2010).

Aşağıda yer alan metinler Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçen çalışkanlık değerine ait metinlerdir.

...-Ağa kardeşlerim demiş; bu ekinler tırpan istiyor, tırpan desem el istiyor, emek istiyor ama, kim bilir eli mi değmedi, gücü mü yetmedi adamın. Her ne ise, yüzüstü bırakıp gitmiş. Kurda kuşa yem olacağına, gelin üçümüz üç elden biçelim. Helal süt emmiş birininse, gelir emeklerimizi öder elbet. Olur mu olur. Tarlanın bir başından girip, öbür başından çıkmışlar. Bir de nerde var, nerde yok; bir dev peyda olmamış mı? Üç kardeşin, üçünün de tüyleri diken diken olmuş ama dev;

-Hey insanoğulları! Ben her dağı aştım, her taşı taşındım, ama doğrusu bu tarla belimi büktü. Günlerdir gözlerim yolda, sizin gibi birini bekleyip duruyordum. Hakkımızı nasıl ödeyeceğim bilmem... diye yüzlerine gülünce, yüreklerine su serpilmiş.

Mıstık:

-Dev baba, demiş. İnsan dediğin kara gün dostudur, elinden geleni esirger mi; bir hakkımız varsa yerden göğe kadar helal olsun. Bizim istediğimiz güler yüz, tatlı dil...(Güney,2008).

...-Yapma kızım, etme kızım; yağmur yağmadan sele gitme kızım; ağzını hayra aç ki, hayır gelsin işine. Yoksa böyle ağrımayan başa yağlık bağlarsan, başını dertten kurtaramazsın sonra!”

Ana sözü yerde kalır mı;

Sülün kız bu kuruntuyu da yüreğinden atıp koşulacağı gibi koşulmuş işe; kara toprağı alın teriyle öyle bir yoğurmuşlar ki, aldıkları gövermiş gelmiş, dedikleri yeşermiş gitmiş; dağda, dağ olmuş; bağda da, bağ olmuş ya, insan buldukça bunar derler; sülün kız, şimdi de kendini bir tasa kaptırmasın mı!...(Güney,2008).

Çalışkanlık değerinin aktarıldığı aşağıdaki metin de Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...Öncelerin öncesinde, mavi urunun berisinde, ülkenin birinde bir bey konağı varmış. Oduncuyla karısı, bu konağa yakın, eski bir evde yaşarlarmış. Oduncu, çalışkan, iyilikçi, temiz yürekli bir adam (Tansel, 2009).

4.2.19. Dayanışma Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Dayanışma kavramı sözlükte “Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt.” olarak tanımlanmaktadır (2013, www.tdk.gov.tr). Toplumsal dayanışma ise “toplumun kurum ve kuruluşlarıyla ortak değerlerde birleşmesi ve birlikte hareket etmesidir.” (2013, www.dayanisma.nedir.com).

Dayanışma değeri, bireyden hareketle toplumu baz alan bir değerdir. Bireyin toplum içinde var olabilmesi, çevresine duyarlı bir vatandaş olabilmesi bu değer bireyde gelişmesine bağlıdır. Nitekim bu değer bireyin toplumdaki diğer kişilerle daha iyi ilişkiler geliştirmesine, ortak amaçlar için bireylerin bir araya gelmesine böylece toplum içinde güzel bir birlikteliğin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

Bireyde aileden sonra değerlerin gelişiminde en etkili kurumun okul olduğunu varsayarak, bu değer çocukların kişilik özelliklerinden biri olması için okul ortamı, öğretmen, öğretim programları, okunacak kitapların bu değeri geliştirir nitelikte olması gerekmektedir. Bu bağlamda 100 Temel Eser Listesinde yer alan masallar incelenmiştir. Aşağıda detaylı olarak bu metinlerin analizi yer almaktadır.

Aşağıda yer alan Havaya Uçan At adlı kitaptaki masallardan birinde bir adada mahsur kalan arkadaşların birbirleriyle dayanışma içerisinde davrandıkları, böylece zor durumdan kurtuldukları anlatılır. Aslında bu değer kültürümüzde önemli bir yeri vardır. Örneğin köylülerin hep beraber hasat kaldırdıkları veya kışlık ürünleri bir araya gelerek yaptıkları adına da imece dedikleri olay dayanışmanın kendisidir.

...Sendebat ve arkadaşları oradan çıktılar, sevine sevine kulübeye gelip uyudular. Sabahleyin hemen deniz kenarına koşarak, yeniden bir gemi yapmaya çalıştılar.

Üç dört gün sonra on kişi sığabilecek bir gemi yaptılar. Memleketlerine gitmek için yola koyuldular (Safa, 2000).

...-“Anam yok ki ağlasam; yazmasını yırtıp yaramı bağlasam; İlâhi kız, elin kolun dert görmesin.” Diye sızlanır. Bu sızlanış Kara kızın yarasına dokunur:

-“Eloğlu, sen anandan öksüzsen, ben de babadan yetimim; senin kolun kırıkta, benim de kanadım” der. Biri anasını anar biri babasını; biri öksüzlüğüne ağlar, biri yetimliğine... Bu gözyaşları, bir dert kardeşi yapar onları...

Günden sonra orada buluşur, orada dertleşirler, gün olur kız ona ana, gün olur, oğlan ona baba olur; doğrusu da bu ya, dağlar dayanmayan dertlere dayanılırsa, yine böyle dayanılır. O gün de böyle, yüz yüze gelirler ama göz göze gelemesler (Güney, 2008).

Yukarıda yer alan metin Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabına aittir. Buradaki dayanışma örneğinde anlatılan ise, dayanışma dediğimiz olgunun karşılıklı olmasıdır. Yukarıdaki örnekte de gördüğümüz gibi ortada bir yardımlaşma var ama karşılıklı bir yardımlaşma örneğinden bahsediyoruz. Bu durumdan yola çıkarak yardımseverlik, fedakârlık ve dayanışma gibi değerlerin birbiriyle çok yakından ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Aralarındaki fark dayanışmanın karşılıklı olması, fedakârlık ve yardımlaşma da ise bir karşılık beklenmemesidir.

Gündelik hayatımızda sıklıkla kullandığımız “Bugün bana yarın sana veya bugün sana yarın bana” anlayışını dayanışmanın bir yorumu olarak düşünebiliriz. Aşağıda Billur Köşk adlı masal kitabında geçen bir olay da dayanışmanın bu yorumuna başka bir örnek olarak kabul edilebilir.

...- İn misin cin misin? Gelin misin, kız mısın? Diye sorunca kız:

- Ne inim ne cinim. Senin gibi bir insanım, zavallı anamın bir tek kızıyım, demiş. Bunun üzerine oğlan: Peki ama buralara nereden geldin, diye sormuş. Kız:

- Çocukken her gün mektebe gidip gelirken, bu seyyah bir gün beni kandırıp buraya getirdi. Bana kendi istediği şeyleri okutmak istedi. Beni bu odaya işin başına oturttu. Bir daha da salmadı. Yıllardır bu mağarada esir yaşıyorum. Bak yiğidim, beni iyice dinel. İstedğini yaptırılmazsa getirdiği erkekleri öldürüyor, ona göre haberin olsun, dikkat et kendine. Bu seyyah, seni buraya getirdiğine göre, sana da bana yaptığı gibi istediği şeyleri öğretmeye çalışacaktır. Sakın onun okutmaya çalıştıklarını öğrensen bile belli etme. Sana ne okutursa okutsun, tersine oku. Yanılıp da doğru okuma, yoksa ikimiz de buradan kurtulamayız, diye cevap vermiş...(Alangu, 2010).

4.2.20.Duyarlılık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Padişahın derdine karşı duyarlı olan halkın ve sultana karşı duyarlı olan dadının anlatıldığı aşağıdaki metinler Billur Köşk masallarında geçmektedir.

...Ülkelerin birinde halkı tarafından sevilen, sayılan, şanlı, adil, cömert, güzel ahlaklı bir padişah varmış. Ülke barış içinde; halk mutlu, mesut hallerine şükrederek yaşamış. Ama padişahın büyük bir derdi varmış; çocuğu olmuyormuş, olsa da fazla yaşamıyormuş. İşte bu yüzden padişah hiç mutlu olamıyormuş. Halk da padişah için üzüyor, onun sıkıntısından kurtulması için dua ediyormuş...(Alangu, 2010).

...Dadısı gelmiş, odada bir karışıklık, hanım sultanda bir tuhafılık var. Anlamak için olayları, dört dönmüş hanımcığının etrafında. Bakmış, bakınmış, olmamış!

-A canım sultanım, hadi de bana ne oldu, diye sorunca Banu derin uykulardan uyanır gibi sıçramış:

-“Üst üste koyan, Üstüne çıkan, Camları kıran, Zavallı sultan!” benim. Bu dünyanın üstünde bambaşka bir dünya varmış. Parıltısı gözlerimi kamaştırdı. Güzelliği aklımı ve gönlümü aldı. Aman beni bu daracık yerden çıkarın, yoksa yaşayamam.

Bunları duyan dadı, yüreciği korkuyla çarpa çarpa padişaha koşup diz çökmüş. Olup biteni bir bir anlatmış. Padişahı almış bir telaş... Hemen hekimler, âlimler, bilgiler, hocalar çağrılmış. Kız yeniden muayene edilmiş, kitaplar karıştırılmış, araştırılmış, derin derin düşünülmüş, uzun uzun konuşulmuş. Sonunda bir kararda birleşilmiş... (Alangu, 2010).

Bilginin de hünerin de kimde bulunacağını bilinemeyeceğinden bahsedip, insanları küçümsemek gerektiğini de vurgulayan aşağıdaki metinde ustasının derdine duyarlık gösterip, bu derde derman bulmaya çalışan bir çirak anlatılmaktadır.

...Kuyumcuların hepsini bir telaş, bir üzüntü almış. Dalgın dalgın düşüncelere dalıp ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Çarşıdaki kuyumcuların hepsi gibi şehzadenin çirak olduğu kuyumcu usta da dalgın ve telaşlıymış.

- Aman ustam, nedir bu telaşınız, dalgın dalgın, dertli dertli düşünmenizın sebebi nedir? - Aman oğlum, git işine! Can alıp can veriyoruz zaten, elimden bir kaza çıkmasın. Dolaşma ayağımın altında.

- Aman ustam, şah ustam! Derdine demeyen, derman bulamazmı: danışmadan, sormadan yol, iz bulunmaz. Bilgi de, hüner de nerede gizli, kimse de saklı bilinmez. Karıncadan akıl alacak, uçan kuştan soracaksın, derler. Bir aksakallı ustasın, hor görme, küçümseme. Eziz geçme beni, Allah kuludur de, anlat derdini.

- İyi dedin, hikmetli söyledin de oğul, senin dediğin yolda gitmek için sabır gerekir. Hem de padişah fermanı ve cellat ensemblede olmasın gerek, dedikten sonra tek tek anlatmış saraydaki fermanı. Bütün kuyumcular ustabaşı sensin diye yapıştı eteğime, diye eklemeyi de unutmamış. Küçük şehzade, bira düşünüp inceden inceye gülümsemiş.

- Aman ustam! Ben de el yetmeyecek, hüner ulaşmayacak, altından kalkılamayacak işler sandım. Sen üzülme hiç! Bana pazardan bir kantar fındık, bir kantar da üzüm, kırk okka da mum alırsın. Gerisine hiç karışma. Kimseye de söz söyleme. Ben kırk güne kalmaz bunların hepsini hallederim. Hele sakalı akça, yüreği pakça, yaşlı koca ustam, sen sefana bak, demiş...(Alangu, s.72)

Duyarlı bir çobanın, Keloğlan'a verdiği öğütlerin yer aldığı aşağıdaki metin Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçmektedir.

...Çoban başını sallar:

-Keloğlan, der, sen başından büyük laf ediyorsun ama kazın ayağı öyle değil... Öyle olsaydı cümle alem Çıtırıtıl Bey için ah-ü zar eder miydi? Şimdi, sen de adam olayım dersen, ne nefsini kayır; ne de elalemnden kendini ayır, ağlayanla ağla; gülenle gül! Daha da yiğitsen, herkesin yorulduğu yere bir han yap. Dünya dönerse, ancak böylelerinin yüzü suyu hürmetine döner, der, birde Keloğlan döner, bakar ki, ne baksın! Görünürde, ne çoban var, ne sürü var...(Güney, 2008).

Havaya Uçan At adlı masal kitabında geçen aşağıdaki örnek metinde, yardıma muhtaç bir çocuğu görmezden gelmeyip duyarlı davranan Ahmet Efendi, karısı ve yardıma çocuğun arasında geçen konuşmaların yer almaktadır. Aynı zamanda yardımseverlik, şefkat, merhamet gibi değerleri de içerisinde barındırmaktadır.

...Bir gün akşam üstü, Ahmet Efendi evine gelirken, altı yedi yaşlarında bir erkek çocuğu kendisine yaklaşıp Ahmet Efendi'ye yalvardı:

-Bana acı karnım çok aç!

İyi adam gözlerinin yaşla dolduğunu hissetti... (Safa, 2000).

4.2.21.Estetik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretim programlarında yer alan değerlerden biri olan estetik değeri Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında aşağıdaki şekilde işlenmiştir.

...Ertesi gün okula gitti oğlan. Padişah, vezirleriyle gelip dikildi karşısına. Padişahın konuşması bitince, oğlan; sarayına kahve içmeleri için çağırıldı. Padişah ilkin oralı olmadı ya, oğlan ikinci kez söyleyince Padişah buyurdu: bütün komşular koşuldu. Padişah, vezirleri, askerleri... Oğlanla bilece sarayın önüne geldiler. Öyle bir saray ki, güzelliği anlatılamaz. Yapan ustası bulunmaz. Ordular girse boş kalır bir yanı. Tavlasında, her atın yeri, torbası hazırlanmış. Mermer masalara yemekleri konmuş askerlerin. Askerler yeyip içip dinlenedursun...(Tansel, 2009).

4.2.22.Misafirperverlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Aşağıda yer alan misafirperverlik değeri ile ilgili metinler Havaya Uçan At adlı eserde geçmektedir.

...-Ah babacığım... Bengal Hakanı'nın bir kızı var... Görsen ne iyi kız, ne iyi sultan. Bana acıdı beni teselli etti, günlerce beni sarayında besledi. Eğer o olmasaydı ben yabancı memlekette belki de açlıktan ölürdüm... (Safa, 2000).

...O sırada köprüden iki adam daha geçiyordu. Bu adamların elbiselerinden anlaşıldığına göre biri Musul tüccarlarından. Öteki de bu tüccarın hizmetçisiydi.

Delikanlı o iki adama yaklaşıp öndekini selamladı ve dedi ki:

-Efendim, öyle sanıyorum ki siz yabancısınız. Memleketimize yeni geliyorsunuz. İsterseniz bizim eve gidelim, misafirim olunuz.

Tüccar bu sözlere şaşırılmış gibi görünüyordu. Genç adam sözüne devam etti

-Adım Ebû Hasan'dır. Kendi malım olan bu evde oturuyorum. Her akşam evime bir yabancıyı davet etmek âdetimdir. Eğer bu davetimi kabul ederseniz çok memnun olurum.

Yabancı tüccar gibi görünen o adam gerçekte ünlü halife Harun Reşid idi. Yanına kölelerinden birini alarak şehri dolaşmaya çıkmıştı.

Kölesini çağırıldı, kendisini davet eden delikanlıya teşekkür etti. Beraber onun evine gitti.

Genç adam yemekte halifeye son derece güzel ikramlarda bulundu. En seçkin yemekleri çıkardı. Delikanlının annesi de gelerek misafiri güzel karşılamıştı.

Kadın da oğlu da misafirlerinin Harun Reşid hazretleri olduğunu bilmiyorlardı. Fakat bu yüce misafirin hali ve tavırları çok hoşlarına gittiği için kendisine büyük saygı gösteriyorlardı...

...Sözün kısası, arkadaşlarının hepsi bir zamanlar benim paramı yedikleri halde, o günden sonra benden yüz çevirdiler. Bu nankörlük beni çok etkiledi. Bir süre tek başıma ve arkadaşsız yaşadım. Sonra daha iyi bir hayat geçirmek istedim. Kendi kendime hiçbir arkadaşla konuşmamaya yemin ettim. Ama evime her akşam bir yabancıyı davet ediyor, geceyi onunla geçiriyordum. Misafirlerime iyi davranıyordum. Bu akşam size rastlamadan önce, bende misafir olarak kalan yabancılardan birçoğu yanıma yaklaşarak beni selamlamak istediler. Fakat ben sizi tercih ettim. (Safa, 2000).

Evine bilmeden halifeyi misafir olarak alan bir adamın anlatıldığı yukarıdaki metin misafirperverliğe güzel bir örnek oluşturmaktadır.

...Bir cuma günü üçü birden yemek yerlerken, kapı çalındı. İhsan kapıyı açmaya koştu ve geri gelerek dedi ki:

-Kapıya bir hacı gelmiş, misafir olmak istiyor.

Ahmet Efendi ve karısı iyi insanlar oldukları için misafiri içeri aldılar.

-Hoş geldiniz hacı efendi, dediler.

Hacının beyaz saçları ve beyaz sakalı vardı. Başında sarık, üzerinde maşallah vardı. İhsan yeni gelen misafire tabak getirip önüne koyarken, Emine de:

-Oturunuz dedi. Görüyorsunuz ki, biz bu evde yalnızız. Şehirden, pazardan biraz uzakçayız. Sizin gibi yolcu halindeki bir misafirle konuşmak bizi sevindirir, bize seyahatlerinizi anlatırsanız memnun oluruz... (Safa, 2000).

Aşağıda yer alan metinler Billur Köşk Masalları'nda geçmektedir. Bu metinlerde daha çok misafire nasıl davranıldığı, misafir için neler yapıldığı anlatılmaktadır.

...Lala bir filikaya binip, doğru gemiye gitmiş. Baştan aşağıya kırmızı kıyafetler içindeki tayfalar sıralanmışlar. Lalayı iskelede karşılayıp yukarıya almışlar. Hanım sultan da, yardımcısıyla beraber, kaptan kılığında lalayı karşılamış. Şekerler, şerbetler, oralarda bilinmeyen yemişler ikram edip güzelce ağırlamışlar lalayı. Lala, hepsi de birbirinden alımlı bu seçme insanların tatlı dillerine, güzel yüzlerine, ikramlarına hayran kalmış...

...Hanım sultan kayığı görünce hemen hazırlık yapmış. Tayfaların hepsine bu sefer sarı kıyafetler giydirmiş. Gemidekiler padişahı merasimle karşılamışlar. Kaptan kamarasına götürüp yer göstermişler. Şekerler, şerbetler, oralarda bilinmeyen yemişler ikram etmişler. Hal hatır sormuşlar, hoş sohbetler etmişler. Padişah, hepsi seçme alımlı, güzel insanların tatlı dillerine, şirin sözlerine, ikramlarına hayran kalmış. Bir gemi ki, her haliyle sultanlara layık... İçindekilerin davranışları da saray terbiyesinden seçkin bir örnek...

...Uzaktan kayığın geldiğini gören hanım sultan, tayfalarına bu sefer yeşil elbiseler giydirmiş. Hazırlıklar yapılmış. Şehzadenin kayığı gemiye yanaşınca törenle karşılayıp onu da kaptan kamarasına götürmüşler. Şekerler, şerbetler, oralarda bilinmeyen yemişlerden ikram etmişler. Şehzade sanki kendinden geçmiş! İlgiyi, ikramı hiç görmüyormuş...

...Oğulcuğunun bu sözlerini endişeyle dinleyen valide sultan durumun ciddiyetini anlamış. Almış hoş geldin hediyelerini, gitmiş komşu konağa. Konağa valide sultanın ziyarete geleceğini haber etmişler. Hazırlıklar yapılmış, valide sultan en güzel biçimde kapılarda karşılanmış. Valide sultanı, kapı önünden alıp odaya buyur etmişler. Oda kapısından girerlerken hanım sultan Banu, yerinden dört adım kalkmış, valide sultanı usulüne göre selamlamış. Ona uygun bir yer göstermiş. Halini hatırını sorduktan sonra, el çırpmış, hizmetlileri çağırarak, Ev sahibiyle ziyaretçi, ikram edilen turuncu şerbetini koklaya koklaya

yudumlamışlar. Etrafta tepsi dolaştıranlar ayrı, bardak toplayanlar ayrı, her birisi seçme, edalı, güzel kızlar dolaşmış. Düzen, usul, her şey saray terbiyesine layıkmiş...

...- Anacığım, sultan anacığım, benim kapağı yaldızlı, eşsiz güzellikte el yazması bir Kur'an'ım var. Al götür ona hediyem olsun. Belki bu sefer kitabın yüzü suyu hürmetine kötü davranmaz. Ana yüreği işte, valide sultan kendisine hiç alışık olmadığı şekilde davranılmış olsa da, oğlunun ricasını kıramamış. Komşu konağa yeniden misafir olmuş. Hanım sultan bu sefer valide sultanı odadan inip kapıda karşılamış. Valide sultanın koluna girip onu odaya kadar kendisi çıkarmış. Valide sultan bu sefer ki karşılamaya, ikrama şaşmış kalmış. Nihayet Kur'an'ı çıkarıp hediye etmiş. Kız kitabı almış, saygıyla öpmüş, alnına götürmüş...(Alangu, 2010).

Tanrı misafiri kavramından bahsedilen aşağıdaki metin Az Gittik Uz Gittik adlı eserde yer almaktadır.

...Kız gide gide akşamı ediyor. Geç vakit karşıdan birkaç evlik bir köy görmüş. "Bari şuraya gideyim de akşamı orada geçireyim," demiş. Oraya varınca bakmış bir evin önünde bir ihtiyar kadın.

-Nine, demiş kız. Ben Tanrı misafiriyim. Beni bu gececik evinde misafir eder misin? Ninenin de kimsesi yokmuş.

-A kızım, gel, demiş...(Boratav, 2006).

Zengin olan ailenin, yolcu ve gezginleri misafir edecekleri bir saray yaptırdığını anlatan aşağıdaki metin Altın Işık adlı eserde yer almaktadır.

...Bir gece, gelin hanım, kaynanasına;

-Bu güzel narlardan bir tanesini keselim de yiyelim, dedi. Bir nar getirerek kesti. Narın yapma olduğunu, içinin inci, elmas, yakut ve zümrütlerle dolu olduğunu gördüler.

-Bu narları saklayalım, dediler. Ertesi gün kestikleri nardan çıkan mücevherleri sattılar. Bunu parasıyla padişahın sarayına karşı güzel bir saray yaptırdılar. İçinde tekke gibi bütün yolcuların ve gezginlerin misafir edileceğini, nefis yemekler verileceğini ilan ettiler...(Gökalp, 2014).

4.2.23.Özgürlük Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Keloğlan Masalları'nda geçen aşağıdaki metin özgürlük değerini örnekler niteliktedir.

...Gel hele bakalım, oyunlu düzenli Keloğlan, artık seni azad ettim. Bu kadar us bahası yeter. Bundan böyle ortalığı karıştırma, ben dururken ortalığa düzen vermeye ceza kesip oyun kurmaya da kalkma, velhasıl önüme de, yoluma da çıkmaya kalkma; buyruk verip hüküm yürütmeye de girişme!" diye bir bir öğüt verip yol yordam gösteriyor. O da bir kenara çekilip kelini parlatmayacağına, kimseyle de çatışıp tepişmeyeceğine söz veriyor. Padişah'tır, bu Keloğlan'a bir ev, birkaç kese de altın bağışlıyor. Ana oğul evlerine çekilip bolluk içinde yaşa başlıyorlar. Keloğlan'ın bu çıkışı da böylece tatlıya bağlanıyor. Biz gelgelim başka oyunlarına (Alangu, 2009).

Özgürlük değerine örnek niteliğinde olan aşağıdaki metin Arılar Ordusu adlı masal kitabında geçmektedir.

...“İnsan, büyüklerinin kendi adına en iyi, en doğru biçimde düşündüklerine inanırsa, kölelikten kurtulamaz,” dedi. “Ben kurulu olandan, var olandan kuşkulanmayı, belki de mağarada yaşadığım için öğrenebildim. Mağaradan çıkıp mağaraya döndüğümde, bir yaşadım, bin düşündüm. Düşündükçe, sürü gibi güdülen çoğunluğun dışında kaldım. Dışında kaldığım için de olanı değil, olabileceği aradım. Dedim ya, bir görmeli, bin düşünmeli. Bir okumalı, bin düşünmeli...”(Yıldız, 2012).

Özgürlük değerinin aktarıldığı aşağıdaki metinler Al’lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...Balık birden bire dile geldi, yalvarmaya başladı oğlana:
“Aman yiğit, beni bırak, bu iyiliğin bir gün seni bulur...” diye yakarıp diller döktü. Özgürlüğünü istedi. Balıkçının oğlu, bu yalvarıp yakarmalara dayanamadı. Bütün iplerini çözdü, balık “esenlikle kal” diyerek atlayıverdi denize...(Tansel, 2009).

...Bir ülkede, vaktin birinde, Avcıbaşı’yla karısı bir de oğulları varmış. İşi, gücü avcılıkmış adamın, evinin geçimini avladıklarıyla sağlarmış. Ona, buna el açmadan yaşayıp giderlermiş. Kuşların, hayvanların canını yakmak hiç güzel değil ama el eline bakmaya, köleliğe dayanamaz adam olan...(Tansel, 2009).

4.2.24.Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Billur Köşk Masallarında geçen aşağıdaki metin sağlığın her şeyden önemli olduğunu anlatır.

...-A kızım, neler oldu da yarı yoldan dönüp gittin? Neden yorgan döşek yattın uzandın? – Aman efendim, köprüden geçerken yüzüme bir gül dikenini battı. Öyle canım acıyor ki, köprü de şehzade de sizin olsun...(Alangu, 2010).

Sağlık için dua eden kahramanlarımızı anlatan aşağıdaki metin Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçmektedir.

...-“Dileyin benden istediğinizi” demiş ama üç kardeş:
-“Bizim ne dileğimiz olacak padişahım, sağlığını dileriz.” Deyip başlarını önlerine eğmişler, velakin padişah:
-“Kızlarım sırta kadem bastığı gün, ahd üstüne ahd etmiştim, kim bulup da getirirse ona vereceğim diye... Vezir, vüzeranın sözüne uyar da bu andımdan dönersem, halka karşı yüzüm kara çıkar. O zaman hem dünyayı kendi elimle yıkmış olurum, hem de ahiretimi... Şimdi beni baba yerine kor da “He!” dersiniz, hem toy düğün edip, baş göz ederim sizi; bir gün gelir devlet kuşu da birinizden başına konar inşallah!” deyip, üç gün, üç gece mühlet vermiş, düşünüp taşınımlar diye...(Güney, 2008).

4.2.25. Sorumluluk Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sevdalı Bulut adlı eserde geçen aşağıdaki metin sorumluluk değerine bir örnek niteliği taşımaktadır.

...Birinci delikanlı yarı yolda, ikincisi yolun üçte ikisinde kalmışlarken, üçüncü delikanlı yürümüş. Susarmış, içmezmiş yoluna çıkan ışıltılı sudan; yorulurmuş, dinlenmezmiş elleri kınalı, gözleri sürmeli güzeller güzelinin dizinde... Yürümüş, yürümüş de yürümüş. Böyle yürüyen sona erer, oğlum.
Sen de onun gibi yorulmadan, sen de onun gibi inanarak yürü, oğlum. İnanan sona erer...(Hikmet, 2005).

4.2.26. Temizlik Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Billur Köşk Masalları'nda geçen aşağıdaki metin temizlik değerine bir örnek niteliğindedir.

...Kadıncağızın istediği yakacağı vermişler. Yaşlı kadın, torbasını doldurup evinin yolunu tutmuş. Bir çıkamaz sokaktaki tek odalı kulübesine gelmiş. Yakacakları evine bırakınca da kendince işler yapmaya çıkmış. Akşam olunca eve dönmüş, bir bakmış ki ev temizlenmiş, pırl pırl olmuş. Kadın şaşırılmış ama bunun sebebini çok da araştırmamış. Sevinmiş, yatmış, uyumuş...Sabah olunca kadın evden çıkmış. Mercan Kız yine işine gücüne bakmış. Evde bir güzel çalışıp yemekler hazırlamış. Akşam olmadan yine saklanmış. Kadın, eve gelince yine şaşırılmış ama ötesini kurcalamadan yiyip içip güzelce yaşamaya devam etmiş. En sonunda bir gün, "Bunları yapan becerikli, hamarat bir kızdır ama ne zaman gelir, kimdir?" diye düşünmeye başlamış. Evden çıkmış, arkadan dolanıp damdaki merdivenden yine eve girmiş. Kulübenin tavanındaki delikten evi gözlemeye başlamış. Kısa zaman sonra, kız ortaya çıkıp işleri yapmaya koyulmuş. Yaşlı kadın, onu görünce yavaş yavaş aşağıya inmiş. Kızcağız kadını karşısında görünce, ne yapacağını, nasıl saklanacağını bilememiş. Telaşlanıp heyecanlanmış. Yaşlı kadın;
– Hiç çabalama, saklanmak için çalışma kızım. Bak sen hamarat, becerikli, güzel bir kızsın. Ben de yalnız bir kadınıym, görüyorsun kimsem yok. Gel, benim kızım ol, beraber yaşayıp gidelim, demiş...(Alangu, 2010).

Temizlik değerinin anlatıldığı aşağıdaki metin Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında geçmektedir.

...Padişahla lalası kalkıp o memlekete gidiyorlar. Saraydan içer giriyorlar. Kız, babası ile lalasını tanıyor. Hemen emir veriyor:
"Çabuk bunları hamama götürünüz. Birisine padişah elbisesi, ötekine de vezir elbisesi giydirip buraya getiriniz."
Padişahla lalası korkudan titremeye başlıyorlar. "Acaba bize ne yapacaklar?" diye...
Uşaklar bunları hamama götürüp yıkadıktan sonra giydirip kızın odasına getiriyorlar. Hemen Sultan Hanım perdenin arkasından çıkıyor, Şehzadeyi işaretle, yerinden indiriyor... Lalasından ellerine sarılıyor, ellerini öpüyor...(Boratav, 2006).

Temizlik değerinin aktarıldığı aşağıdaki metin Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...Öte yandan ihtiyar kadının kızı çarşıya çıkar. Bir kuzu işkembesi alıp eve getirir. Güzelce temizledikten sonra onu başına geçirir, olur bir Keloğlan. Bir fakir çobanla giysilerini değiştirir, çoban kılığına girer. İhtiyar kadın bile tanıyamaz...(Tansel, 2009).

4.2.27.Cesaret Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Havaya Uçan At adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metin cesaret değerine örnek niteliğindedir.

...Cesur sendabat, bu hain devin her akşam bir arkadaşımı yiyeceğini ve sıra kendisine de geleceğini anlayarak arkadaşlarına ve kaptana dedi ki:
-Bu böyle olmaz... Aramızdan iki kişi mahvoldu. Biz, ne yapıp yapıp bu dev'i öldürmeliyiz...
...Akşam oldu, hava karardı. Müthiş bir gürültüden sonra, dev yine geldi...
...Sendebat, hemen yanına kaptanla arkadaşlarını alarak devin arkasından yürüdü.
Dev, bir ağacın altında gelerek uyumaya başlamıştı. Sendebat, elindeki büyük bıçağı hemen devin boğazına soktu koca dev, boğazından dere gibi kanlar akarak hırıldaya hırıldaya öldü, geberdi... (Safa, 2010).

Keloğlan Masalları'nda geçen aşağıdaki metin cesaret değerini anlatır niteliktedir.

...O, bunların kişiliğinde temsilen kötülükleri yenecek, ama Keloğlan bu işi kimsenin yardımı olmadan kendi çareleriyle başaracaktır. Keloğlan, en çetin koşullar altından bile pervasız olacak, kendine has zalim neşesini sürdürecektir (Alangu, 2009).

Cesaret ve özgüven değerinin birlikte işlendiği aşağıdaki metin Billur Köşk Masalları'nda geçmektedir.

...Bu sefer de küçük oğul girmiş babasının yanına:- benim padişah babacığım, elmalar oldu. Önceki senelerde olduğu gibi dev yine gelecektir. İki ağabeyim de denedi başaramadı. İzin verirsen bu gece ben bekleyeyim, demiş. Padişah: -İyi söylersin de oğlum, iki ağabeyim denedi bu işi yapamadı. Sen nasıl yapacaksın? İyice düşün, hakkından gelebilirsen ne mutlu, diye cevaplamış küçük oğlunu. Küçük şehzade de, hazırlıklarını yapmış. Zırhını giyip silahlarını kuşanmış. Gün batarken, has bahçeye inip elma ağacının yakınında beklemeye başlamış. Gece yarısı, bir gümbürtü, bir homurtu duyulmuş, korkudan bütün hayvancıklar saklanmış. Dev, geçtiği yerleri yıka döke varmış elma ağacının yanına. Başlamış, bir güzel, elmaları beşer onar yemeye. Şehzade yayını kurup, zehirli okunu devin başına nişan almış. Allah'a sığınıp, okunu bir atış atmış, dev olduğu yerde kalakalmış. Can acısıyla öyle bir bağırarak ki, ortalık gümbür gümbür inlemiş, oradan uzaklaşmış. Şehzade, gün doğarken ağaca yanaşıp bir kucak elma toplayıp, gitmiş babasının yanına. Padişah: - Hay benim küçük oğlum, aferin sana! Gözüpek, dayanıklı, cesur, güçlü, has yigitmışsin meğer. Dile benden ne dilersem, demiş...(Alangu, 2010).

Cesaret ve özgüven değerlerinin yine bir arada işlendiğini gördüğümüz aşağıdaki metin Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...Gelin kocasını bekliyor. Akşama doğru geliyor kocası. Karısı, halıyı sevmediğini, geri göndermesini istiyor ya, bu kez sözüne kulak asmıyor, padişah oğlu. Gece herkes uykuya gömülünce halı, Al'lıya dönüştürüyor kendini. Konaktakilerin uyanıklık özlerini topluyor. Bu özleri mavi kanatlı sinekler biçimine koyuyor, kavanoza kapatıyor bunları. Sonra geliyor Fırfırı'nın yanına:

“Haydi, kalk bakalım.” Diyor. Bunu gören Fırfırı korkuyor. Başlıyor kocasını dürtmeye, çimdiklemeye. Bir türlü uyandıramıyor. Bu konakta herkes uyanmaz uykularda. Fırfırı kalakalıyor. Al'lı, odanın ortasına kurduğu, su dolu kazanı gösteriyor:”Kendini, bana çok arattın. Haşlayıp yiyeceğim seni. Su kaynayana dek bir kahve pişir, bana.” Diyor. Fırfırı'nın pişirdiği kahveyi içtikten sonra:

“Gel bakalım, şu kazana gir” diyor.

“Nasıl girileceğini, sen bir göster de gireyim.” Diyor Fırfırı.

“Şöyle gireceksin” diye gösterirken, gelin; can korkusundan sıyrılıp yüreklenir, Al'lı'yı kazana iteleyiverir. O haşlandıkça odayı, konağı al ışıklar bürüyor. Böylece insan kılığındaki canavardan kurtuluyor dünya...

...Bütün kızlar, gelinler Fırfırı yürekli olsunlar. Dünyamız kötülerden kurtulsun. O ülkedekiler birlik, mutluluk içindeydiler. Oradan geliyorum, armağanlar gönderdiler hepinize (Tansel, 2009).

4.2.28.Affetme Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Billur Köşk Masalları'nda geçen aşağıdaki metin affetme değerine örnek niteliğindedir.

...Tam cellat işini yapmaya hazırlanmışken, şehzade konuşmaya başlamış:

- Devletli padişahım, şu iki ağabeyim ipimi bırakıp da beni kuyuya attılar. Allah yardım etti de, ne zorluklardan sonra kurtuldum...Neden sonra, padişah babası sormuş küçük oğluna:

- Ey oğlum, yiğit oğlum! Şimdi söyle bakalım, bu işleri nasıl yapalım? Bu zalim kardeşlerini cellada mı verelim, sürgün mü edelim diye sormuş.

- Bunlar töreleri aştılar, yapılmaz işler yaptılar ama öz kardeşlerimdir kıyamam. Büyük kızı büyük ağama, ortancayı ortanca ağama verin; küçük kız ta kuyunun içinden benim nişanlımdır. Düğün dernek bozulmasın, devam etsin. Sonra da ağabeylerime uygun yerlerde birer konak bağışlayıp da sürgüne gönderin. Ferman padişahımızdır!...(Alangu, 2010).

Arılar Ordusu masal kitabında geçen aşağıdaki metin affetme değerinin yanı sıra barıştan ve birlik olmaktan da bahsetmektedir.

...Baltası dizinde soluklanmaya başladı. Uçup yanı başına geldim. Barışalım istiyordum.

“Sana katılmadım diye kızdın mı Bilgem?” diye sordum.

Suluk soluğaydı:

“Olup bitenleri anladınsa, bağışlamaya hazırım,”...(Yıldız, 2012).

Kendisine yapılan tüm kötülöklere rağmen affetme erdemini gösteren kahramanımızın anlatıldığı aşığıdaki metin Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında geçmektedir.

...Padişahla lalası kalkıp o memlekete gidiyorlar. Saraydan içer giriyorlar. Kız, babası ile lalasını tanıyor. Hemen emir veriyor:

“Çabuk bunları hamama götürünüz. Birisine padişah elbisesi, ötekine de vezir elbisesi giydirip buraya getiriniz.”

Padişahla lalası korkudan titremeye başlıyorlar. “Acaba bize ne yapacaklar?” diye...

Uşaklar bunları hamama götürüp yıkadıktan sonra giydirip kızın odasına getiriyorlar.

Hemen Sultan Hanım perdenin arkasından çıkıyor, Şehzadeyi işaretle, yerinden indiriyor...

Lalasından ellerine sarılıyor, ellerini öpüyor.

“Bu benim velinimetim lalamdır, diyor Şehzadeye; bu da gururuna kapılmış bir padişaktır ve benim babamdır. Ben bir rüya görmüştüm: Babam tahtından inmiş, çok sefalete düşmüş, sonra benim sayemde gene memleketinin padişahı olmuştu rüyamda... Ben bunu kendisine anlatınca gazaba geldi, beni cellatlara teslim etti, öldürülmeme emir verdi. Lalam beni öldürmek için dağ başına götüren cellatların ayağına kapandı, kırk yıllık emeği mahsulü, varını yoğunu onlara verdi, beni azat ettirdi. Ben ölünceye kadar lalama minnettar kalacağım. Ama bu da babamdır, elbette onu da affetmem gerekir.” (Boratav, 2006).

Affetme değerinin Altın Işık adlı masal kitabında aşığıdaki metinde nasıl işlendiğini görmekteyiz.

...Gülsün Hanım “...Güzel ruh güzel yüz ile beraber olursa, nimet nimet üstüne demektir. Şimdi şehzadem, senden bir şey soracağım. Bir nar tanesinden dolayı beni affedecek misin?”

Şehzade, “Hayır, asla af isteyecek benim. Çünkü sana bu kadar eziyetleri çektirdim. Seni bu kadar hakaretlere uğrattım. Bilmem sultanım, bu kötülüklerimi sen affedecek misin? (Gökalp, 2014).

Affetme değerinin doğruluk değeriyle beraber işlendiği aşığıdaki metin Al’lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...“Sakin bir daha yalan söylemeyin. Doğruluktan ayrılmayın. Kimseye kötülük etmeyin. Duyar, bilirsem külünüzü savururum. Şimdilik ikinizi de bağışladım...”(Tansel, 2009).

4.2.29.Eğitime Verilen Önem Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Altın Işık adlı masal kitabında geçen aşığıdaki metin eğitime verilen önemi anlatmaktadır.

Bir mezarın yanına oturmak istedi. Fakat, kalbine bir bağınlık geldiğinden cansız gibi yere serildi. O bağın yatarken, yanındaki mezardan bir kapak açıldı. Genç bir şehzade meydana çıkarak, zavallı Ayşe’yi kolları arasına aldı. Mezarın içine götürdü, mezarın içi bir türbe gibi genişti.

Orada ellerinde kitap, kağıt, kalem beş altı çocuk derslerine çalışıyorlardı. Şehzade, bunlara dedi ki, "Kendime bir yoldaş, size de bir anne getirdim." Çocuklar sevinçle bu anneye baktılar." Çok güzel bir anne!" dediler. Ayşe Sultan bu mezarın içinde dört ay baygın kaldı. Şehzade emzikle ağzından süt akıtarak onu besliyordu. Bir gün Ayşe gözlerini açarak etrafına baktı. Karşısında şehzade ile çocukları gördü. "Siz kimsiniz? Burası neresidir?" dedi. Şehzade dedi ki: "ben senin gibi insan soyundan bir şehzadeyim. Adım Peltan Bey'dir. Peri padişahı çocuklarını okutmam için beni büyüleyerek bu türbenin içine hapsedmiş. Burada işim gücüm, şu gördüğün çocuklara ders vermektir." (Gökalp, 2014).

Aşağıda yer alan metin de Altın Işık adlı masal kitabında geçmekte olup, eğitime verilen önemi anlatır niteliktedir.

...Fakir bir babanın üç oğlu vardı. Büyük oğlunu dışından, tırnağından arttırarak eğitime göndermişti. Bunu bir ilim adamı yapacaktı (Gökalp, 2014).

4.2.30.Vefa Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Vefa değerine örnek olarak aktarabileceğimiz metin Sevdalı Bulut adlı masal kitabında geçmektedir.

...Padişah kızını verdi delikanlıya. Zaten bizimkisi kızın da çoktan hoşuna gitmişti. Kırk gün kırk gece düğün yapıldı. Oğlan düğünden sonra, öldürdüğü devin sarayına gitti, orda kendisine Allem Kallem oyununu öğreten kızı da aldı getirdi şehre, onu da evlendirdi. Eşeğini de unutmadı. Bir güzel ahır yaptırdı ona, emekliye çıkardı...(Hikmet, 2005).

4.2.31.Merhamet Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Hayvanlara karşı gösterilen merhametin anlatıldığı aşağıdaki metin Sevdalı Bulut adlı eserde yer almaktadır.

...Tüccar razı olmuş. Beş yük odunu almış, beş altın vermiş Keloğlan'a.

Beş altını alan Keloğlan hemen koşup anasına:

-Ana, ana, işte sana beş altın. Biriyle eve erzak al, biriyle kendine üst baş edin. Sonra git saraya, padişahın kızını iste bana, demek istemiş. Bunları söylemek için de yola koyulmuş. Yolda bir adama rastlamış. Adam bir kediyi suda boğmak üzereymiş.

Keloğlan:

-Kıyma kediciğe, amca, demiş. Sat bana, kaç para istersen vereyim.

-Bana bir altın ver, ben de kediyi bırakayım," demiş adam.

Keloğlan bir altın vermiş adama. Kediyi kurtarmış elinden. Salıvermiş hayvanı. Ama kedi Keloğlan'dan ayrılmazmış. Takılmış Kel'in peşine.

Kedi arkada, keloğlan önde şehre doğru giderlerken, karşılarında bir koca kişi çıkmış. Bunun elinde bir köpek varmış. Köpeği öldürmek üzereymiş. Keloğlan:

-Kıyma köpeciğe, amca, demiş. Sat bana, kaç para istersen vereyim.

-İki altın ver, ben de köpeği bırakayım, demiş ihtiyar.

Keloğlan iki altın vermiş ihtiyara. Köpeği kurtarmış elinden. Salıvermiş hayvanı. Ama köpek Keloğlan'dan ayrılmazmış. Takılmış Kel'in peşine.

Köpek arkada, onun önünde kedi, kedinin önünde Keloğlan şehre doğru giderlerken karşılarına bir kocakarı çıkmış. Kocakarı bir yılanı öldürmek üzereymiş. Keloğlan ona da iki altın verip kurtarmış yılanı ölümden. Yılan da takılmış Keloğlan'ın peşine. En arkada yılan, onun önünde köpek, onun önünde de kedi. Kedinin önünde Keloğlan tutmuşlar şehrin yolunu. Keloğlan hem yürür, hem düşünürmüş:

-Altı aylık emeğimin karşılığı beş altını kaçırdım elden. Adam sen de... Üç can kurtardım ölümden...(Hikmet, 2005).

4.2.32.Allah İnancı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Her şeyin Allah'tan geldiğini, yaptığımız her davranışın bir izne tabi olduğunu ve bu iznin bize Allah tarafından verildiğini anlatan aşağıdaki metin Serçekuş adlı masal kitabında geçmektedir.

...Yaradanın buyrukları da bir nimettir. Emirleri, yasakları ve izinleri. Eğer bize izinleri olmasaydı ne yapardık. Yemek içmek. Sevinmek gülümsemek. Ok atmak güreşmek. Evlenmek. Yürümek. Oturmak uyumak çalışmak. Ve daha milyonlarca izin (Zarifoğlu, 2005).

Allah İnancı'nı anlatan aşağıdaki metin Altın Işık adlı masal kitabında geçmektedir.

...Bir padişahın hiç çocuğu olmuyordu. Bir sabah, namazdan sonra Allah'a yalvardı: "Allah'ım, bana bir evlat ver. Hanım Sultan, bir yılan doğursa bile razıyım! Bu duadan sonra, çok geçmedi; Hanım Sultan gebe kaldı (Gökalp, 2014).

Allah İnancı'nın Kelime-i Tevhid ve namazla anlatıldığı aşağıdaki metin Yürekdede ile Padişah adlı masal kitabında geçmektedir.

...Bedende akıl yerini alır almaz, ağızdan dökülen, akla ilk gelen kelime: Eşhedü en lâ ilâheillallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve rasuluhu...

Yine su yine ibrik.

Yine abdest yine namaz.

Bir kez kibleye yönelen derin dikkat, değişik mekanın verdiği enerjilerle dolu.

Simdi kavrayış başka.

Bakış zinde.

Namaz daha geniş.

Yürekdede öyle bir:

Allahuekber diyor Ayşe Nine bir darbe yemiş gibi sallanıyor. Deve inim inim inliyor. Bütün böcekler birden susuyor. Şehrin ışıkları tümünden kararıyor ve fakat onun üzerine doğru başka bir ışık yağmaya başlıyor.

Selam. Selam selam. Selam selam selam.

Yayıyor, sağa, kâinatın öte ucuna kadar ve sola kâinatın öte ucuna kadar.

Selam. Selam selam selam selam selam selam (Zarifoğlu, 2011).

Allah İnanıcı'nın şükürle beraber aktarıldığı aşağıdaki metin de Yürekdede ile Padişah adlı masal kitabında geçmektedir.

...Yürekdedeyle Ayşe Ninenin bir eşekçikleri varmış. Çok uzun yıllar hizmet etmişler birbirlerine. Derken, bir gün ahıra girmişler ki, eşekçiğin nalları havada. Hani ayıp olmasa, nalları dikmiş diyeceğiz. Yürekdedeyle karısı üzülmüş yakınmış ama:
-Takdiri İlahi deyip teselli bulmuşlar. Elbet demişler gerekse bize bir yük taşıyan, Allah bir tane daha kısmet eder (Zarifoğlu, 2011).

Başta gelen her şeyin Allah'tan geldiğini anlatan aşağıdaki metin Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçmektedir.

...-Gördün mü karıcığım. Öyle vermeyen Allah böyle verdi, hem öyle bir evlat verdi ki her eve nasip olmaz, bunun gibisi... Yaşarsak, elimize bir tas su verir; ölürsek, arkamızdan mevlüt okur; bizim de istediğimiz bu değil miydi, muradımız hasıl oldu işte, der, o günden sonra yer, içer; muratlarına geçerler; gökten üç elma düştü, biri bu masalı dizip koşana, biri okuyup dinleyene, birini de okudum, üfledim, insan çocuğumun ruhuna bağışladım (Güney, 2008).

4.2.33.Ahret İnanıcı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Yürekdede ile Padişah adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metin Ahret İnanıcı'na vurgu yapmasının yanı sıra cennet kavramına da vurgu yapmaktadır.

Bakalım sonu nasıl gelmiş konuşup kelime üleşmenin..?
-Söyle yürüyüp bir su bası mı arayalım canım, yoksa suyumuz yeter deyip kalalım mı burada?
-Nasıl emredersen, istersen ben gidip bir bakayım, sen yorulma, yol arkadaşım, dünya arkadaşım...
-O nasıl bir söz hanım, Allah öte dünyada ikimizi de bir arada dilesin isterim...
-Ah pîrim orada beni ne edeceksin, yasım basım bir hayli, bilirsin Efendimiz “cennete yaşlı kadınlar giremeyecek” demiş.
-Kime demiş?
-Yaşlı bir kadına demiş...
-Kadın ne yapmış?
-Üzülmüş.
-Sonra ne demiş Efendimiz?
-Bakmış ki üzülüyor, ilave etmiş: “Çünkü oraya herkes erkek veya kadın gencecik girecek...(Zarifoğlu, 2011).

Ahret İnanıcı'nın anlatıldığı aşağıdaki metin Keloğlan Masalları'nda geçmektedir.

...Yürümüş gelmiş, bir çeşmenin başına oturmuş. Derin düşüncelere dalmış. Düşünde büyük, her yanı ağaçlarla dolu, yemyeşil bir bahçeye girmiş. Yerlerde diz boyu yoncaları, çayırıları, arıklardan, çeşmelerden akan suları bir yana koymuş, bir inek, gelmiş de yerde sırtüstü yatan yaşlı bir adamı saçını sakalını, ot yerine çekip çekip koparıyor, yiyor,

gözlerini de su yerine sömürerek içiyormuş. Keloğlan bu adamın yanından durmuş da, şaşmış kalmış:

“Hey koca baba, bu ne hal, ne hikmettir ve de bunun manâsı nedir?” diye sormuş. Yerde sırtüstü yatan bu yaşlı adamcağız, dertli dertli içini çekmiş:

“Gele git gel, gele git gel de, söylerim oğul!” demiş. Bu Keloğlan biraz daha yürümüş... Bir ağacın yanında yatmakta olan bir köpek görmüş de, yaklaşmış. Yan gelmiş sessizce yatıyor. Soluk alıp verdikçe şişkin karnı inip kalkıyor, karnındaki yavruların hırlamaları duyuluyormuş...

“Bu ne hal, ne hikmettir, acaba bunun manâsı nedir?” diye söylenmiş. Ağaçtan kısık, boğuk bir ses gelmiş:

“Hele git gel, hele git gel de, söylerim oğul!” demiş. Keloğlan biraz daha yürümüş. Öteyi beriyi dolanıp yoklayarak gitmiş. Dolaşmış. Bir adam görmüş. Bir domuzun ipinden tutmuş, part part edip yerleri, gübreleri burunladıkça, çekip zaptetmeye çalışıyormuş. Keloğlan orada dikilip kalmış, şaşmış, afallamış da, kendi kendine:

“Bu ne haldir, ne hikmettir, acaba bunun manâsı nedir?” diye söylenmiş. Bunun üzerine nereden geldiği belli olmayan kısık, boğuk ses:

“Hele git gel, hele git gel de, söylerim oğul!” demiş. Keloğlan biraz daha yürümüş. Öteyi beriyi dolanıp yoklayarak gitmiş, dolaşmış. Bir köşede üç tane kara kazan görmüş. Ortadaki kazan kaynıyor, öteki iki kazan da birbirlerine su aktarıyorlarmış. Keloğlan orada dikilip kalmış, şaşmış, afallamış da, kendi kendine:

“Bu ne haldir, ne hikmettir, acaba bunun manâsı nedir?” diye söylenmiş. Bunun üzerine nereden geldiği belli olmayan kısık, boğuk ses:

“Hele git gel, hele git gel de, söylerim oğul!” demiş.

Keloğlan biraz daha yürümüş. Öteyi beriyi dolanıp yoklayarak gitmiş, dolaşmış. Tam bu sırada ağaçların altından bir kadınla bir erkek yürüyerek gelmişler. Bunlar, padişahın anası ile babası imişler. Keloğlan’ı görünce, onu, oğullarının gönderdiğini anlamışlar. Padişah anası da:

“Biz hayattayken, işlediğimiz günahların, ettiğimiz kötülüklerin cezasını çok çekmiştik. Ama şimdi de kötü bir oğul yetiştirip dünyanın başına belâ ettiğimiz için cezasını kat kat burada çekiyoruz. Git, bütün bunları oğlumuzla anlat. Dünyada insanlara, burada da bize ne kötülükler ettiğini. Bizi burada gördüğünü söyleyince sana inanmayacaktır. Kendisine, oturduğu tahtın altında bir küp altın olduğunu söylersin!” demiş ve parmağındaki elmas yüzüğü çıkarıp nişan diye Keloğlan’a vermiş. Karı koca ortadan kaybolmuşlar...(Alangu, 2009).

Masalın devamında ise gördüğü garip hallerin sırrına vakıf olur Keloğlan, tüm sırlar da dünyada yapılan davranışın ahirete yansımalarını anlatmaktadır.

4.2.34.Fedakarlık Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Fedakarlık değerinin anlatıldığı aşağıdaki metin Sevdalı Bulut adlı masal kitabında geçmektedir.

...Ak güvercin sordu Ayşe kıza: “Ayşem, dedi, kederin nedendir?” Ayşe kız cevap verdi: “Bulutçuğum çiçeklerimi, beni, hepimizi kurtardı ama kendi yok oldu. Feda etti canını hepimiz için. Ben kederlenmeyeyim de kim kederlensin?” Ayşe kız içini çekti, ela gözlerinden inci gibi yaşlar döküldü havuzun sularına. Tavşan, “Kederlenme boşuna, Ayşe kız,” dedi. “İyi insanlar, iyi hayvanlar, iyi bulutlar hiçbir zaman kaybolmaz. Seven ölmez. Bak hele havuza!” Ayşe kız bir de ne görsün? Demin yağın yağmurla ağzına kadar dolan havuzun üstünden mavi bir buğu yükseliyor güneşin altın ışıkları altında.

Sözü uzatmayalım, arası çok geçmeden gökyüzünün maviliğinde, bulut belirmeye başladı yine, tam da eski halini alınca, yukardan Ayşe'ye baktı, bahçeye baktı, kocaman bir ağız oldu, yayıldı, gülümsedi, böylece de iyiler iyilik buldu. Ney ülkesinde kötüler çektikleri cezasını. Dervişin ney ile anlattığı masal da burada bitti, derviş de neyini koltuğuna sıkıştırıp gitti (Hikmet, 2005).

Yardımseverlikle beraber fedakarlığın işlendiği aşağıdaki metin, Havaya Uçan At adlı masal kitabında geçmektedir.

...Eve biraz güler yüz, biraz neşe gelmişti. Bununla beraber kaybolan küçük kızın adı her gün anılıyordu. Annesi babası yavrucağı hiç unutmuyorlar, onu düşündükçe ağlıyorlardı. Emine'nin yüzü buruşuyordu. İhsan annesini (Emine'ye anne diyordu) çok üzüntülü buluyor, fakat çok seviyordu. İhsan büyüdü, on beş yaşında bir delikanlı oldu. Kaybolan zavallı çocuğun ne olduğunu anlamak ve onu anasına babasına kavuşturmak için hayatının yarısını feda etmeye hazırdı. (Safa, 2010).

4.2.35.Dua Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Duanın Allah'a edileceğini, karşılığının ondan bekleneceğini anlatan aşağıdaki metin Yürekdede ile Padişah adlı masal kitabında geçmektedir.

...Güneş battı batacak. Yürekdede acele hazırlandı, asayı eline aldı.
-Güzel hanımım dedi, sadece Allah'tan dileyince bol bol verir. Ancak bu kadar yük, böyle bir servet üzerimizdeyken uyursak belki basımız belada. Uyumak var uyanmamak var. Sonra Allah bize sormaz mı nettiniz diye. Onun için hemen şehre iniyorum. Fakir fukarayı toplayıp getireyim. Hepsini üleştiririm yoka yoksula da üzerimizde kalmasın (Zarifoğlu, 2011).

Dua değerini örnekler nitelikte olan aşağıdaki metin de Yürekdede ile Padişah adlı masal kitabında geçmektedir. Ayrıca bu metinde nezaket, saygı, muhabbet gibi öğelere de rastlamaktayız.

...Hasan Dede kollarını çemredi geldi...Yürek Hasan havluyu alırken dua ediyordu karısına:
-Hatun, Allah senden razı olsun. Tuttuğunu altın etsin, hayretsin, sana öte dünyada güzel amellerini yoldaş etsin. Can yoldaşım, gül yanaklım..
-Eksik olma, Allah senden de razı olsun. Sana layık olamıyorum, yaslandım, çöktüm, kusura kalma (Zarifoğlu, 2011).

Sevdalı Bulut adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metin dua değerine örnek niteliğindedir.

...“Haydi yolun açık olsun, evladım, demiş. Sen bizim şehir halkını devden, benim yavrularımı yilandan kurtardın. İyilik ettin. İyilik bulasın.”
Delikanlı dönmüş kardeşlerinin yanına. Kızlarla ve üç hezaran bülbülle babalarının evine gelmişler. Baba iyileşmiş bülbüllere kavuşunca. Delikanlılarla kızların düğününü yapmışlar. Düğün kırk gün kırk gece sürmüş (Hikmet, 2005).

Az Gittik Uz Gittik adlı masal kitabında geçen aşağıdaki metin dua değerini aktarmaktadır.

...Yıllar geçer, çocuklar büyümüş, on iki on üç yaşlarına girmişler. Bir gün Derviş bunlara der ki: “Ey oğlum, kızım. Benim vadem yetti, ben öleceğim. İşte şurada çiftem, şurada balık tutacak ağım. Size benim bırakacak başka mirasım yok. Ben yattıkça siz safa-yı hatırla yaşayın... Haydi, şimdi biriniz mezarımı kazın, biriniz suyumu ısıtın. Beni yıkayın, gömün... Başınız sıkıya geldiği zaman başucumda dua edersiniz, Allah da size yardımcı olur.”(Boratav, 2006).

Çok sevdiği kızını dualarla uğurlayan bir babanın sözleri olan aşağıdaki metin Billur Köşk Masalları’nda geçmektedir.

...-Kızım, sultan kızım! Bir derdin var elbet. Ne olduğunu bilemiyorum, ama hissediyorum. Git, sağlıcakla dönüp gelesin. Dikkatli olasin. Gözlerimizi yollarda koymayasın, diyerek kızını alnından öpmüş. Hayır dualar edip uğurlamış...(Alangu, 2010).

Bir babanın evlatları için ettiği dua, Evvel Zaman İçinde adlı masal kitabında geçmektedir.

...Gayrı günlerini gün gecelerini gece etmeye başlamışlar ama büyük kardeşleri olsun ortancaları olsun, edip eylediklerinden öyle bir utanmışlar, öyle bir utanmışlar ki hani yer yarılrsa yere gireceklermiş. Ama padişah yine de ele güne karşı:
-“Tek param pul olsun da, kızlarım dul olmasın!” diye, ikisine bir çift laf ederek:
“Be Allah’ın gafilleri, hiç mi feleğin aynasına bakmadınız? Sizde padişah olacak yüz, vebal taşıyacak omuz var mı ki, yağmur yağmadan sele gidiyorsunuz. İslâmın şartı beş; altıncısı da haddini bilmek! Bari şu ettiğini, ayağınıza dolaştıktan sonra olsun, haddinizi, hududunuzu bilin de, bir daha çizgiden dışarı çıkmayın, yoksa karışmam, küçük kardeşinizin kılıcı başınızın üstünde!” deyip, gönlünden kopsa da, kopmasa da birer beylik vermiş bunlara; Mıstık’ı da başlarına padişah yapıp köşesine çekilmiş. Cümle âlem ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine (Güney, 2008).

Dua değerinin işlendiği aşağıdaki metin Al’lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir.

...“Haydi oğlum,” dedi, “işlerin kolay olsun. Güle güle git...” diye sevincini belli etti dede...(Tansel, 2009).

4.2.36.Sözünde Durma Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözünde durma değerinin aktarıldığı aşağıdaki metinler Al'lı ile Fırfırı adlı masal kitabında geçmektedir. Sözünde duran kişinin her zaman kazandığını metinlerden anlamaktayız.

“Oğlum,” dedi dede, “sen cadı kötülüğüne uğramışsın. Gel bu işten vazgeç, o Yelkısrağı’dır, ne kimse tutabilir ne de götürebilir...”
 “Dedeciğim,” dedi oğlan, “şimdiye del hiç sözümden, uğrumdan dönmedim. Senin yardımınla yakalarım onu da...”(Tansel, 2009).

...Oğlan, Dünya Güzeli’nin babasından izin alır. Karısıyla atlanırlar, düşerler yola. Günün birinde devin konağına ulaşırlar. Dev:
 “Yiğit, sözünü tuttun, istediğimi yaptın. Gidebilirsin...” der ya, oğlan, karısını bırakıp gitmez...(Tansel, 2009).

Yüz Temel Eser listesinde yer alan 11 adet yerel masalın incelenmesi sonucunda, değerlere göre incelenen metinler yukarıda yer almıştır. Bu metinlerin hangi değeri aktardığından detaylı bir şekilde bahsedilmiştir. Bu veriler ışığında yerel masalların hangi değerleri barındırdığı aşağıda verilmektedir.

1-Altın Işık: Bu eserde 11 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; özgüven, sabır, affetme, yardımseverlik, misafirperverlik, çalışkanlık, sevgi, barış, aile birliğine önem verme, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, Allah inancı. Bu masal kitabından daha çok aile birliğine önem verme ve sevgi değerinin kazandırılmasında yararlanılabilir.

2-Arılar Ordusu: Bu eserde 9 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; sevgi, yeniliğe açıklık, barış, özgüven, özgürlük, cesaret, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, dayanışma, yardımseverlik. Bu masal kitabında yardımseverlik, dayanışma ve özgüven değerleri çok sık yer almaktadır. Bu nedenle bu değerlerin öğretiminde bu eser ön planda tutulabilir.

3-Az Gittik Uz Gittik: Bu eserde 11 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; kültürel değerleri koruma ve geliştirme, adalet, doğruluk, yardımseverlik, sevgi, dürüstlük, saygı, affetme, dua, temizlik, misafirperverlik. Bu masal kitabında daha çok

vurgulanan değer adalet değeridir. Adalet değerinin öğretiminde bu eserden faydalanılabilir.

4-Billur Köşk Masalları: Bu eserde 20 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; dayanışma, duyarlılık, hoşgörü, sevgi, saygı, çalışkanlık, aile birliğine önem verme, misafirperverlik, toplumsallık, sabır, sağlıklı olmaya önem verme, temizlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, yardımseverlik, bilimsellik, dua, affetme, merhamet, cesaret, adalet. Bu masal kitabı birçok değeri içerdiğinden, değerler öğretiminde faydalanılacak önemli eserlerdendir.

5-Evvel Zaman İçinde: Bu eserde 16 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; doğruluk, dürüstlük, yeniliğe açıklık, çalışkanlık, adalet, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, sevgi, saygı, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, sağlıklı olmaya önem verme, duyarlılık, dayanışma, dua, Allah İnancı, özgüven. Bu masal kitabı bireyin gelişiminde oldukça önemli değerleri içerdiğinden değerler öğretiminde rahatlıkla faydalanılacak eserlerden biridir.

6-Havaya Uçan At: Bu eserde 18 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; çalışkanlık, yardımseverlik, misafirperverlik, aile birliğine önem verme, sevgi, adalet, toplumsallık, vatanseverlik, özgüven, çalışkanlık, dayanışma, yeniliğe açıklık, sabır, duyarlılık, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, saygı, cesaret, fedakarlık.

7-Keloğlan Masalları: Bu eserde 13 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; özgüven, özsaygı, cesaret, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, özgürlük, Allah inancı, Ahiret inancı, çalışkanlık, sevgi, kültürel değerleri koruma ve geliştirme. Keloğlan Masalları'nın diğer masal kitaplarından farkları bulunmaktadır. Bu kitapta kahramanımız Keloğlan, durmadan haksızlıklar, kötülükler yapan kimselerin karşısına pervasız bir atılganlıkla çıkmakta, iyisini ve kötüsünü ayırmadan onlara, kullandıkları aynı silâhla mukabele etmektedir. Keloğlan masallarında kurnazlık, hilekârlık gibi olumsuz davranışlarla da karşılaşmaktayız. Bu nedenle bu kitabı tavsiye ederken bu durumları göz ardı etmemek, okutulduğu takdirde de olumsuzluk ifade eden davranışların yanlış olduğuna vurgu yapmak gerekmektedir.

8-Sevda1ı Bulut: Bu eserde 11 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; özgüven, doğruluk, adalet, fedakârlık, cesaret, yardımseverlik, vefa, dua, çalışkanlık, sevgi, kültürel değerleri koruma ve geliştirme. Belirlenen değerlerin öğretiminde bu eserden faydalanılabilir.

9-Serçekuş; Bu eserde 8 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; cesaret, özgüven, yardımseverlik, Allah inancı, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, toplumsallık, umut, birlik- beraberlik, sevgi.

10-Yürekdede ile Padişah: Bu eserde 17 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; aile birliğine önem verme, yardımseverlik, sevgi, saygı, misafirperverlik, sabır, Allah inancı, Ahiret inancı, sağlıklı olmaya önem verme, ibadet, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, dua, nezaket, muhabbet, şükür, adalet, toplumsallık. Daha çok din ve hayat ilişkisini örnekleyen metinler içeren bu masal kitabı, değerler öğretimi kapsamında faydalanılacak en önemli eserlerden biridir.

11-Al'lı ile Fırfırı: Bu eserde 22 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır; sevgi, doğruluk, yardımseverlik, cesaret, özgüven, çalışkanlık, sorumluluk, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, adalet, misafirperverlik, sabır, sözünde durma, barış, dua, özgürlük, temizlik, arabuluculuk, vatanseverlik, affetme, merhamet, bağımsızlık, estetik. Birçok farklı değerin bir arada olduğu metinler içeren bu masal kitabı değerler öğretiminde faydalanılacak önemli eserlerdendir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.SONUÇ

Bu araştırmada Hayat Bilgisi ders kitapları (1,2,3. Sınıf) ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretime yönelik olarak tavsiye edilen Yüz Temel Eser listesindeki on bir yerel masal kitabı, İlkokul Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmiştir.

Ders kitapları ve masal kitapları ilköğretim çağı çocuklarına yönelik olduğundan, çocuk ve kitap hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızda ilk olarak değer kavramına değinilmiştir. Bu bağlamda değer nedir, değerın önemi nedir, değerlerin özellikleri, değer- eğitim ilişkisi, değerler eğitimi, değer eğitiminde temel ilkeler, değer eğitiminin gerekliliği anlatılmıştır. Daha sonra değer aktarımında önemli bir yere sahip olan edebi eserlerin çocuklar için önemine yer verilmiştir. Buna ilişkin olarak değer eğitiminde çocuk edebiyatının, ders kitaplarının, yüz temel eserin ve masalın yeri nedir sorularına da cevap verilmiştir.

İncelenen eserlerin içerik çözümlemesinden elde edilen veriler ışığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Ders kitapları ve yerel masal kitaplarının hemen hepsinde doğrudan ya da dolaylı olarak ahlaki ve sosyal değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Kitaplar Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerler bağlamında incelenmiş, yapılan incelemeler sonucunda tespit edilen değerler ve Hayat Bilgisi öğretim programının kapsamı dışında kalan olumlu değerler de ayrıca belirtilmiştir.

Hayat Bilgisi ders kitaplarında en fazla sevgi değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu değerın dışında özsaygı, hoşgörü, toplumsallık ve saygı değerlerinin de

en fazla yer verilen değerlerden olduğu görülmüştür. Ders kitaplarında doğruluk, barış, ve dürüstlük değerlerinin en az yer aldığı tespit edilmiş olup bunların dışında kalan, Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan tüm değerlere de yer verildiği görülmüştür.

Hayat Bilgisi dersi özelinde yapılan alanyazın incelemesinde bu çalışmaya benzer bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Ancak Kuş, Merey, ve Karatekin (2011) çalışmasıyla sonuçlar bağlamında örtüşmektedir. Kuş, Merey, ve Karatekin (2011) çalışmalarında ilköğretim 4 ve 5. sınıf kitaplarında en sık vurgulanan değerler duyarlılık, vatanseverlik, sorumluluk, sevgi ve dayanışma olduğunu, en az vurgulanan değerler ise temizlik, dürüstlük ve hoşgörü değerler olduğunu tespit etmişlerdir. Bu bağlamda her iki çalışmada da sevgi değerinin en çok yer verilen değerlerden olduğu, dürüstlük değerinin ise en az yer verilen değerlerden olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen masal kitaplarında en çok yer alan olumlu değerler sevgi, yardımseverlik, saygı, adalet, çalışkanlık, doğruluk, dürüstlük, sabır, aile birliğine önem verme, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, özgüven ve sorumluluk sahibi olmak olarak tespit edilmiştir. İncelenen eserlerde özsaygı, vatanseverlik, barış ve toplumsallık değerlerinin az yer aldığı tespit edilmiştir.

Ders kitaplarında olumsuz değerlerin yer almadığı, olumsuz değerlerden bahsedildiği durumlarda da bun değerlerin olumsuz olduğuna vurgu yapılarak amaca hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Masal kitaplarında yapılan incelemeler sonucunda tespit edilen olumsuz değerler ise şunlardır; aldatmak, bencillik, cimrilik, dedikodu, dış görünüşe göre değer biçme, gösteriş yapmak, hırsızlık, kıskançlık, kibir, yalan söylemek, korkaklık. Masal kitaplarında olumsuz değerlerle ilgili bunların yanlış olduğuna dair vurgular yapılmamaktadır. Bu nedenle bu olumsuz değerlerle ilgili olarak bir yetişkin tarafından, kitabı okuyan çocuğa bilgilendirme yapılmalıdır.

Bunların dışında masal kitaplarıyla ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır;

- Tespit edilen ahlaki değerlere bakıldığında çoğunun tüm dünya için evrensel ve temel değerler olduğu görülmektedir. Eserlerin hemen hepsinde olumlu

ahlaki değerler övülürken, olumsuz ahlaki değerlerin eleştirildiği görülmektedir.

- Eserlerin hemen hepsinde bir takım dini değerler de konu edilmektedir. Eserlerin hepsinin Türk eseri olması dolayısıyla ortak bir dini değer paydası altında toplanan bu değerlerin içeriklerinin de birbirine yakın olduğu görülmektedir.
- Eserlerin tümü dikkate alındığında, genel olarak işlenen dini değerler şunlardır; Allah inancı, peygamber inancı, melek- şeytan, Ahiret inancı, dua- beddua, yemin, ölüm, şükür, dini terimler ve dini semboller ve batıl inançlar.
- Türk masallarında din olgusu hak din olarak İslam'ın gösterilmesi ile sunulmaktadır. Tanrı inancı konusunda Türk eserlerinde Kur'an ile birebir örtüşen Allah tasavvuru karsımıza çıkmaktadır. Allah'ın tek, soyut, merhametli, koruyucu, affedici, güçlü, her şeyin kaynağı oluşu gibi yönlerine okuduğumuz eserlerde atıf yapılmaktadır.
- Peygamber inancıyla ilgili olarak incelediğimiz eserlerde; peygamber inancı Hz. Muhammed'e olan sevgi, saygı ve onun sünneti olarak yer almıştır.
- Ahiret inancı eserlerde fazlaca yer verilen dini bir değerdir. Cennet, cehennem, hesap, gibi kavramlar da Ahiret inancı içerisinde vurgulanmıştır. Ahiret inancını daha çok adalet değeriyle beraber yer aldığı tespit edilmiştir.
- Dua, incelediğimiz eserlerde yaşayan ve ölenler için yapılması iyi olan etkisi büyük manevi bir güç olarak karsımıza çıkarken, beddua da aynı şekilde duası makbul kişilerce ya da mazlumlardan edilince geçerli olan, adaletin yerini bulması için yapılan, daha çok kötü duygular içeren sözler olarak karsımıza çıkmaktadır.

- İncelediğimiz eserlerde insanların doğru söylediklerinin bir ispatı olarak yemin ettikleri görülürken, bu daha çok Kur'an üzerine yemin etmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca eserlerde yalandan yemin etmenin yanlışlığına da değinilmektedir.
- Ölüm konusu hayatın değişmez bir kanunu olarak, incelenen eserlerde yer alan bir temadır. İncelediğimiz eserlerde ölümün Allah tarafından geldiğine, herkesin ölümü tadacağına, ölüm sırasında ve sonrasında Allah'a sığınılması gereğine vurgu yapılmaktadır.
- Şükür, kişinin sahip olduğu nimetler için yaratıcısını unutmayıp, onu anmasını ifade eden bir kavram olarak incelediğimiz eserlerde yer almıştır.
- İncelediğimiz eserlerde ayrıca besmele, namaz, seccade, ezan, abdest, cami, sadaka, Kur'an, hoca, dini değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Masal yoluyla çocuklara sunulan eser kahramanları çocuğun özdeşim kuracağı bir model olarak çok özeldir. Bu yüzden çocuklara okutulacak eserlerde, kahramanların sahip olduğu ahlaki değerlerin nitelikleri çok iyi belirlenmelidir. İncelediğimiz eserlerde yer alan karakterler doğal ve örnek alınabilecek özelliklerle tasvir edilmiştir.

Genel olarak yazarlar eserlerini oluştururken; değerleri aktarmak gibi bir amaç gütmeyiz. Önemli olan eserin ortaya çıkmasıdır. Yazılan eserin konusu amaç iken eseri oluşturan diğer öğeler tamamlayıcı olmaktadır. Bu açıdan yaklaştığımızda eserlerde yer alan değerler de tamamlayıcı öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelediğimiz eserlerde de bu durum tespit edilmiştir. Bu nedenle değerler eğitimi adına okutacağımız eserlerin konu olarak değerleri ön plana çıkaran eserler olmasına ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak; değişen ve gelişen değerler dünyasında çocukların kültürlerinden beslenen değerlerin aktarımında bu eserler gerekli olmakla birlikte, yeterli olamamaktadır. Bu bağlamda çocuklara sadece 100 Temel Eser listesinde yer alan

kitapları okutmak veya çocukları bu kitapları okumaya yönlendirmek, çocukların değerleri içselleştirmesi ve hayatında yaşaması adına yetersiz kalmasına neden olabilir. Tüm bunlardan yola çıkarak değerleri anlatmayı amaç edinmiş farklı kitapların da çocuklara okutulmasıyla değerleri kazanmalarına destek sağlanabilir.

İncelenen ders kitaplarının Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan bütün değerleri kapsadığı ancak bu değerlerin dışında kalan birçok değeri barındırmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle ders kitapları Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerleri aktarmada yeterli olmakla beraber bunların dışında kalan değerleri aktarmakta yetersiz olmaktadır.

MEB'in 2004 yılında tavsiye ettiği Yüz Temel Eser'deki yerel masalarda ise Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerlerin tamamının etkili bir şekilde işlenmediği tespit edilmiştir. Bazı değerlerin sıklıkla yer aldığı, bazı değerlerin ise bir-iki örnekle sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu nedenle özellikle az yer alan değerlerin geliştirilmesinde Yüz Temel Eser listesinde yer alan masal kitaplarıyla sınırlı kalınmamalıdır. Az yer alan değerlerin tespiti yukarıda yapılmıştır.

Bunun yanı sıra Yüz Temel Eser listesinde yer alan masal kitaplarında, Hayat Bilgisi öğretim programında yer almayan birçok farklı değerlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle yerel masalların değerler öğretimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

MEB'in 2004 yılında tavsiye ettiği Yüz Temel Eser'deki yerel masalların her biri bütün değerleri kapsamadığı için bir masalla bütün değerler kazandırılmaz. Ancak değerlerin yoğunlaştığı eserler iyi tespit edilirse her masalın değerler eğitimine katkı sağlayacağı da söylenebilir. Bunun yanı sıra yerel masal kitaplarının, bütün değerlerde geçerli olmamakla beraber, değerler öğretiminde kullanılabileceğini söyleyebiliriz. Masalların hangi değeri daha çok kazandırabileceğine yönelik tespitler yapılmıştır. Yaptığımız tespitlerde, incelediğimiz masallar için sadece verilen değerlerin aktarılabilmesi yönünde bir durum anlaşılmamalıdır. Birçok değerlerin beraber yer aldığı masal kitapları çocuklarda değerlerin gelişimine katkı sağlayacaktır.

5.2.ÖNERİLER

- Hayatın gerçekliği çocuk gerçekliği ile paylaşılıp her türlü olay konu edilebilir. Ancak olumsuz durumların, olumlu durumların önüne geçmesine izin verilmemelidir. Nitekim eserlerde olumlu örneklerin yanı sıra olumsuz örneklerde yer almaktadır. Bu nedenle eserler öğretmen rehberliğinde okutularak, olumsuz durumlar tartışmaya açılabilir ve böylece kötü örnek oluşturabilecek etkenlerin önüne geçilebilmiş olunur.
- Savaş, şiddet, kavga, zulüm, kıskançlık, kin, yalan, hile vb. birçok olumsuz kavramların örnek oluşturmayacak şekilde sunulmasına özen gösterilmelidir. Bu tür olumsuz örneklerle çocukların tanışması kitaplar aracılığıyla olmamalıdır. Bu doğrultuda “100 Temel Eser” başlıklı oluşturulan liste akademisyen ve uzman görüşlerine başvurularak tekrar gözden geçirilerek, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmeyen eserler listeden çıkarılabilir.
- Eserler yaş ve sınıf seviyesine göre ayrıca bir kategori içinde yer almamaktadır. Kitapların kapak kısmında veya içinde hangi sınıf seviyesine uygun olduğunu bildiren herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Liste uzmanlarca tekrar gözden geçirilerek kendi içinde sınıflandırılmalıdır. Yapılan sınıflandırmanın tüm kitaplarda da belirtilmesi için de basımevlerine MEB tarafından bilgilendirme yapılabilir.
- Bazı eserlerin masal, hikâye, roman vb bir tür olduğu noktasında belirleyici herhangi bir bulguya rastlanmamaktadır. Dolayısıyla bu kitaplar ilgili birimlerce incelenerek, hangi türe ait olduklarını açıkça belirten ifadelere eserlerde yer verilebilir.
- Farklı yayınevleri tarafından basılan bazı kitapların içeriğinde farklılıklar olmaktadır. Aynı kitap içerisinde bulunan masallar değişiklik

göstermektedir. Yani bir kitapta yer alan masal başka basımevinden çıkan kitap içerisinde yer almamaktadır. Böyle bir karmaşıklığın önlenmesi adına eserler Talim Terbiye Kurulu'nca tekrar gözden geçirilebilir.

- Okuma alışkanlığı kazandırma, ulusal, evrensel, ahlaki değerlerin kazandırılması konusunda faydalanılacak kitaplarla çocukların tanışması sadece okul ve öğretmenlere bırakılmamalı, aileler de bu konuda özel bir çaba sarf etmelidir. Ailelerin çocuğun gelişim özelliklerini bilme konusunda bilinçlendirilmesi için ilgili birimlerde toplantı, konferans, vb. çalışmalar yapılabilir.
- Çocuklara kitapları sevdirmek için medyadan yararlanılarak, çocuk kitaplarını tanıtıcı programlar düzenlenebilir.
- İncelediğimiz eserlerde “barış”, “bilimsellik”, “estetik”, “özgürlük”, “özsaygı” değerleriyle ilgili bulguların az olduğu görülmüştür. Çocuklara bu değerleri kazandırmak için yardımcı olacak başka eserler araştırılarak listeye dâhil edilebilir.
- Bu çalışma Hayat bilgisi dersi öğretim programı temele alınarak hazırlanmıştır. Farklı derslerin öğretim programları temele alınarak Yüz Temel Eserde, değerler üzerine incelemeler yapılabilir.
- Çalışmamız masal kitaplarının incelenmesiyle oluşmuştur. Yüz Temel Eserde yer alan farklı türler incelenerek, değerli çalışmalar ortaya çıkarılabilir.
- Üniversitede eğitim fakülteleri öğretim programına değerle ilgili dersler konulmalı, Öğretmen olanlara hizmet içi eğitim seminerleri verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Alangu, T. (2009). *Keloğlan masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Alangu, T. (2010). *Billur köşk masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme, *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41: 64-77.
- Aslan, M. (2009). *Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma.. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*
- Ataç, Nurullah. (2008). *Günlerin getirdiği- sözden söze*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3): 121-144.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bolay, S. H. (2003). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12- 19.
- Boratav, P. N. (2006). *Az gittik uz gittik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çocuk Vakfı (2009). *Yüz Temel Eser Raporu*. [Çevrim-içi: http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/Raporlar/16100_TEMEL_ESER_RAPORU.pdf], Erişim Tarihi: 22 Mart .2015
- Çüçen, A. K. (2001). *Felsefeye giriş*. Asa Kitabevi: Bursa.

[Çevrim-içi: <http://dayanisma.nedir.com/#ixzz2eDUTwfl3>], Erişim Tarihi: 07 Eylül 2013.

Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Dilmaç, B. , & EKŞİ, H. (2007). Değerler eğitimi: temel tartışmalar ve yaklaşımlar. *İlköğretmen Dergisi*, 14, 21–29.

Doğanay, A. & Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 39, 356- 383.

Elkatmış, M. (2009). Hayat bilgisi öğretiminde değer eğitimi. (Edt. B. TAY), *Hayat Bilgisi Öğretimi* (335-365). Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Feyzioğlu, Y. (2007). Masallar çocuklar için neden gereklidir? S. Sever (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyum Bildiri Kitabı* (ss. 831–843). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Hökelekli, H. (2009). Adalet. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 2(5), 132-137.

.....(2006). Değerler odaklı eğitim. *DEM Bülteni*, yıl 1, sayı 1: İstanbul.

.....(2008). Merhamet. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(4), 78- 82.

.....(2007). Şefkat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(3), 109- 113.

Gökalp, Z. (2014). *Altın ışık*. İstanbul: Nostaljik Yayınevi.

Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Güney, E. C. (1974). Folklor ve eğitim. *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri* (ss. 21- 22). Ankara: Kültür Bakanlığı Mifad Yayınları. Gürel, Z. , Temizyürek, F. ve Şahbaz N. K. (2007).

Güney, E. C. (2008). *Evvel zaman içinde*.(2011). İstanbul: Nar Yayınları.

- Güngör, Erol (1998). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (1995). *Ahlâk psikolojisi ve sosyal ahlâk*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hikmet, N. (2005). *Sevdalı bulut*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı C., Kuşdil M.E. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı, *Türk Psikolojisi Dergisi*, 15(45), Ankara.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, V. (2007). *Cahit Zarifoğlu'nun çocuk kitaplarında temel değerler*. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaymakcan, R. (2004). *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu bildiriler kitabı*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kenan, S. (2007). Modern eğitimde değer arayışları. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 28- 33.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kili, S. (2002). *Cumhuriyet ve küreselleşme*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 2940.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Koçak, M. (1999). *İlköğretimde değerler eğitimi ve öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Köylü, M. (2004). Küresel bağlamda değerler eğitimine duyulan ihtiyaç. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kuçuradi, I.(1998). *İnsan ve değerleri*. İstanbul: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuş, Z., Merey, Z. ve Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 11, Sayı/No: 25, 183-214.
- Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, (2005). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kütüb-i Sitte, (1988). Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, Haz. İbrahim Canan, 16. cilt, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 317
- MEB, (2011). *Hayat bilgisi ders kitabı 1. Sınıf*. Ankara. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (2011). *Hayat bilgisi ders kitabı 2. Sınıf*. Ankara. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (2011). *Hayat bilgisi ders kitabı 3. Sınıf*. Ankara. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (2005). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü. *2005/70 Sayılı Genelge*. [Çevrim-içi: http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/58/01/975381/icerikler/meb-100-temel-eser-listesi_88851.html]. Erişim tarihi: 16 Ekim 2011.
- Merey, Z., Kuş, Z. ve Karatekin. K. (2012). Türkiye ve ABD ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması *kuram ve uygulamada eğitim bilimleri, KUYEB. Cilt/Sayı:12/2 Bahar 2012*.
- Merey, Z.(2012). *Türkiye ve ABD'deki sosyal bilgiler ders kitaplarında çocukların katılım haklarına yer verilme düzeyinin karşılaştırılması*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- MEB, (2009). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara. Devlet Kitapları Müdürlüğü.

- Önür, N. (2007). Modernleşme sürecinde okul, aile ve medya kavşağında toplumsal değerler. *Değerler ve Eğitimi Uluslar Arası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004* (Editör: Recep Kaymakcan ve diğerleri). İstanbul: DEM Yayınları.
- Özdemir, S. (1998). *Medya emperyalizmi ve küreselleşme*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Safa, P. (2000). *Havaya uçan at*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Sakaoğlu, S. (1973) *Gümüşhane masalları*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10): 73-88.
- Şahin, F. (2006). *Ortaöğretim programlarının etik bilinci uyandırma yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi- adana örneği*. Dicle Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (1994). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul : Çocuk Vakfı Yayını.
- Şirin, Mustafa Ruhi. (2006). *Çocuğa adanmış konuşmalar*, 2. Bs., Söyleşi: H. Salih Zengin, “Zarifoglu Yetişkin Okurun Çocukluğuna Seslenen Bir Çocuk Yazarıdır”, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Talim Terbiye Kurulu Program Geliştirme Çalışmaları, [Çevrim-içi: <http://meb.gov.tr/>], Erişim tarihi: 18 Ekim 2011.
- Tansel, O. (2009). *Al'lı ile fırfırı*. Ankara: Elips Kitapları.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.521d25e4349fd5.84146822], Erişim tarihi: 28 Ağustos 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.521d2830cc0a94.74666589], Erişim tarihi: 28 Ağustos 2013.

- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.522b2ba0b1dcb6.35742191], Erişim tarihi: 07 Eylül 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.523065d6305016.57404182], Erişim tarihi: 11 Eylül 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.523f58fa7cba17.90474223], Erişim tarihi: 22 Eylül 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52702dba49c542.44743338], Erişim Tarihi: 29 Eylül 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5282b30cf390f5.14944574], Erişim tarihi: 12 Kasım 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.528aaa52ab9693.66616012], Erişim tarihi: 19 Kasım 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.528c08d06e7615.43447201], Erişim tarihi: 20 Kasım 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.528d45a1d7c651.04298818], Erişim tarihi: 21 Kasım 2013.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52d85e8a11e0a3.09629289], Erişim tarihi: 17 Ocak 2014.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56fcebbc5a73f1.46403766], Erişim tarihi: 31 Mart 2016.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Büyük Türkçe sözlük: *Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.57061d0e1856f9.84825691], Erişim tarihi: 07 Nisan 2016.

- Tepe, H. (2002). Değerler ve değer bilgisi. Bilgi ve değer. *Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Tezcan, Mahmut. (1987). *Kültür ve kişilik*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye
- Tokdemir, M., A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tozlu, N. (1998). *Erdemli toplum yolunda*. Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları.
- Tural, S. (1992). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Ecdad Yayınevi.
- Turan, M. (2009). *1950 ile 1960 yılları arası ortaokul tarih dersi kitaplarında yer alan milli kimlik kavramının içerik analizi*. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Turan, S. & Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227- 259.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Uysal, Enver (2008). Çağımızda değer kaymalarının doğurduğu sonuçlar ve etik kimliğin korunması. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1).
- Ülken, H. Z. (2001). *Bilgi ve değer* (2. Baskı), İstanbul: Ülken Yayınları.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk psikolojisi (doğum öncesinden ergenlik sonuna kadar)*.20. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, B. (2012). *Arılar ordusu*. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128.

Zarifoğlu, Cahit (2005). *Serçekuş*, İstanbul: Beyan Yayınları.

Zarifoğlu, Cahit (2011). *Yürek dede ile padişah*, İstanbul: Beyan Yayınları.

EKLER

Ek 1. İlköğretim Öğrencileri İçin 100 Temel Eser Genelgesi

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI İlköğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.0.08.İGM.0.08.04.01/360/8081
04/08/2005

Konu : İlköğretim Okullarında Okutulacak 100
Temel Eser

.....

.VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)
GENELGE NO
2005/70

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 10. maddesinde, "Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçınılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili hâlinde zenginleştirilmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile iş birliği yapılarak Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır." denilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığımızın amaçlarından birisi de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak; bu yolla onları düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, yorum yapan, analitik düşünen, sentez kabiliyeti kazanmış; doğruların tek noktadan değil, çeşitli yönlerden bakmak yoluyla ortaya çıkacağı kavramış, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürlü, millî ve manevî değere sahip, yüksek karakterli bireyler yetiştirmektir.

Kitap okuma insan şahsiyetini zenginleştirir. İyi seçilmiş bir kitap, insan için yeni bir uruktur. Dünyaya bakış tarzı kitaplarla şekillenir.

Kültür okuma yolu ile, özellikle klasik hâle gelmiş eserleri tekrar tekrar okuma yoluyla, kazanılır. Bu nedenle Bakanlığımızca her türdeki okulda, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanması amacıyla, çocukluk ve ilk gençlik dönemi edebiyatı üzerine uzman kişilerin yaptığı araştırmalar sonucu belirlenmiş eser isimleri esas alınarak 5,6,7 ve 8. sınıflar için bir liste oluşturulmuştur

Orta öğretim kurumlarındaki bütün öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin rehberliğinde okuyup inceleyeceği 100 Temel Eser belirlenmiş, 19.08.2004 tarihinde bir Genelge ile kamuoyuna sunulmuş ve Genelgenin sonunda

ilköğretim okulları için de böyle bir eserler listesinin hazırlanıp yayımlanacağı duyurulmuştur.

Daha alt sınıflar için böyle bir liste oluşturmak oldukça zordur. Bu sınıflara yönelik sayısız yayın vardır.

Eserlerin belirlenmesinde orta öğretim için hazırlanan listede tutulan yol izlenmiş, hayatta olan sanatçılarımızın eserlerinden seçme yapılmamıştır. Bu tutum, bugün hayatta olan değerli yazarlarımızın eserlerinin görmemezlikten gelindiği veya onların eserlerinin daha değersiz olduğu anlamına gelmez. Hayatta olan, eser vermeye devam eden yazarlarımızın da şüphesiz çok önemli, okunması ve okutulması gereken yayınları vardır. Ne var ki bunlar arasında tercih yapmanın zorluğu ortadadır.

Bugünün çocuklarına, kavramlar dünyası ile muhatap olmanın ancak, yayın hayatını sürdüren hayatta olan yazarların eserleri ile mümkün olacağı, yaklaşımına saygı duymakta birlikte katılmıyoruz.

Listede yer alan eserlerle orta öğretim için hazırlanan eser listenin tamamlanması ve ilköğretimden orta öğretime bütün öğrencilerin Türk ve dünya edebiyatının klasikleşmiş önemli eserleri ile doğrudan karşılaşması amaçlanmıştır.

Bu eserlerin belli bir program ve metot çerçevesinde okunup işlenmesi öğrencilere dil bilinci, Türkçe ve kültür açısından önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Aynı eserleri okumuş, o eserlerdeki dil varlığı ile duygu ve düşünce zenginliğini fark etmiş, hatta özümsemiş bireylerden oluşan toplum, hiç şüphesiz daha hoşgörü, daha paylaşımcı, kültür seviyesi yüksek, bağımsız ve demokratik düşünce kabiliyeti kazanmış bireylerden oluşacaktır.

Seçilen eserlerin, çocukluk ve ilk gençlik çağında olan öğrencilere seslenmekten uzak olup olmadığı noktasında bazı tereddütler olabilir.

Edebiyat dünyası önümüzden bir nehir gibi akmaktadır. Bu akış içinde çocukluk ve ilk gençlik dönemi örnekleri de zengin bir şekilde yer tutmaktadır. Öğrenciler bu örneklerle, ilgi ve imkânları ölçüsünde zaten karşılaşmaktadır.

Bu eserler, öğrencileri dilimizin, edebiyatımızın klasik hâle gelmiş örnekleriyle tanıştıracak, onlardaki dil ve muhteva zenginliğini kavramalarını sağlayacak, böylece günümüzde gelinen noktayı görmelerini temin edecek, onlarda edebiyat ve kültür tarihi fikrini oluşturacaktır. Dil ve millet varlığı arasındaki bağı da anlamalarını sağlayacak, sosyal ve kültürel değişimleri görmelerine yardımcı olacaktır.

Listede, Dede Korkut Hikâyeleri'nden günümüze kadar çeşitli devrelerden örnekler yer almıştır. Bunlarda ağırlık tabii olarak Cumhuriyet sonrasına verilmiştir.

Masallar öğrencilerin hayal gücünü zenginleştiren önemli eserlerdir. "Her şeyden önce masal vardı." anlayışı ile çocuk ruhunu besleyen ve geliştiren bu eserlere geniş yer verilmiştir.

Aynı şekilde dil ve kültür zenginliğimizi ortaya koyan, bir tarafı ile sosyal hayatımızla birlikte ortak ruhumuzu da dile getiren türkülerimizden, atasözlerimizden, bilmecelerimizden, ninnilerimizden, mânilerimizden ve deyimlerimizden yapılacak seçmeler de listede yer almıştır.

Ortak duygu ve bilincin oluşması amacıyla belirlenen 100 Temel Eserin;

1 . Öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklerde faydalanmaları, boş zamanlarını değerlendirmek üzere öncelikle başvurabilecekleri kaynak eserler olarak-tavsiye edilmesi,

2. Tavsiyesinin öğrencilerin sınıf seviyeleri ve öğretim programları dikkate alınarak zümre öğretmenler kurulunca yapılması,

3. Türkçe dersi müfredatı ile ilişkilendirilip okutulması,

4. Çoğunu okuyan öğrencilere Bayrak Törenlerinde ödül verilmesi,

5. Tanıtımları için konularım içeren münazara ve dinleti programlarının düzenlenmesi, dramaların hazırlanması hususlarına özen gösterilecektir.

Ayrıca öğrencilerimize okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla okul idaresince hafta içi belirlenecek bir günde 30 dakikalık "Okuma Saati" uygulaması yapılacak, okul kütüphaneleri öğrencilerin severek ve isteyerek gidecekleri sıcak ve sevimli mekânlar hâline dönüştürülecektir.

Ekli listede yer alan eserler, Bakanlığımız tarafından öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılmayıp piyasadan temin edilecektir. Piyasada mevcut olmayan eserlerin hazırlanması hususunda Bakanlığımızca gerekli tedbirler alınacaktır.

Bilgilerinizi ve gereğim önemle rica ederim.

Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Milli Eğitim Bakanı

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ İÇİN 100 TEMEL ESER LİSTESİ:

1. Dede Korkut Hikayeleri (İlköğretim İçin Uyarlama)
2. Mevlana'nın Mesnevisinden Seçme Hikayeler (İlköğretim Çocukları İçin Seçme Hikayeler)
3. Karagöz ile Hacivat (İlköğretim İçin Seçme Hikayeler)
4. Vatan Yahut Silistre (Namık Kemal)
5. Ömer'in Çocukluğu (Muallim Naci)
6. Gulyabani (Hüseyin Rahmi Gürpınar)
7. Şermin (Tevfik Fikret)
8. Altın Işık (Ziya Gökalp)
9. Yalnız Efe (Ömer Seyrettin)
10. Çocuk Şiirleri (İbrahim Alaaddin Gövsa)
11. Hep O Şarkı (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)
12. Peri Kızı ile Çoban Hikayesi (Orhan Seyfi Orhon)
13. Uluç Reis (Halikarnas Balıkcısı-Cevat Şakir Kabaağaçlı)
14. Damla Damla (Ruşen Eşref Ünaydın)
15. Bağrıyanık Ömer (Mahmut Yesari)
16. Domaniç Dağlarının Yolcusu (Şukufe Nihai)
17. Evvel Zaman İçinde (Eflatun Cem Güney)
18. Cumhuriyet Öncesi Yazarlardan Çocuklara Hikayeler (Mehmet Seyda)
19. Gururlu Peri (Mehmet Seyda)
20. Akın (Faruk Nafiz Çamlıbel)
21. Havaya Uçan At (Peyami Safa)
22. Benim Küçük Dostlarım (Halide Nusret Zorlutuna)
23. Sevdalı Bulut (Nazım Hikmet)
24. Kuklacı (Kemalettin Tuğcu)
25. Yer Altında Bir Şehir (Kemalettin Tuğcu)
26. Arif Nihat Asya'dan Seçme Şiirler (Arif Nihat Asya)
27. Sait Faik Abasıyanık'tan Seçme Hikayeler (Sait Faik Abasıyanık)
28. Koçyiğit Köroğlu (Ahmet Kutsi Tecer)
29. Az Gittik Uz Gittik (Pertev Naili Boratav)
30. Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi (Cemal Süreya)
31. Çocuklara Şiirler (Vehbi Cem Aşkun)
32. 87 Oğuz (Rakım Çalapala)
33. Yonca Kız (Kemal Bilbaşar)
34. Bitmeyen Gece (Mithat Enç)
35. Halime Kaptan (Rıfat Ilgaz)
36. Gümüş Kanat (Cahit Uçuk)
37. Vatan Toprağı (Mükerrem Kamil Su)
38. Barbaros Hayrettin Geliyor (Feridun Fazıl Tülbentçi)
39. Eşref Saati (Şevket Rado)
40. Nasreddin Hoca Hikayeleri (Orhan Veli)
41. İnci'nin Maceraları (Orhan Kemal)
42. Allı ile Fırfırı (Oğuz Tansel)
43. Tiryaki Sözleri (Cenap Şahabettin)

44. Keloğlan Masalları (Tahir Alangu)
45. Billur Köşk Masalları (Tahir Alangu)
46. Osmancık (Tarık Buğra)
47. Balım Kız Dalım Oğul (Ceyhun Atuf Kansu)
48. Falaka (Ahmet Rasim)
49. Bir Gemi Yelken Açtı (Ali Mümtaz Arolat)
50. Üç Minik Serçem (Necati Cumalı)
51. Memleket Şiirleri Antolojisi (Osman Atilla)
52. Ülkemin Efsaneleri (İbrahim Zeki Burdurlu)
53. Necip Fazıl Kısakürek'ten Seçmeler
54. Aldı Sözü Anadolu (Mehmet Önder)
55. Göl Çocukları (İbrahim Örs)
56. Misikinler Tekkesi (Reşat Nuri Güntekin)
57. Tanrı Misafiri (Reşat Nuri Güntekin)
58. Ötleğen Kuşu (Halil Karagöz)
59. Arılar Ordusu (Bekir Yıldız)
60. Yankılı Kayalar (Yılmaz Boyunağa)
61. Yürekdede ile Padişah (Cahit Zarifoğlu)
62. Serçe Kuş (Cahit Zarifoğlu)
63. Bir Küçük Osmancık Vardı (Hasan Nail Canat)

- HAZIRLATILACAK ESERLER-

64. Tekerlemeler
65. Türkçede Deyimler
66. Türk Atasözlerinden Seçmeler
67. Türk Bilmecelerinden Seçmeler
68. Türk Ninnilerinden Seçmeler
69. Türkülerden Seçmeler
70. Türk Manilerinden Seçmeler
71. Mehmet Akif Ersoy'dan Seçmeler
72. Şeker Portakalı (Jose Mauro de Vasconcelos)
73. Oliver Twist (Charles Dickens)
74. Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carrol)
75. Gülliver'in Gezileri (Swift)
76. Define Adası (Robert Louis Stevenson)
77. Robin Hood (Howard Pyle)
78. Tom Sawyer (Mark Twain)
79. Ezop Masalları
80. Andersen Masalları I-II
81. Üç Silahşörler (Alexander Dumas)
82. La Fontaine'den Seçmeler (La Fontaine)
83. Pinokyo (Carlo Collodi)
84. 80 Günde Devr-i Alem (Jules Verne)
85. İnci (John Steinbeck)
86. Beyaz Yele (Rene Guillot)

87. Peter Pan (James Matthew Barrie)
88. Uçan Sınıf (Erich Kästner)
89. Yağmur Yağdıran Kedi (Marcel Aymé)
- 105
90. Ölümsüz Aile (Natalie Babbitt)
91. Yaşlı Adam ve Deniz (Ernest Hemingway)
92. Mutlu Prens (Oscar Wilde)
93. Şamatalı Köy (Astrid Lindgren)
94. Momo (Michael Ende)
95. Heidi (Johanna Styri)
96. İnsan Ne ile Yaşar (Leo Tolstoy)
97. Sol Ayağım (Christy Brown)
98. Hikayeler (Anton Çehov)
99. Değirmenimden Mektuplar (Alfonse Daudet)
100. Pollyanna (Elaanor Porter)___

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı- Soyadı :Zeynep DEMİREL BALIK

Doğum Yeri ve Tarihi :Muş- 1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Lisans, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü.

Yüksek Lisans Öğrenimi :Yüksek Lisans, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı.

İş Deneyimi

Stajlar : İstasyon İlkokulu
İrfan Baştuğ İlkokulu
Vali Mithat Bey İlkokulu

Çalıştığı Kurumlar : Hüseyin Çelik İlkokulu
Türk Eczacılar Birliği İlkokulu
İstasyon İlkokulu
30 Ağustos İlkokulu
Dr. Ferdi Koçal İlkokulu

İletişim

E-Posta Adresi : zeynepbusra21@gmail.com